Evropska komisija

Sodelovanje v civilnih zadevah na področju pravosodja v Evropski uniji

Vodnik za osebe, ki delujejo na področju pravosodja

Pravosodje

KAZALO

1. Uvod 4

1.1. „Sodelovanje v civilnih zadevah na področju pravosodja“ – povezovanje pravosodnih sistemov v EU 5
1.2. Uresničevanje resničnega evropskega območja civilnega pravosodja 5
1.3. Posebno stališče Danske, Irske in Združenega kraljestva 6
1.4. Okrepljeno sodelovanje 7
1.5. „Pravni red Evropskih skupnosti“ v civilnem sodstvu 7
1.6. Načelo vzajemnega priznavanja in odprava postopka „exequatur“ . . 7

2. Pristojnost, priznavanje in izvrševanje v civilnih in gospodarskih zadevah – uredba Bruselj I 10

2.1. Splošni uvod 11
2.2. Uredba Bruselj I in njena prenovitev 12

3. Evropski postopki v civilnih in gospodarskih zadevah 24

3.1. Pregled 25
3.2. Evropski nalog za izvršbo nespornih zahtevkov 25
3.3. Postopek za evropski plačilni nalog 27
3.4. Evropski postopek v sporih majhne vrednosti 28
3.5. Evropski nalog za zamrznitev bančnih računov 29

4. Insolventnost 30

4.1. Ozadje 31
4.2. Evropska uredba o postopkih v primeru insolventnosti 31

5. Pravo, ki se uporablja 36

5.1. Pravo, ki se uporablja – problematični primeri 37
5.2. Pravo, ki se uporablja za pogodbena obligacijska razmerja – „uredba Rim I“ 37
5.3. Pravo, ki se uporablja za nepogodbene obveznosti – „uredba Rim II“ 43

6. Starševska odgovornost in razveza zakonske zveze. . 50

6.1. „Uredba Bruselj IIa“ 51
6.2. Pravo, ki se uporablja za razvezo zakonske zveze – „uredba Rim III“ . . 58

7. Preživninske obveznosti 62

7.1. Ozadje Uredbe o preživninskih zadevah – uredba Bruselj I in Haaška konvencija o preživninskih obveznostih iz leta 2007 . . . 63
7.2. Namen Uredbe o preživninskih zadevah 63
7.3. Področje uporabe 64
7.4. Pristojnost 64
7.5. Pravo, ki se uporablja – člen 15 66
7.6. Priznavanje in izvrševanje 67
7.7. Pravna pomoč in oprostitev stroškov postopka – členi od 44 do 47 . 68
7.8. Osrednji organi – členi od 49 do 63 69

8. Dedovanje 70
8.1. Ozadje in namen Uredbe o dednih zadevah 71
8.2. Pristojnost v dednih zadevah 72
8.3. Pravo, ki se uporablja 74
8.4. Priznavanje in izvrševanje 78
8.5. Evropsko potrdilo o dedovanju – členi od 62 do 73 79
8.6. Informacije o pravu in postopkih držav članic – členi od 77 do 79 . . . 81

9. Vročanje dokumentov 84
9.1. Ozadje Uredbe o vročanju pisanj 85
9.2. Uredba o vročanju pisanj 85

10. Pridobivanje dokazov 90
10.1. Ozadje Uredbe o pridobivanju dokazov 91
10.2. Uredba o pridobivanju dokazov 91

11. Pravna pomoč 94
11.1. Ozadje 95
11.2. Direktiva o pravni pomoči 95

12. Mediacija 98
12.1. Zunajsodna poravnava – alternativni načini reševanja civilnih in gospodarskih sporov v Evropski uniji 99
12.2. Evropski kodeks ravnanja za mediatorje 99
12.3. Evropska direktiva o mediaciji 99

13. Izvrševanje sodnih odločb 102
13.1. Ozadje 103
13.2. Evropski nalog za zamrznitev bančnih računov 103
13.3. Pristojnost 105
13.4. Pridobitev naloga za zamrznitev 105
13.5. Kaj se zgodi po izdaji naloga za zamrznitev bančnih računov . . . 107
13.6. Pravna sredstva in druge določbe za zaščito interesov dolžnika . 108

14. Lajšanje pravosodnega sodelovanja in dostopa do informacij v praksi 110
14.1. Evropska pravosodna mreža v civilnih in gospodarskih zadevah . 111
14.2. Zagotavljanje informacij na evropskem portalu e-pravosodje . . . 113

Seznam instrumentov, navedenih v tem vodniku 116

Uvod

1.1. „Sodelovanje v civilnih zadevah na področju pravosodja“ – povezovanje pravosodnih sistemov v EU

V zadnjih 15 letih je evropsko pravo doživelo pomemben razvoj, ki pa ga večina oseb, ki delujejo na področju pravosodja, ne opazi. Mednarodno zasebno pravo ali „pravosodno sodelovanje v civilnih zadevah“, kot se imenuje v Pogodbi, se je razvilo v neodvisno in ločeno področje evropskega prava. Amsterdamska pogodba je Evropski uniji dodelila pristojnosti za sprejemanje zakonov na področju mednarodnega zasebnega prava in od takrat je bilo na tem področju sprejetih veliko evropskih zakonodajnih aktov. Kot na drugih področjih prava Evropske unije imajo instrumenti, sprejeti na tem področju, prednost pred nacionalnimi zakonodajami držav članic ter se povežejo z nacionalno zakonodajo, kadar gre za določanje minimalnih standardov za postopke na ravni Unije za specifična pravna področja.

Evropsko mednarodno zasebno pravo je praktičnega pomena za osebe, ki delujejo na področju pravosodja, tj. sodnike, odvetnike, notarje in druge pravne strokovnjake, ki se odločajo o zadevah na področju civilnega in gospodarskega prava ali svetujejo strankam in jih zastopajo v takih zadevah. Načela prostega pretoka blaga, storitev, kapitala in oseb spodbujajo mobilnost evropskih državljanov in razvoj gospodarskih dejavnosti po vsej Evropski uniji. Zato se osebe, ki delujejo na področju pravosodja, vse pogosteje srečujejo s primeri s čezmejnimi posledicami ter s težavami in pravnimi vprašanji, ki jih ureja pravo EU. Taki primeri lahko vključujejo na primer izpolnjevanje pogodb o čezmejni dobavi blaga ali opravljanju čezmejnih storitev, pravna vprašanja v zvezi z gibanjem turistov in prometnimi nezgodami v tujini, vprašanja v zvezi s pridobitvijo premičnin in nepremičnin ter razpolaganjem z njimi s strani posameznikov in podjetij v eni ali več državah članicah Evropske unije, ki niso država, v kateri imajo prebivališče ali sedež, ter dedovanje lastnine posameznikov, ki imajo premoženje v različnih državah članicah in povezave z različnimi državami članicami. Tudi na področju družinskega prava so vse bolj pogoste zadeve v zvezi z večnacionalnimi osebnimi odnosi in redno se pojavljajo pravna vprašanja v zadevah čezmejne družinske in starševske odgovornosti. Poleg tega mala in srednja podjetja (MSP), ki so velik del evropskega notranjega trga, danes skoraj samoumevno čezmejno poslujejo, pogosto prek spleta. Zato si osebe, ki v državah članicah delujejo na področju pravosodja, ne morejo privoščiti, da ne bi spremljale najnovejših dogodkov na tem področju delovanja Evropske unije, ki je vse bolj zapleteno in pomembno.

1.2. Uresničevanje resničnega evropskega območja civilnega pravosodja

Pravila pravosodnega sodelovanja v civilnih zadevah temeljijo na predpostavki enake vrednosti, pristojnosti in ugleda pravnih in sodnih sistemov posameznih držav članic in sodnih odločb njihovih sodišč, torej na **načelu medsebojnega zaupanja** v sodišča in pravne sisteme drugih držav članic. Vzajemno priznavanje sodnih odločb sodišč držav članic je v središču tega načela, ki zajema tudi zamisel o praksi **čezmejnega sodelovanja med posameznimi sodišči in sodnimi organi**. Enotna pravila na tem področju so pomembna za zagotovitev pravne varnosti in predvidljivosti v pravnih položajih s čezmejnimi posledicami: če bi vsaka država članica sama določila, katera zakonodaja naj velja in katero sodišče

naj bo pristojno za vsako čezmejno pravno razmerje ter katere sodbe katerih drugih držav članic bi bilo treba priznati, bi bil rezultat pomanjkanje pravne varnosti za državljane in podjetja, tako v zvezi s pristojnostjo sodne oblasti kot tudi z veljavno zakonodajo.

Evropski svet v Tampereju 15. in 16. oktobra 1999 je oblikoval cilj vzpostavitve „pristnega območja pravice“, ki bo temeljilo na načelu, da posameznikom in podjetjem ne bi smeli preprečiti ali jih odvrniti od izvrševanja njihovih pravic z nezdružljivostjo med pravosodnimi in upravnimi sistemi v državah članicah ali njihovo zapletenostjo. Svet je za ukrepanje na tem področju določil prednostne naloge, ki vključujejo zlasti **boljši dostop do pravnega varstva** v Evropi, **vzajemno priznavanje** sodnih odločb in večjo **konvergenco** na področju civilnega prava.

Izraz **pravosodno sodelovanje v civilnih zadevah** izvira iz **Maastrichtske pogodbe**, tj. Pogodbe o Evropski uniji, ki je tako sodelovanje v civilnih zadevah opredelila kot predmet skupnega interesa držav članic. Z **Amsterdamsko pogodbo** je ta politika sodelovanja, ki je bila do takrat usmerjena samo na ukrepe, ki naj bi jih sprejele države članice, postala stvar zakonodajnega ukrepanja institucij Evropske skupnosti. **Lizbonska pogodba** izrecno navaja **načelo vzajemnega priznavanja** sodnih odločb v civilnih zadevah, vendar v bistvu ne obravnava zakonodajne pristojnosti. **Člen 81** Pogodbe o delovanju Evropske unije vsebuje obsežen seznam dejavnosti, ki so lahko predmet zakonodaje. Veliko teh dejavnosti je znanih že iz prejšnjih pogodb, vendar sta v seznamu zdaj izrecno navedena tudi omogočanje učinkovitega dostopa do sodnega varstva ter pravosodno usposabljanje sodnikov in sodnega osebja. Člen 81 pojasnjuje tudi, da lahko pravosodno sodelovanje v civilnih zadevah vključuje sprejetje ukrepov za približevanje zakonov in drugih predpisov držav članic. Z izjemo ukrepov na področju družinskega prava se zdaj vsa zakonodaja na področju teh zadev sprejema po rednem zakonodajnem postopku, po katerem zakonodajo Unije skupaj sprejmeta Evropski parlament in Svet kot zakonodajalca. Ukrepi na področju družinskega prava se sprejemajo po posebnem postopku, v skladu s katerim se Svet odloča soglasno po posvetovanju s Parlamentom.

1.3. Posebno stališče Danske, Irske in Združenega kraljestva

Osebe, ki delujejo na področju pravosodja, morajo pri uporabi instrumentov evropskega mednarodnega zasebnega prava upoštevati, da nekateri instrumenti ne veljajo za nekatere države članice. Za Dansko, Irsko in Združeno kraljestvo veljajo posebne ureditve na podlagi Pogodbe v zvezi z zakonodajo, sprejeto na področju civilnega pravosodja. Danska ne sodeluje pri sprejemanju instrumentov na tem področju in je ti ne zavezujejo. Kljub temu je bilo veliko instrumentov razširjenih na Dansko z dvostranskimi sporazumi z EU. Združeno kraljestvo in Irska imata pravico, da se odločita, ali bosta sodelovali pri sprejemanju zakonodajnih instrumentov na tem področju, in ju ti instrumenti zavezujejo le, če sta jih priznali. Do danes sta Združeno kraljestvo in Irska priznali večino zakonodajnih aktov na področju civilnih in gospodarskih zadev. Tako sta se na primer odločili proti sprejetju Uredbe o dednih zadevah. Pri uporabi zakonodajnega instrumenta na tem področju se priporoča, da se preveri, ali se tak instrument uporablja za eno ali drugo državo članico ali obe ter obseg, v katerem se je Danska lahko dogovorila, da bo sodelovala.

1.4. Okrepljeno sodelovanje

V skladu z določbami o **okrepljenem sodelovanju** iz Pogodbe o delovanju Evropske unije se lahko najmanj devet držav članic odloči za okrepitev medsebojnega sodelovanja z ukrepi, ki prispevajo k uresničevanju ciljev EU, vendar le v skrajnem primeru, ko je jasno, da države članice kot celota ne morejo sprejeti zadevnih ukrepov. Na področju pravosodnega sodelovanja v civilnih zadevah se je edini ukrep, ki je bil do danes sprejet na ta način, nanašal na pravo, ki se uporablja za razvezo zakonske zveze (t. i. uredba Rim III).

1.5. „Pravni red Evropskih skupnosti“ v civilnem sodstvu

Tako imenovani „acquis communautaire“, nabor zakonodaje na področju pravosodnega sodelovanja v civilnih in gospodarskih zadevah, se je v zadnjih petnajstih letih močno povečal. Uvedeni so bili pravni instrumenti, ki urejajo pristojnost, vzajemno priznavanje in izvrševanje sodnih odločb in veljavne zakonodaje v številnih različnih zadevah, vključno s tistimi v zvezi s pogodbami, dedovanjem in preživninskimi obveznostmi. Evropska zakonodaja predvideva tudi neposredno sodelovanje med sodišči in pristojnimi organi držav članic, na primer pri pridobivanju dokazov v tujini ali v zadevah protipravnega odvzema otrok. Dostop do pravnega varstva v čezmejnih zadevah je bil izboljšan z določbami o pravni pomoči, mediaciji ter poenostavljenih in cenovno ugodnih postopkih za spore majhne vrednosti in nesporne zahtevke. Da bi se olajšala uporaba pravnega reda v praksi, je bila vzpostavljena Evropska pravosodna mreža v civilnih in gospodarskih zadevah.

Pravni red je zdaj dovolj zrel, da se sprejemajo instrumenti druge in celo tretje generacije. **Potreba po posodobitvi** obstoječih ukrepov temelji na izkušnjah z delovanjem teh ukrepov v praksi **in** na novi predstavi o tem, kaj bi morali instrumenti doseči, da bi ustrezali sodobnim socialnim in gospodarskim okoliščinam.

1.6. Načelo vzajemnega priznavanja in odprava postopka „exequatur“

Načelo **vzajemnega priznavanja** je temelj politike na področju pravosodnega sodelovanja v civilnih in gospodarskih zadevah v EU. Boljše vzajemno priznavanje sodnih odločb in sodb ter potrebno približevanje zakonodaje naj bi okrepilo sodelovanje med organi in sodno varstvo posameznih pravic. Končni cilj politike vzajemnega priznavanja je prosto kroženje vseh vrst sodnih odločb na področju civilnih in gospodarskih zadev med državami članicami, da bi se te odločbe v drugih državah članicah priznavale in izvrševale brez kakršnih koli vmesnih korakov.

Ključni element razvoja zakonodaje EU v zvezi s tem je postopna odprava ovir za priznavanje in izvrševanje sodnih odločb med pravosodnimi sistemi držav članic. Svet v Tampereju oktobra 1999 je pozval k nadaljnjemu zmanjševanju vmesnih ukrepov, ki se še vedno zahtevajo za omogočanje priznanja in izvrševanja odločbe ali sodbe v zaprošeni državi, ter k popolni odpravi postopka, ki se zahteva za razglasitev izvršljivosti tuje sodbe (postopek „exequatur“).

Najprej so bili odpravljeni vmesni postopki za potrošniške in gospodarske spore majhne vrednosti ter nesporne zahtevke. Sprememba uredbe Bruselj I je šla korak naprej in na splošno odpravila postopek exequatur za sodne odločbe v civilnih in gospodarskih zadevah. Postopek exequatur je bil odpravljen tudi za nekatere odločbe v zvezi z družinskim pravom in preživninami.

Instrumenti, ki so bili sprejeti do danes, so opisani na naslednjih straneh tega vodnika. Namen opisa posameznih instrumentov je na kratko povzeti vsebino instrumentov, ne pa nadomestiti sklicevanje na sam instrument in proučitev njegovega besedila. Obstajajo ločeni vodniki za nekatere posamezne instrumente, ki so prav tako navedeni v nadaljevanju.

Pristojnost, priznavanje in izvrševanje v civilnih in gospodarskih zadevah – uredba Bruselj I

2.1. Splošni uvod

Pristojnost sodišč držav članic in veljavna pravna pravila na področju **civilnih in gospodarskih zadev** so jedro pravosodnega sodelovanja v civilnih zadevah v Evropski uniji. Nacionalna pravila mednarodnega zasebnega prava in mednarodni civilni postopki se med državami članicami razlikujejo. To lahko ovira nemoteno delovanje notranjega trga v Evropski uniji. Za preprečitev tega so zelo pomembne enotne določbe v EU, ki določajo pristojnost sodišč in poenostavljene postopkovne formalnosti za doseganje hitrega in enostavnega priznavanja in izvrševanja sodnih odločb, izdanih v drugi državi članici. Take določbe bi zagotovile, da lahko sodne odločbe prosto krožijo od ene države članice do druge.

Primer 1

Podjetje A s sedežem v državi članici 1 je sklenilo pogodbo s podjetjem B za organizacijo trgovskih sejmov, katerega glavna uprava je v državi članici 2, in v pogodbi rezerviralo 500 kvadratnih metrov razstavnega prostora in ustrezne storitve na tridnevnem trgovskem sejmu v državi članici 2, ki se ga je nameravalo udeležiti kot razstavljavec, po dogovorjeni ceni. Pet dni pred začetkom sejma je glavna stranka podjetja A sporočila, da se sejma ne more udeležiti. Podjetje A je zato preklicalo svojo rezervacijo pri podjetju B. Zaradi poznega obvestila podjetje B ni moglo oddati v najem 500 kvadratnih metrov razstavnega prostora drugemu razstavljavcu in zato zahteva, da podjetje A plača dogovorjeno pogodbeno ceno. Podjetje A zavrne plačilo. Podjetje B želi začeti sodni postopek proti podjetju A in sprašuje, kako in kje naj to stori, da bo to najbolj ustrezalo njegovim interesom.

Evropska pravila o civilnem postopku na področju civilnih in gospodarskih zadev, ki glede pristojnosti sodišč temeljijo na Uredbi 44/2001 [1], ki je pogovorno in v nadaljevanju imenovana **„uredba Bruselj I“**, so povečala varnost za take primere. Pravila o pristojnosti iz uredbe Bruselj I so enaka v vseh državah članicah. [2] Vsaka sodna odločba iz te uredbe, izrečena v eni državi članici, je enako priznana in izvršena v vseh drugih zadevnih državah članicah. Poleg tega določbe Evropske unije, ki določajo enotna pravila o pravu, ki se uporablja, zagotavljajo, da se redna in druga sodišča o tem, katera zakonodaja ureja pravna razmerja v zvezi z različnimi zadevami, odločajo na podlagi istih pravil.

Z uporabo pravil o pristojnosti iz uredbe Bruselj I lahko podjetje B izbira med dvema različnima postopkoma. Prvič, uvede lahko sodni postopek na sodišču, ki ima pristojnost v kraju poslovne enote podjetja A v državi članici 1. V skladu s splošnim pravilom, ki ga trenutno določa člen 2, se lahko tožba vloži na sodišču v kraju, kjer ima toženec poslovno enoto. Druga možnost je, da podjetje B raje uvede postopek na sodišču v svoji državi članici 2, ki je pristojno po členu 5(1)(b) uredbe Bruselj I, tj. v državi članici, kjer naj bi se izvajale pogodbene obveznosti. Ugodna sodna odločba, ki jo izreče sodišče v državi članici 2, bi bila priznana in bi

(1) Uredba Sveta (ES) št. 44/2001 z dne 22. decembra 2000 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah.

(2) Danska, ki je uredba Bruselj I ne zavezuje neposredno, kljub temu sodeluje pri uporabi tega instrumenta, saj je v ta namen sklenila ločeno pogodbo z EU in njenimi državami članicami: glej UL L 299/62, 16.11.2005.

v relativno enostavnih postopkih lahko postala izvršljiva v vsaki državi članici, v kateri ima podjetje A svoje imetje. Podjetje B nima razloga za skrb, da bi ta sodišča lahko o primeru odločala z uporabo različnih veljavnih pravnih pravil, saj po uredbi Rim I, ki velja za večino držav članic EU [3], ista pravila urejajo, katera zakonodaja se uporablja. (gl. dalje spodaj v poglavju 5 o pravu, ki se uporablja)

(3) Razen za Dansko.

2.2. Uredba Bruselj I in njena prenovitev

2.2.1. Pregled

Uredba Bruselj I je začela veljati 1. marca 2002. Nadomestila je prejšnjo Bruseljsko konvencijo iz leta 1968, ki obravnava ista vprašanja in se še vedno uporablja za nekatera čezmorska ozemlja določenih držav članic. Uredba Bruselj I je bila pozneje spremenjena in njena nova prenovljena različica, ki vsebuje veliko pomembnih sprememb izvirnega besedila uredbe, ki so navedene v nadaljevanju tega poglavja, je bila sprejeta decembra 2012 [4]. [5]

(4) Uredba (EU) št. 1215/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2012; glej UL L 351/1, 20.12.2012; ta uredba, ki se v tem vodniku imenuje „prenovljena uredba Bruselj I“, se bo začela uporabljati 10. januarja 2015; Danska je predložila uradno obvestilo, da namerava prenovljeno uredbo Bruselj I na podlagi sporazuma, ki ga je sklenila z EU, uporabljati v zvezi z državami članicami EU; glej UL L 79/4, 21.3.2013.

(5) V tem vodniku so členi navedeni glede na njihovo oštevilčenje v prenovljeni različici uredbe; poleg vsebinskih sprememb, ki jih je uvedla prenovitev, se je v novi različici uredbe spremenilo tudi oštevilčenje členov in to novo oštevilčenje je uporabljeno v tem vodniku; Priloga III k prenovljeni različici vsebuje koristno primerjalno preglednico, ki prikazuje enakovredne člene iz obeh različic uredbe. Način oblikovanja besedila, uporabljen za prenovljeno različico, je vključeval preoblikovanje celega instrumenta namesto niza posameznih sprememb besedila.

Po sprejetju prenovljene različice je bila zaradi upoštevanja začetka uporabe sporazuma o evropskem patentu in zagotovitve pristojnosti Enotnega sodišča za patente sprejeta nadaljnja sprememba uredbe. [6]

V osemdesetih letih prejšnjega stoletja so bili predpisi Bruseljske konvencije z mednarodno konvencijo razširjeni na države članice Evropskega združenja za prosto trgovino (EFTA). Ta konvencija, imenovana tudi „Luganska konvencija“, je bila spremenjena na podlagi ponovnih pogajanj, ko je bila uredba Bruselj I v veljavi že več let, kar je dalo povod za spremembo konvencije. Danes se nova Luganska konvencija uporablja v postopkih med državami članicami EU ter Islandijo, Norveško in Švico [7].

2.2.2. Področje uporabe uredbe Bruselj I

Uredba se uporablja v civilnih in gospodarskih zadevah, pri čemer so izključene davčne (zadeve, povezane z dohodki) ter carinske in upravne zadeve. Ne uporablja se za nekatera področja civilnega prava, kot so osebna stanja oziroma pravna sposobnost fizičnih oseb, premoženjska razmerja iz zakonske zveze, oporoke in dedovanja ali stečaj. Poleg tega se za razliko od prvotne različice uredbe Bruselj I ne uporablja v zvezi s preživninskimi zadevami (razen za prehodne zadeve), saj te zdaj ureja Uredba o preživninskih zadevah. [8]

(6) Glej točko 2.2.8 za podrobnejši opis določb instrumenta o Sodišču za patente.

(7) Prvotna Luganska konvencija, ki se imenuje po mestu Lugano v Švici, kjer je bila dogovorjena in sklenjena, je bila podpisana 16. septembra 1988. Nova konvencija je bila podpisana 30. oktobra 2007 in jo je EU ratificirala, nato pa je začela veljati v EU in njenih državah članicah. 1. januarja 2010 je začela veljati tudi za Dansko in Kraljevino Norveško. Pozneje sta jo ratificirali tudi Švica, kjer je začela veljati 1. januarja 2011, in Islandija, kjer je začela veljati 1. maja 2011.

(8) Uredba Sveta (ES) št. 4/2009 z dne 18. decembra 2008, ki je ločeno obravnavana v poglavju 7.

2.2.3. Sistem sodne pristojnosti uredbe Bruselj I

Uredba Bruselj I uvaja zaprt (pravosodni) sistem pristojnosti sodne oblasti, ki podeljuje pristojnost odločanja v čezmejnih civilnih in gospodarskih sporih sodiščem držav članic. Pristojno sodišče znotraj pravosodnega sistema države članice s pristojnostjo po tej uredbi je določeno z notranjimi pravili civilnega postopka zadevne države članice. Med državami članicami EU se lahko uporabljajo samo pravila o pristojnosti iz uredbe Bruselj I, medtem ko se nekatera nacionalna pravila držav članic o pristojnosti ne smejo uporabljati za osebe s stalnim prebivališčem v državi članici [9], čeprav se lahko še vedno uporabljajo za osebe s stalnim prebivališčem zunaj EU [10]. Tako imenovana pravila o prekomerni pristojnosti je treba po uradnem obvestilu Komisiji objaviti v *Uradnem listu*. [11]

Primer 2

Podjetje C iz države članice 3 je prodalo stroj podjetju D iz države članice 4. Podjetje D je predložilo ponudbo za nakup, ki je med drugim določala, da za nakup veljajo splošni prodajni pogoji podjetja D, natisnjeni na hrbtni strani ponudbe.

Ti pogoji so vsebovali klavzulo o izbiri foruma, ki določa pristojnost sodišča E v državi članici 4 za vse spore, ki izhajajo iz pogodbe. Podjetje C je sprejelo ponudbo s pisnim potrdilom. Po dostavi je podjetje D trdilo, da so na stroju bistvene okvare, in na sodišču E vložilo odškodninski zahtevek proti podjetju C zaradi kršitve pogodbe. V postopku podjetje C trdi, da sodišče E nima pristojnosti. Poudari, da je po zakonih države članice 3 klavzula o izbiri foruma v splošnih prodajnih pogojih ene stranke veljavna samo, če je druga stranka izrecno podpisala njen sprejem.

Po členu 25(1) uredbe Bruselj I se lahko stranke, ne glede na to, kje imajo stalno prebivališče, sporazumejo, da bo sodišče ali sodišča države članice pristojno za poravnavo vsakega spora, ki je ali bi lahko nastal v zvezi s posameznim pravnim razmerjem.

Taka pristojnost je izključna, razen če se stranke sporazumejo drugače. Po uredbi Bruselj I mora biti formalna veljavnost klavzule o izbiri foruma izpeljana izključno iz uredbe, ki zagotavlja neodvisen niz pravil. Ta pravila imajo prednost pred ustreznimi pravili v nacionalnih zakonih

(9) Glej člen 5.

(10) Glej člen 6.

(11) Glej člen 76. Ta pravila so bila prej navedena v Prilogi I k uredbi Bruselj I.

držav članic o civilnem postopku. (gl. dalje spodaj). Zato bo moralo podjetje D dokazati, da je obrazec s splošnimi prodajnimi pogoji skladen z določbami člena 25(1), da bi prevladal argument o izključni pristojnosti sodišča E.

2.2.3.1. Osnovno pravilo: pristojnost sodišča stalnega prebivališča toženca

Osnovno pravilo o pristojnosti v skladu s členom 4 uredbe Bruselj I za osebe s stalnim prebivališčem na ozemlju države članice določa, da pristojnost izvršujejo sodišča države članice, v kateri ima **toženec stalno prebivališče**, ne glede na njegovo državljanstvo. Stalno prebivališče se določi po notranjem pravu države članice, katere sodišče je prevzelo primer. V primeru pravnih oseb ali podjetij se njihovo stalno prebivališče določi z državo, v kateri imajo svoj z zakonom predpisani sedež, glavno upravo ali glavno poslovno enoto. Če toženec nima stalnega prebivališča v državi članici, člen 6 uredbe določa, da se pristojnost sodišč vsake države članice določi v skladu z nacionalnim pravom ob upoštevanju „varovalnih" pravil o pristojnosti za potrošnike iz člena 18 in takih pravil za delavce iz člena 21, pravil o izključni pristojnosti iz člena 24 ter pravil o sporazumih o pristojnosti iz člena 25.

2.2.3.2. Druga in posebna pravila o pristojnosti

Členi od 7 do 9 uredbe vsebujejo alternativna pravila o posebni pristojnosti k splošnemu pravilu iz člena 4. Nekatera izmed teh pravil tožniku omogočajo, da izbere, ali bo začel postopek na sodišču države članice stalnega prebivališča toženca ali na sodiščih druge države članice, ki ima posebno podlago pristojnosti. V praksi je najpomembnejša posebna pristojnost tista iz člena 7(1), ki zajema zadeve, povezane s pogodbami, razen s pogodbami o zaposlitvi ali zavarovanju ali pogodbami s potrošniki. Mednarodno pristojnost glede pravne podlage tožbe imajo sodišča v kraju, **v katerem se** na podlagi pogodbe **izpolnjuje zadevna pogodbena obveznost.** V primeru dveh vrst pogodb, ki sta najpogostejši v evropski čezmejni praksi, kraj izpolnjevanja zajema vse obveznosti, ki izhajajo iz iste pogodbe. Če ni drugače dogovorjeno, je pri prodaji blaga kraj izpolnjevanja obveznosti v državi članici, v katero je bilo po pogodbi blago dostavljeno oziroma bi moralo biti dostavljeno, ter pri opravljanju storitev kraj, v katerem so se storitve po pogodbi opravljale oziroma bi se morale opravljati.

Člen 7 določa dodatna pravila o posebni pristojnosti za več posebnih zadev, kot na primer za zadeve v zvezi z odškodninskimi zahtevki ali povračili v civilnih postopkih ali v zvezi s spori, ki izhajajo iz delovanja podružnice, predstavništva ali druge poslovne enote.[12] Člen 7(2), ki zajema pristojnost za zadeve v zvezi z delikti in nepogodbeno škodo, postaja vse bolj pomemben. Zahtevki v zadevah, povezanih z nepogodbeno škodo, delikti ali kvazidelikti, se lahko terjajo na sodišču kraja, v katerem se je škodni primer zgodil ali se lahko zgodi. Evropsko sodišče je ugotovilo, da je to kraj nastanka škode ali kraj, v katerem je bilo škodno dejanje storjeno ali povzročeno.

2.2.3.3. Sporazum o pristojnosti in navzočnost toženca

Sporazum o pristojnosti ali izbiri sodišča pomeni, da se pogodbeni stranki dogovorita, da bosta kakršen koli spor, ki izhaja iz pogodbe, predložili določenemu sodišču ali sodiščem določenega pravnega sistema. Tak

(12) Člen 5(2) Uredbe št. 44/2001 je v prejšnji obliki vseboval pravilo o posebni pristojnosti v preživninskih zadevah; 18. junija 2011 je začela veljati Uredba o preživninskih zadevah, zato se uporabljajo pravila o pristojnosti iz te uredbe.

sporazum je lahko vključen v širšo pogodbo o vsebini pravnega razmerja med strankama ali pa je sklenjen ločeno. Lahko se nanaša tudi na spore, ki ne izhajajo iz pogodbe. Nobena določba v uredbi ne omejuje uporabe možnosti za izbiro sodišča v primerih, ko zadevni spor izhaja iz pogodbenega položaja. Vendar to ne velja za spore v primerih, ko stranke nimajo prej obstoječega pravnega razmerja, kot so spori, ki izhajajo iz delikta ali nepogodbene škode. V takih primerih se lahko sporazum pravzaprav zelo pogosto sklene šele po začetku spora. (13)

Pravilo o sporazumih o izbiri sodišča iz člena 25 je eno izmed najpomembnejših in najpogosteje uporabljenih pravil iz uredbe Bruselj I. Sporazumi o pristojnosti so na splošno dovoljeni. Vendar obstajajo omejitve v korist strank, ki so zavarovane z „varovalnimi“ pravili o pristojnosti v zadevah, povezanih z zavarovanjem, potrošniki in delavci. (14) Opozoriti je treba, da sporazum o pristojnosti ne more prevladati nad določbami o izključni pristojnosti iz člena 24. (15)

Prejšnja različica uredbe Bruselj I (16) je določala, da lahko kljub temu, da sta stranki, od katerih ima vsaj ena stalno prebivališče v državi članici, sklenili sporazum o izbiri sodišča v določeni državi članici, zadevo prevzame katero koli sodišče, ki ni izbrano sodišče, če je prvo začelo postopek, tudi če je v sporazumu o pristojnosti dodeljena izključna pristojnost. Prenovljena uredba Bruselj I (17) je to določbo spremenila tako, da veljaven sporazum, ki pristojnost podeljuje sodišču države članice, prevlada ne glede na stalno prebivališče strank. (18) V prenovljeni uredbi Bruselj I so bile dodane tudi določbe, po katerih se vsebinska veljavnost sporazuma o pristojnosti ugotovi v skladu z zakonodajo države članice, katere sodišča so izbrana (19), in se sporazum o pristojnosti, če je del pogodbe, obravnava kot sporazum, neodvisen od drugih pogodbenih pogojev, ter veljavnosti sporazuma ni mogoče spodbijati zgolj na podlagi neveljavnosti pogodbe. (20) Prenovljena uredba določa tudi, da je treba kakršno koli vprašanje glede veljavnosti sporazuma o izbiri sodišča rešiti v skladu z zakonodajo države članice, v kateri je izbrano sodišče. (21)

Prenovljena uredba Bruselj I vsebuje še eno pomembno spremembo, ki je okrepila „avtonomijo strank“ v zvezi s sporazumi o izbiri sodišč, saj od sodišča, pred katerim naj bi se začel postopek in ki ni sodišče, ki sta ga stranki izbrali v sporazumu o izključni izbiri sodišča, zahteva, da ne začne postopka, dokler izbrano sodišče ne ugotovi, ali ima pristojnost na podlagi sporazuma o izbiri sodišča, ne glede na to, ali je to sodišče prvo začelo postopek ali ne. Ko se ugotovi pristojnost izbranega sodišča, se vsako drugo sodišče, pri katerem je vložena tožba, izreče za nepristojno. (22)

(13) Običajno na primer sporazuma o izbiri sodišča, ki bo pristojno za reševanje spornega zahtevka, ki izhaja iz delikta ali nepogodbene škode, ni mogoče skleniti pred dogodkom, zaradi katerega se vloži zahtevek.

(14) Glej določbe členov 15, 19 in 23.

(15) Glej člen 27.

(16) Člen 23(1) Uredbe št. 44/2001; ta položaj lahko primerjamo s primerom, ko nobena od strank sporazuma o izbiri sodišča nima stalnega prebivališča v državi članici; v tem primeru je bilo za spore med strankama sporazuma pristojno samo izbrano sodišče in nobeno drugo sodišče v državi članici, razen če se je izbrano sodišče izreklo za nepristojno; glej člen 23(3) Uredbe št. 44/2001.

(17) Uredba (EU) št. 1215/2012.

(18) Glej člen 25(1).

(19) Glej prejšnjo opombo.

(20) Glej člen 25(5).

(21) Glej uvodno izjavo (20).

(22) Glej člen 31(2) prenovljene uredbe Bruselj I.

Nadaljevanje primera 2

V zgornjem primeru 2 se podjetji iz različnih držav članic prepirata o veljavnosti klavzule o izbiri sodišča, ki jo vsebujejo splošni prodajni pogoji enega od njiju, tj. podjetja D. Rešitev se lahko izpelje iz člena 25 uredbe Bruselj I.

V zvezi s formalnimi zahtevami glede klavzule o izbiri sodišča člen 25 vsebuje niz različnih pravil. Osnovno pravilo je, da se morata stranki o klavzuli o izbiri sodišča dogovoriti pisno, čeprav se pisni dokument s podpisom obeh strank ne zahteva. Izmenjava pisnih izjav ali ustni sporazumi, potrjeni pisno, prav tako izpolnjujejo zahteve. Enako velja za obliko, ki je v skladu s praksami, ki sta jih stranki vzpostavili med seboj in v mednarodni trgovini, ter za obliko, ki je v skladu z uporabo, ki je splošno znana in se jo redno upošteva v posamezni zadevni trgovini, in ki se je stranke zavedajo oziroma bi se je morale zavedati.

Kot je bilo navedeno v primeru 2, je podjetje D predložilo pisno ponudbo za nakup, ki jo je podjetje C pisno potrdilo. V tej ponudbi za nakup se je podjetje D izrecno sklicevalo na svoje splošne prodajne pogoje, ki jih je dalo na razpolago podjetju C, in v jeziku, ki ga uporabljata obe stranki. Klavzula o pristojnosti v prodajnih pogojih podjetja D zato izpolnjuje zahteve, določene v členu 25(1) uredbe Bruselj I. Posledično daje sodišču E izključno pristojnost za obravnavo zadeve, zato argument podjetja D prevlada.

Poleg pristojnosti, ki izhaja iz drugih določb uredbe Bruselj I, se bo sodišče države članice, pred katerim se toženec spusti v postopek, štelo za pristojno v skladu s členom 26. To ne velja, če se je toženec spustil v postopek, da bi spodbijal pristojnost, ali če ima drugo sodišče izključno pristojnost na podlagi člena 24. To pravilo je pomembno v praksi, saj toženca prisili, da se prepriča o pristojnosti sodišča, preden se spusti v postopek. Ko je pristojnost sprejeta, se je ne da več razveljaviti in pristojnost sodišča je dokončno vzpostavljena.

V prenovljeni uredbi Bruselj I je dodano pomembno varovalo v zvezi s tem pravilom, v skladu s katerim v primerih v zvezi z zavarovanjem, pogodbami o zaposlitvi in potrošniškimi pogodbami, kjer je toženec zavarovanec, imetnik police ali upravičenec zavarovalne pogodbe, oškodovanec, delavec ali potrošnik, navzočnost toženca v postopku ne pomeni njegovega sprejetja pristojnosti sodišča, razen če je sodišče, pred katerim se je začel postopek, zagotovilo, da je bil toženec poučen o svoji pravici, da ugovarja pristojnosti sodišča, in o posledicah vstopa v postopek ali neudeležbe v postopku. [23]

(23) Glej člen 26(2) prenovljene uredbe Bruselj I.

2.2.3.4. Posebna pravila o zadevah, povezanih z zavarovanjem, potrošniškimi pogodbami in individualnimi pogodbami o zaposlitvi

Določena so posebna pravila o zadevah, povezanih z zavarovanjem, potrošniškimi pogodbami in individualnimi pogodbami o zaposlitvi. Za politiko, na kateri temeljijo te pogodbe, je značilna zaznana potreba po zaščiti šibkejše stranke, za katero se za ta namen domneva, da je zavarovanec, potrošnik ali delavec. Uredba Bruselj I za te primere določa posebna pravila, da bi šibkejši stranki, za katero se domneva, da potrebuje zaščito, dala možnost izbire primernejšega sodišča. Taka stranka lahko v večini primerov vloži tožbo pri sodišču svojega stalnega prebivališča in je lahko tožena samo pred takim sodiščem.

Primer 3

Gospa A s stalnim prebivališčem v državi članici 1 je naročila knjigo v spletni knjigarni in vnaprej plačala 26,80 EUR. Knjige nikoli ni dobila. Gospa A je izvedela, da je spletna knjigarna podjetje s sedežem v državi članici 2. Odločila se je za tožbo in sprašuje, kje jo mora vložiti. Knjigarna trdi, da njihovi splošni prodajni pogoji določajo pristojnost sodišč države članice 2.

Po členu 18(1) uredbe Bruselj I lahko potrošnik sproži postopek proti drugi pogodbenici na sodiščih države članice, v kateri ima ta stranka sedež, ali na sodiščih v kraju stalnega prebivališča potrošnika. Člen 17(1)(c) določa, da potrošnik lahko izbere to možnost, če je bila pogodba sklenjena z osebo, ki opravlja gospodarsko ali poklicno dejavnost v državi članici, v kateri ima potrošnik stalno prebivališče, ali če na kakršen koli način usmerja to svojo dejavnost v to državo članico ali v več držav, vključno s to državo članico, pogodba pa spada v okvir te dejavnosti. Ker od tega pravila ni mogoče odstopati na podlagi predhodno sklenjenega sporazuma za primer nastanka spora v skladu s členom 17 in ker je knjigarna spletno stran postavila predvsem zato, da bi privabila stranke v državi članici 1, in s tem svojo gospodarsko dejavnost usmerila v državo članico, kjer ima gospa A stalno prebivališče, lahko gospa A toži knjigarno na pristojnem sodišču v kraju svojega stalnega prebivališča. [24]

(24) To vprašanje je bilo obravnavano v sodni praksi Sodišča, ki je predlagalo nekaj elementov, ki se zahtevajo za ugotovitev, da so dejavnosti usmerjene v državo članico prek spletne strani. Ti elementi vključujejo uporabo jezika zadevne države članice, ki je drugačen od jezika podjetja, navedbo cen v valuti te države, navedbo navodil, kako priti iz ene ali več držav članic do prostorov zadevnega podjetja, kjer naj bi se opravile zadevne storitve, uporabo vrhnjega domenskega imena, ki ni domensko ime države, v kateri je sedež podjetja, in omembo mednarodnih strank, ki vključujejo osebe s stalnim bivališčem v različnih državah članicah, ter spadajo med dejanske znake, da namerava podjetje svoje poslovanje usmeriti v državo članico potrošnika. Glej združeni zadevi Pammer proti Reederei Karl Schlüter GmbH & Co KG (C-585/08) in Hotel Alpenhof GesmbH proti Oliverju Hellerju (C-144/09).

2.2.3.5. Izključna pristojnost

Člen 24 uredbe Bruselj I navaja okoliščine, ki upravičujejo izključno pristojnost, kjer obstaja domneva o posebno tesni povezavi s sodišči posamezne države članice ali kjer obstaja posebna potreba po pravni varnosti. Te okoliščine med drugim vključujejo postopke, katerih predmet so stvarne pravice na nepremičninah ali začasna posest nepremičnin, in postopke v zvezi z registracijo ali veljavnostjo patentov ali drugih pravic industrijske lastnine. V vseh primerih iz člena 24 je prepovedano vlaganje tožb na drugih sodiščih, kot je sodišče stalnega prebivališča toženca ali katero koli drugo sodišče, o katerem sta se lahko stranki sporazumeli klavzuli o izbiri foruma.[25]

2.2.4. Začasni ukrepi in ukrepi začasnega zavarovanja

V zvezi z začasnimi ukrepi člen 35 uredbe Bruselj I predvideva tudi zahtevo, ki se jo lahko vloži pri sodiščih države članice, če so taki ukrepi na voljo v zakonodaji te države. To velja celo, če so za odločanje o glavni stvari pristojna sodišča druge države članice. Vendar je treba opozoriti, da prenovljena uredba Bruselj I vsebuje novo opredelitev „sodne odločbe“, ki je ta izraz razširila na sodne odločbe, s katerimi se sprejmejo začasni ukrepi ali ukrepi zavarovanja in jih izda sodišče, ki je na podlagi te uredbe pristojno za odločanje o glavni stvari; to ne vključuje takih ukrepov, ki jih tako sodišče odobri, ne da bi pred odobritvijo ukrepa zagovornika, ki je domnevno oseba, zoper katero se je odobril ukrep, pozvalo, naj se zglasi na sodišču, razen če je sodna odločba, ki vsebuje ukrep, zagovorniku izročena pred izvršbo. Vendar sodna odločba, s katero je odobren začasen ukrep ali ukrep zavarovanja in jo je izdalo sodišče, ki po uredbi Bruselj I ni pristojno za odločanje o glavni stvari, ne bo priznana in izvršena v skladu z uredbo.

(25) Glej člen 27.

2.2.5. Preprečevanje vzporednih postopkov – evropska litispendenca

Celo na podlagi pravil o pristojnosti iz uredbe Bruselj I je še vedno mogoče, da je za isti civilnopravni spor pristojno več kot eno sodišče v Evropski uniji. Evropsko pravilo o litispendenci preprečuje, da bi zadeve, ki imajo enako pravno podlago in potekajo med istimi strankami, hkrati obravnavala sodišča dveh ali več držav članic, kar bi pomenilo tveganje, da bodo sprejete nasprotujoče si sodne odločbe, in nepotrebno zapravljanje sodnih in drugih sredstev. Kjer se taki sodni postopki začnejo na sodiščih različnih držav članic, vsako sodišče, ki ni prvo začelo postopka, na lastno pobudo prekine postopek, dokler sodišče, ki je prvo začelo postopek, ne ugotovi, ali je pristojno. Ko se ugotovi pristojnost sodišča, ki je prvo začelo postopek, se vsa sodišča razen tistega, ki je prvo začelo postopek, izrečejo za nepristojna v korist tega sodišča.[26] To pravilo je zelo pomembno v čezmejni pravni praksi. Prenovljena uredba Bruselj I je uvedla pomembne spremembe pravil litispendence, in sicer lahko sodišče, ki je začelo postopek, od katerega koli drugega sodišča, ki je začelo postopek, zahteva, da mu sporoči datum, ko je začelo postopek, in zaprošeno sodišče mora ta podatek nemudoma sporočiti. Poleg tega se morajo v primeru, da postopek začne več sodišč, ki imajo po členu 26 vsa izključno pristojnost, vsa sodišča razen tistega, ki je prvo začelo postopek, izreči za nepristojna v korist tega sodišča. V primeru izbire sodišča je poleg tega zelo pomembno, da je to pravilo v prenovljeni uredbi Bruselj I v primeru sporazumov o izključni izbiri sodišča[27] spremenjeno, kot sledi: če sodišče, ki sta ga izbrali stranki, začne postopek in ima izključno pristojnost na podlagi sporazuma o izbiri sodišča, mora vsako drugo sodišče, ki je začelo postopek,

(26) Glej člen 29; člen 30 vsebuje podobno pravilo za sorodne pravde, ki so opredeljene v členu 30(3).

(27) Glej točko 2.2.3.3 in opombo 15.

ta postopek prekiniti in se izreči za nepristojno v korist izbranega sodišča, če je ugotovljena pristojnost tega sodišča.[28] Pravila litispendence, čeprav v spremenjeni obliki, se uporabljajo tudi za tožbe v državah nečlanicah EU, če sodišče v državi članici začne postopek na podlagi pravil iz člena 4 ali členov od 7 do vključno 9 in če tožba poteka med istima strankama z isto pravno podlago.[29]

2.2.6. Priznavanje in izvrševanje sodnih odločb sodišč drugih držav članic v skladu s prenovljeno uredbo Bruselj I

Uredba Bruselj I je poenostavila uradne postopke za priznavanje in izvrševanje vseh sodnih odločb, ki jih izda sodišče v eni državi članici („država članica izvora"),[30] v drugi državi članici („zaprošena država članica"). Uredba je uvedla enostaven in enoten postopek za razglasitev izvršljivosti sodne odločbe v drugi državi članici, znan tudi kot postopek „exequatur". Prenovljena uredba Bruselj I je šla še korak dlje, saj je postopek exequatur popolnoma odpravila. Upniku, ki uveljavlja sodno odločbo, od 10. januarja 2015 ne bo več treba vložiti zahteve za razglasitev izvršljivosti in bo lahko takoj vložil zahtevo za izvršbo sodne odločbe.[31]

2.2.6.1. Priznavanje

V skladu s členom 36 se sodna odločba, izdana v državi članici, samodejno prizna v drugi državi članici brez zahteve po kakršnem koli posebnem postopku. Priznanje se lahko zavrne le v nekaj izjemnih primerih, izmed katerih je v sodni praksi najpomembnejši tisti, ki ga ureja člen 45(1)(b) in zadeva sodne odločbe, izdane brez sodelovanja toženca v postopku.

2.2.6.2. Izvrševanje

Kot je bilo navedeno, je prenovljena uredba Bruselj I pomembno spremenila postopek razglasitve izvršljivosti sodne odločbe, izdane v eni državi članici in izvršljive v drugi državi članici. Namesto da bi moral upnik, ki uveljavlja sodno odločbo, vložiti zahtevo za razglasitev izvršljivosti, bo taka sodna odločba neposredno izvršljiva v drugi državi članici, če bo upnik predložil določene dokumente. Upnik, ki želi uveljaviti sodno odločbo, od sodišča izvora zahteva, da izda potrdilo o izvršljivosti, ki vsebuje podrobnosti sodne odločbe[32]. Potrdilo in kopija sodne odločbe nato zadostujeta za izvršbo v zaprošeni državi članici.[33]

Poleg pooblastila upnika, ki želi uveljaviti sodno odločbo, za izvršbo te odločbe v zaprošeni državi članici v skladu z zakonodajo te države in pod enakimi pogoji, kot veljajo za izvršbo sodne odločbe, izdane v tej državi[34], izvršljiva sodna odločba vključuje pooblastilo za uporabo kakršnih koli začasnih ukrepov, vključno z ukrepi zavarovanja, v skladu z zakonodajo zaprošene države članice[35]. Če sodna odločba vsebuje odredbo, ki v zaprošeni državi članici ne obstaja, se ta odredba prilagodi odredbi, ki v tej državi članici obstaja in ima enakovredne učinke.[36]

(28) Glej člen 31 in uvodno izjavo (22).

(29) Glej člen 33; podobno pravilo velja v zvezi s sorodnimi pravdami; te določbe so bile vstavljene delno zato, da bi EU lahko ratificirala Haaško konvencijo o sporazumih o izbiri sodišča; glej tudi uvodni izjavi (23) in (4).

(30) Glej opredelitev v členu 2(d).

(31) Glej člen 39.

(32) Glej člen 53 in Prilogo 1.

(33) Glej člen 37.

(34) Glej člen 41.

(35) Glej člen 40.

(36) Glej člen 54.

2.2.6.3. Zavrnitev priznanja in izvršbe

Priznanje se lahko zavrne, če se dokaže, da obstajajo dokazi za zavrnitev priznanja, kakor je določeno v členu 45. Priznanje se lahko ne prizna, (a) če je takšno priznanje očitno v nasprotju z javnim redom v zadevni državi članici, (b) če se v primeru sodne odločbe, izdane brez sodelovanja toženca v postopku, dokaže, da tožencu ni bilo vročeno pisanje o začetku postopka ali enakovredno pisanje pravočasno in na tak način, da bi lahko pripravil obrambo, ali (c) če je v nasprotju s pravili o izključni pristojnosti ali s posebnimi pravili o zadevah, povezanih z zavarovanjem ali potrošniškimi pogodbami.[37] V vseh drugih primerih mora sodišče v zaprošeni državi članici sprejeti ugotovitve sodišča izvora o dejstvih v zvezi s pristojnostjo in nikakor ne sme preverjati pristojnosti tega sodišča.[38] Člen 36 navaja, da tuje sodne odločbe pod nobenimi pogoji ni dovoljeno preizkusiti glede vsebine.[39] Vsaka zainteresirana oseba lahko vloži zahtevo za izdajo odločbe, da za določeno sodno odločbo ne velja noben razlog za zavrnitev priznanja.[40] Vsaka zainteresirana stranka lahko pri enem izmed sodišč s seznama, ki ga je Komisija pripravila za ta namen, vloži zahtevo za zavrnitev priznanja in stranka, zoper katero se uveljavlja sodna odločba, lahko pri njem vloži zahtevo za zavrnitev izvršbe.[41] Taka zahteva se nanaša zgolj na izvrševanje sodne odločbe in ne na vsebino zadeve.[42] Poleg tega lahko stranka, zoper katero se uveljavlja sodna odločba, od sodišča zahteva zavrnitev priznanja ali izvršbe sodne odločbe na podlagi enega izmed razlogov za zavrnitev priznanja.[43] Na odločbo o zahtevi za zavrnitev izvršbe se lahko stranke pritožijo po posebnem postopku.[44]

(37) Glej člen 45(e).

(38) Glej člen 45(2) in (3).

(39) Glej člen 52.

(40) Glej člen 36(2); postopek za vložitev take zahteve je enak kot vložitev zahteve za zavrnitev izvršbe, kot je določena v členih od 46 do 51.

(41) Glej člena 47 in 75; Komisija take informacije razširi prek Evropske pravosodne mreže.

(42) Glej člen 52.

(43) Glej člene od 46 do 48 in uvodno izjavo (29).

(44) Glej člene od 49 do 51.

2.2.7. Izvrševanje javnih listin in sodnih poravnav

V večini pravnih sistemov držav članic je mogoče obveze za plačilo denarja ali izpolnitev drugih vrst pogodbenih obveznosti izraziti v sporazumu ali drugačnem dokumentu, ki ga pripravi notar ali mu je drugače dodeljena javnopravna veljavnost in pristnost, na primer z registracijo v javnem registru ali na sodišču. Tak sporazum ali instrument se imenuje javna listina. V skladu s prejšnjimi določbami uredbe Bruselj I[45] je bil tak instrument, če je bil izvršljiv v državi članici izvora, kjer je bil pripravljen ali registriran, neposredno izvršljiv v vseh drugih državah članicah pod enakimi pogoji kot sodna odločba. To prinaša očitno prednost v obliki relativno hitrega in preprostega načina zagotovitve plačila denarja ali izpolnitve drugih obveznosti, saj je mogoče tako javno listino izvršiti neposredno, ko je upnik, ki jo uveljavlja, pridobil razglasitev izvršljivosti. Edini razlog, na podlagi katerega je mogoče nasprotovati izvršbi, je, da bi bila ta očitno v nasprotju z javnim redom v zaprošeni državi članici.

Ker je prenovljena uredba Bruselj I odpravila zahtevo po razglasitvi izvršljivosti, sta instrument in potrdilo, ki ga je izdal pristojni organ ali sodišče v državi članici izvora, vse, kar upnik potrebuje za izvršbo instrumenta.[46] Prenovljena uredba Bruselj I vključuje tudi opredelitev javne listine.[47]

(45) Glej člen 57.

(46) Glej člena 58 in 60 prenovljene uredbe.

(47) Glej člen 2(c).

V zvezi s sodnimi poravnavami veljajo podobne določbe kot za izvrševanje javnih listin.[48]

2.2.8. Posebne ureditve za Enotno sodišče za patente in Sodišče Beneluksa

Od 15. januarja 2015 se bo nova uredba uporabljala hkrati s prenovljeno uredbo Bruselj I in tako bosta skupaj zagotavljali posebna pravila v zvezi z razmerji med postopki pred Enotnim sodiščem za patente in Sodiščem Beneluksa (ki sta skupaj imenovani „skupni sodišči“) na eni strani ter postopki pred sodišči držav članic v skladu z uredbo Bruselj I na drugi strani.[49] Vsebuje tudi pravila v zvezi z odnosi s sodišči tretjih držav, tj. držav nečlanic EU. Evropski parlament in Svet sta predlog, na katerem temelji ta uredba, sprejela junija 2014. Instrument vsebuje določbe v zvezi z relativno pristojnostjo sodišč držav članic v skladu z določbami o pristojnosti iz uredbe Bruselj I in v zvezi z razmerjem med njimi in pristojnostjo skupnih sodišč ter vključuje tudi pravila litispendence in obravnava priznavanje in izvrševanje odločb na podlagi teh dveh ureditev.

Ta sprememba prenovljene uredbe Bruselj I je postala potrebna, da bi omogočila izvajanje „patentnega svežnja“, ki vključuje dve uredbi[50] („enotni uredbi o patentih“) in mednarodni sporazum („Sporazum o Enotnem sodišču za patente“ ali „Sporazum o ESP“), ki uvaja enotno patentno varstvo v Evropski uniji. V skladu s Sporazumom o ESP in uredbama bo mogoče pridobiti evropski patent z enotnim učinkom – pravni naslov, ki zagotavlja enotno varstvo izuma v 25 državah članicah[51] – na enem mestu, kar bo zagotovilo stroškovno prednost in zmanjšalo upravno obremenitev.

Sodišče Beneluksa je sodišče, skupno Belgiji, Luksemburgu in Nizozemski, ki je bilo ustanovljeno leta 1965 in ima nalogo zagotavljati enotno uporabo skupnih pravil držav Beneluksa o različnih zadevah, kot je intelektualna lastnina (zlasti nekatere vrste pravic, ki se nanašajo na blagovne znamke, modele in vzorce). Do sedaj je naloga Sodišča Beneluksa vključevala predvsem predhodno odločanje o razlagi teh pravil. Leta 2012 so te tri države uvedle možnost, da se pristojnosti Sodišča Beneluksa razširijo tako, da vključujejo pristojnosti v posebnih zadevah, ki sodijo na področje uporabe uredbe Bruselj I.

Cilj teh sprememb v prenovljeni uredbi Bruselj I je zagotoviti skladnost med sporazumom v zvezi s tema skupnima sodiščema in (prenovljeno) uredbo Bruselj I ter rešiti posebno vprašanje glede pravil o pristojnosti v zvezi s toženci v državah nečlanicah Evropske unije.

Glavno pravilo o pristojnosti je, da je skupno sodišče pristojno na podlagi pravil uredbe Bruselj I, če bi bila taka pristojnost na podlagi navedenih pravil dodeljena sodiščem države članice, ki je podpisnica sporazuma, s katerim je skupno sodišče ustanovljeno, če gre za pristojnost za odločanje o pravnem vprašanju, ki ga zajema sporazum. Kar zadeva stranke s stalnim prebivališčem zunaj EU, so pravila uredbe Bruselj I v zadevah, ki spadajo v pristojnost skupnih sodišč, razširjena na tožence s stalnim prebivališčem v tretjih državah. Poleg tega lahko skupni sodišči zaslišita tožence s stalnim

(48) Glej člene 57, 59 in 60 ter opredelitev v členu 2(b) prenovljene uredbe.

(49) Glej Uredbo (EU) št. 542/2014 Evropskega parlamenta in Sveta.

(50) Uredba (EU) št. 1257/2012 Evropskega parlamenta in Sveta o izvajanju okrepljenega sodelovanja na področju uvedbe enotnega patentnega varstva; Uredba Sveta (EU) št. 1260/202 o izvajanju okrepljenega sodelovanja na področju uvedbe enotnega patentnega varstva v zvezi z veljavno ureditvijo prevajanja.

(51) Enotni uredbi o patentih sta bili sprejeti v okviru okrepljenega sodelovanja vseh držav članic, razen Italije in Španije.

prebivališčem zunaj EU na podlagi pravil subsidiarne pristojnosti. Če je skupno sodišče pristojno za spor v zvezi s kršitvijo evropskega patenta, zaradi katere je nastala škoda v EU, lahko obravnava tudi odškodninski zahtevek, ki izhaja iz te kršitve zunaj EU, zoper toženca, ki nima stalnega prebivališča v EU, če se premoženje tega toženca nahaja v državi članici, ki je podpisnica sporazuma o skupnem sodišču. (52) Pravila litispendence iz prenovljene uredbe Bruselj I se uporabljajo za tožbe, ki so vložene sočasno pri skupnem sodišču in sodišču države članice, ki ni podpisnica zadevnega sporazuma (53). Za priznavanje in izvrševanje na splošno se uporabljajo pravila uredbe Bruselj I, razen če naj bi se sodna odločba skupnega sodišča izvršila v državi članici, ki je podpisnica zadevnega sporazuma, in ta sporazum vsebuje pravila o priznavanju in izvrševanju, ki se uporabijo v tem primeru. (54)

(52) Glej člen 71b.

(53) Glej člen 71c.

(54) Glej člen 71d.

Evropski postopki v civilnih in gospodarskih zadevah

3.1. Pregled

Evropska unija je sprejela štiri ločene uredbe, ki spodbujajo hitre in učinkovite postopke izterjave neporavnanih dolgov (skupaj imenovani „evropski postopki“). Tri uredbe uvajajo enotne evropske postopke, ki so na voljo strankam v sporu kot alternativa postopkom, ki obstajajo na podlagi zakonov držav članic. Četrta uredba predvideva, da sodišče, ki je izdalo sodno odločbo, potrjuje, da so bili izpolnjeni določeni minimalni standardi za postopke. Odločbe, izdane v teh postopkih, se v drugi državi članici priznajo in izvršijo brez potrebe po razglasitvi izvršljivosti (postopek exequatur). Postopki, uvedeni z navedenimi uredbami in tu navedeni po vrstnem redu, kot so bili sprejeti, vključujejo postopek za evropski nalog za izvršbo nespornih zahtevkov (55), postopek za evropski plačilni nalog (56), evropski postopek v sporih majhne vrednosti (57) in evropski nalog za zamrznitev bančnih računov (58). Ti postopki so na voljo samo v zvezi s čezmejnimi zadevami.

3.2. Evropski nalog za izvršbo nespornih zahtevkov

Namen **Uredbe** o uvedbi **evropskega naloga za izvršbo nespornih zahtevkov** (59) je bil odprava vseh vmesnih ukrepov, ki naj bi se opravili pred izvršbo sodne odločbe v državi članici, ki ni država, v kateri je bila odločba izdana, z določitvijo minimalnih standardov za postopke. Ta uredba se z nekaterimi izjemami uporablja za civilne in gospodarske zadeve, ne glede na naravo sodišča.

Opredelitev „**nespornih zahtevkov**“ zajema vse položaje, v katerih je upnik, če dolžnik očitno in preverjeno ne ugovarja glede vrste ali obsega denarnega zahtevka, pridobil bodisi sodno odločbo proti temu dolžniku ali izvršljivo listino, ki jamči za dolg ali ga priznava in zahteva dolžnikovo izrecno soglasje v obliki javne listine ali poravnave, ki jo je potrdilo sodišče.

Če je bila sodna odločba o nespornem zahtevku izdana v državi članici ter jo je treba priznati in izvršiti v drugi državi članici, ima upnik, ki uveljavlja odločbo, dve možnosti: lahko zahteva, da se sodna odločba potrdi kot evropski nalog za izvršbo nespornih zahtevkov, ali pa zahteva razglasitev izvršljivosti v skladu z uredbo Bruselj I. Sodna odločba o nespornem zahtevku, ki je bila v državi članici izvora potrjena kot evropski nalog za izvršbo nespornih zahtevkov, se prizna in izvrši v drugih državah članicah, ne da bi bila potrebna razglasitev izvršljivosti. Prenovljena uredba Bruselj I je odpravila postopek exequatur za sodne odločbe, izdane v sodnih postopkih, začetih po 10. januarju 2015. Za te sodne odločbe bo imel evropski nalog za izvršbo pomen samo v zvezi z izvrševanjem zahtevkov za preživnino v Združenem kraljestvu, saj je v uredbi o preživninskih obveznostih ohranjena zahteva po razglasitvi izvršljivosti v zvezi s to državo članico.

(55) Uredba (ES) št. 805/2004 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 21. aprila 2004.

(56) Uredba (ES) št. 1896/2006 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2006.

(57) Uredba (ES) št. 861/2007 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. julija 2007.

(58) Uredba (EU) št. 655/2014 Evropskega parlamenta in Sveta.

(59) Uredba velja za vse države članice, razen za Dansko.

Primer 4

Gospod A je s tožbo vložil zahtevek za denarno odškodnino proti gospodu B v državi članici 1, v kateri imata oba stalno prebivališče. Sodišče je gospodu B, ki v sodnem postopku ni izpodbijal zahtevka, odredilo plačilo 10 000 EUR gospodu A. Ker je gospod B pred kratkim vsa svoja denarna sredstva prenesel v banko države članice 2, gospod A sprašuje, kako lahko sodno odločbo uveljavi v državi članici 2.

Trenutno ima gospod A dve možnosti, in sicer lahko pri sodišču izvora v državi članici 1 zahteva potrdilo za sodno odločbo v obliki evropskega naloga za izvršbo nespornih zahtevkov; tako bo sodna odločba na podlagi potrdila priznana in izvršena v državi članici 2 brez zahteve po nadaljnjih posebnih postopkih. Druga možnost je, da gospod A v skladu z uredbo Bruselj I vloži zahtevek za razglasitev izvršljivosti sodne odločbe v državi članici 2, v kateri želi doseči izvršbo. Postopek exequatur, določen v navedeni uredbi, bi vključeval postopke v državi članici 2, ločene od tistih v državi članici 1, na podlagi katerih je bila izdana sodna odločba. To bi lahko povzročilo zamude in ustvarilo dodatne stroške .

Kar zadeva drugo možnost, gospodu A v skladu s prenovljeno uredbo Bruselj I v prihodnje ne bo treba vložiti zahteve za razglasitev izvršljivosti v državi članici 2, saj bo od 10. januarja 2015 naprej sodna odločba priznana in izvršljiva v državi članici 2, ne da bi bilo treba opraviti vmesne postopke, ki jih trenutno zahteva uredba Bruselj I.

Postopek za evropski nalog za izvršbo nespornih zahtevkov prinaša jasne koristi za upnike, ki s tem postopkom pridobijo dostop do hitre in učinkovite izvršbe sodnih odločb o nespornih zahtevkih v drugih državah članicah brez vpletanja sodstva države članice, kjer se zahteva izvršba, in brez spremljajočih zamud in stroškov. Poleg tega na splošno odpravlja potrebo po prevajanju, saj se za potrdila uporabljajo večjezični standardni obrazci. Sodišče izvora izda potrdilo o evropskem nalogu za izvršbo nespornih zahtevkov z uporabo standardne oblike v Prilogi I in v jeziku sodne odločbe. Uredba o evropskem nalogu za izvršbo določa minimalne standarde za postopke, ki vodijo do sodne odločbe, da bi zagotovila obveščenost dolžnika o sodnem postopku proti njemu, o zahtevah za njegovo dejavno udeležbo v postopkih za ugovarjanje zadevnemu zahtevku in posledicah neudeležbe pravočasno in na način, ki mu omogoča pripravo obrambe. Sodiščem države članice izvora je zaupana naloga, da natančno proučijo popolno skladnost z minimalnimi postopkovnimi standardi pred izročitvijo standardiziranega potrdila o evropskem nalogu za izvršbo, ki zagotavlja preglednost te proučitve in njenega rezultata. Interesi stranke, zoper katero se uveljavlja sodna odločba, se ohranijo v fazi izvršbe, saj ima omejeno pravico do zavrnitve naloga v državi članici izvršbe, razen do proučitve vsebine.

Evropski nalog za izvršbo se je začel uporabljati 21. oktobra 2005. Dodatne informacije o postopku za evropski nalog za izvršbo nespornih zahtevkov so na voljo v Praktičnem vodniku za uporabo Uredbe o evropskem nalogu za izvršbo, ki je bil izdan pod okriljem Evropske pravosodne mreže v civilnih in gospodarskih zadevah [60].

(60) Ta vodnik je dostopen na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/civiljustice/publications/docs/guide_european_enforcement_order_sl.pdf

3.3. Postopek za evropski plačilni nalog

Ta postopek ima nekaj podobnosti s postopkom za evropski nalog za izvršbo, saj oba zajemata nesporne čezmejne denarne zahtevke in vodita do odobritve naloga, ki je izvršljiv v drugih državah članicah brez vmesnih postopkov iz uredbe Bruselj I. Vendar se ta postopek od tistega za evropski nalog za izvršbo razlikuje v tem, da stranki na začetku ni treba imeti sodnega naloga ali dolžniškega dokumenta, kot je javna listina ali sodna poravnava. Evropski plačilni nalog se lahko uporablja samo za denarne zahtevke za določene zneske, ki so v trenutku predložitve vloge za evropski plačilni nalog že zapadli v plačilo. Postopek za evropski plačilni nalog je izključno pisni postopek in sam po sebi ne vključuje obravnave pred sodiščem, razen če ali dokler se ta nalog ne izpodbija ali se mu ugovarja. Če se zoper evropski plačilni nalog vloži ugovor, se zadeva ne obravnava več po postopku za evropski plačilni nalog; če želi tožnik zadevo nadaljevati, se mora to opraviti po drugem ustreznem postopku.

Postopek za evropski plačilni nalog je neobvezen, saj se tožnik sam odloči, ali ga bo uporabil namesto drugega razpoložljivega sredstva, s katerim bi lahko uveljavljal enak zahtevek, vključno s postopki na podlagi nacionalnega procesnega prava. Začne se preprosto z izpolnitvijo obrazca za vlogo, tj. obrazca A, ki je na voljo v prilogi k uredbi. Obrazec A in drugi obrazci za evropski plačilni nalog so na voljo tudi v elektronski obliki na spletni strani evropskega portala e-pravosodje na naslovu [61].

Evropski plačilni nalog je zelo zanimiv za tožnike, ki imajo zahtevke, ki se jim verjetno ne bo ugovarjalo, zlasti v primerih med podjetji in potrošniki. Vendar je treba opozoriti, da so pravila o pristojnosti, ki se v postopku za evropski plačilni nalog uporabljajo za zahtevke do potrošnikov, enaka spremenjenim pravilom o pristojnosti iz uredbe Bruselj I, ki bi se sicer uporabila. Če zahtevek v postopku za evropski plačilni nalog izhaja iz potrošniške pogodbe in je potrošnik toženec, mora biti pristojno sodišče v državi članici, kjer ima toženec stalno prebivališče, kot je določeno v skladu s členom 59 uredbe Bruselj I.

Če toženec sprejme zahtevek v postopku za evropski plačilni nalog in mu ne ugovarja, bo sodišče izdalo nalog in potrdilo, nato pa se lahko nalog izvrši v drugih državah članicah brez zahtev po dodatnih postopkih in brez potrebe po evropskem postopku exequatur v skladu z uredbo Bruselj I. Uredba o evropskem plačilnem nalogu tako odpravlja postopek exequatur.[62] Izvršba se opravi pod pogoji, podobnimi tistim v zvezi z izvršbo evropskega naloga za izvršbo nespornih zahtevkov.

Evropski plačilni nalog se je začel uporabljati 12. decembra 2008. Dodatne informacije o postopku za evropski plačilni nalog so na voljo v Praktičnem vodniku za uporabo Uredbe o evropskem plačilnem nalogu, ki je bil izdan pod okriljem Evropske pravosodne mreže v civilnih in gospodarskih zadevah.[63]

(61) https://e-justice.europa.eu/dynform_intro_taxonomy_action.do?idTaxonomy=155&plang=sl&init=true&refresh=1

(62) Glej člen 19 Uredbe o evropskem plačilnem nalogu.

(63) Ta vodnik je dostopen na spletnem naslovu: http://ec.europa.eu/justice/civil/document/index_en.htm

3.4. Evropski postopek v sporih majhne vrednosti

Evropski postopek v sporih majhne vrednosti je tretji izmed postopkov, v katerih so bili zmanjšani vmesni ukrepi, potrebni za priznanje in izvrševanje sodnih odločb, in je bila s tem izpolnjena zahteva Evropskega sveta v Tampereju. (64) V tem smislu je podoben postopkoma za evropski nalog za izvršbo nespornih zahtevkov in evropski plačilni nalog, vendar je v drugih pogledih zelo drugačen od njiju.

Na prvem mestu se Uredba o evropskem postopku v sporih majhne vrednosti uporablja za sporne in nesporne zahtevke, zato vsebuje postopkovne določbe, vključno z določbami o ustnem zaslišanju in izvajanju dokazov. Vsebuje tudi več rokov, ki naj bi, če se upoštevajo, omogočili, da se postopek tudi v primeru spornih zahtevkov opravi hitreje kot drugi postopki. Evropski postopek v sporih majhne vrednosti je v bistvu pisni postopek in je zasnovan tako, da ga lahko tožeče in tožene stranke uporabljajo brez težav in brez potrebe po pravnem zastopanju, čeprav to ni izključeno.

Evropski postopek v sporih majhne vrednosti je tako kot evropski plačilni nalog na voljo samo za čezmejne zadeve in je alternativa podobnim nacionalnim postopkom. Uspešna stranka v evropskem postopku v sporih majhne vrednosti lahko pričakuje, da ji bo nasprotna stranka povrnila stroške, vendar le, če so ti sorazmerni z vrednostjo zahtevka. Omejitev stroškov postopka je bistvenega pomena za cilj, v skladu s katerim bi moral evropski postopek v sporih majhne vrednosti olajšati dostop do pravnega varstva zlasti za posamezne potrošnike in lastnike malih podjetij, ki drugače ne bi hoteli ali ne bi mogli uveljavljati svojih zahtevkov v državah članicah, ki niso njihova domača država.

Najpomembnejša določba v zvezi z evropskim postopkom v sporih majhne vrednosti je opis zahtevkov, za katere se lahko uporabi ta postopek. Na prvem mestu vrednost zahtevkov ne sme presegati 2 000 EUR. Ta znesek je treba izračunati ob začetku postopka v zvezi z zahtevkom in izključuje obresti na zahtevek ali stroške. Če se v zvezi s spornim zahtevkom vloži nasprotna tožba, tudi ta ne sme presegati mejne vrednosti 2 000 EUR, vendar se zahtevek in nasprotna tožba ne seštejeta, da bi se izračunala mejna vrednost. Kar zadeva vsebino, se lahko evropski postopek v sporih majhne vrednosti uporabi za zahtevke civilne in gospodarske narave, pri čemer veljajo izjeme, podobne tistim iz uredbe Bruselj I. Izključene so tudi nekatere dodatne zadeve, vključno z zahtevki v zvezi z delovnim pravom, zahtevki v zvezi z najemom ali zakupom nepremičnine in deliktnimi zahtevki v zvezi s kršitvami pravice do zasebnosti in obrekovanjem.

Izvršba naloga na podlagi evropskega postopka v sporih majhne vrednosti je podobna izvršbi v zvezi z evropskim nalogom za izvršbo nespornih zahtevkov in evropskim plačilnim nalogom, in sicer sodišče, ki je izdalo nalog, v skladu z uredbo izda potrdilo in strankam se vroči sodna odločba. Ko ima stranka potrdilo in sodno odločbo, pred izvršbo v drugi državi članici ni treba opraviti nobenih nadaljnjih postopkov. Kot pri evropskem plačilnem nalogu so obrazci za evropski postopek v sporih majhne vrednosti na voljo na spletu v različnih jezikih EU in elektronski

(64) Glej točko 1.5.

obrazec je mogoče izpolniti na spletu in se lahko pristojnemu sodišču pošlje prek spleta, če to sodišče to dovoljuje. (65)

Evropski postopek v sporih majhne vrednosti je začel veljati 1. januarja 2009. Dodatne informacije o evropskem postopku v sporih majhne vrednosti so na voljo v Praktičnem vodniku za uporabo evropskega postopka v sporih majhne vrednosti, ki je bil izdan pod okriljem Evropske pravosodne mreže v civilnih in gospodarskih zadevah (66).

V času priprave tega vodnika je Komisija v zvezi z Uredbo o evropskem postopku v sporih majhne vrednosti predložila predlog za spremembo tega postopka. (67)

3.5. Evropski nalog za zamrznitev bančnih računov

S prenovljeno uredbo Bruselj I, evropskim nalogom za izvršbo nespornih zahtevkov, evropskim plačilnim nalogom in evropskim postopkom v sporih majhne vrednosti se je pravni red EU na področju civilnega pravosodja razvil do stopnje, na kateri lahko upnik, ki si v državi članici zagotovi izvršljiv nalog na podlagi zahtevka za plačilo, relativno preprosto in poceni doseže izvršbo v drugi državi članici z malo ali brez dodatnih postopkovnih ukrepov. Vendar je bila dejanska izvršba naloga do zdaj stvar nacionalnega prava in postopkov, ki se med državami članicami zelo razlikujejo. Kar zadeva načine izvrševanja, je eden izmed zelo pogostih postopkov „zamrznitev“ bančnih računov, s katero se neposlušnemu dolžniku prepreči, da bi svoja sredstva premaknil z računa ali med računi v škodo interesom upnika. To je zlasti pomembno za upnika, ki si prizadeva zagotoviti plačilo z bančnih računov dolžnika v več državah članicah hkrati. Ker mora pri tem uporabiti različne nacionalne postopke, je to lahko težavno in drago. Zato je Evropska komisija začela pripravljati predlog za evropski nalog za zamrznitev bančnih računov. Uredba, ki temelji na predlogu, je bila sprejeta 15. maja 2014 in bo začela veljati 18. januarja 2017. (68) Pomembna lastnost postopka za evropski nalog za zamrznitev bančnih računov je, da sodiščem ene države članice omogoča, da izdajo en nalog, s katerim je mogoče zamrzniti kateri koli bančni račun dolžnika v kateri koli državi članici. Nalog bi bilo treba izdati brez zaslišanja dolžnika, saj bi se mu tako preprečilo, da bi v času, potrebnem za izvršbo naloga, premaknil sredstva, ki jih je treba zamrzniti. Da bi se to izravnalo, postopek zagotavlja zaščitne ukrepe za dolžnike, da se zagotovi, da „zamrznjeni“ znesek ustreza znesku legitimnega zahtevka upnika in da ima dolžnik zgodaj v postopku možnost, da pred sodiščem izpodbija nalog. Postopek je podrobneje opisan v poglavju 13 o izvrševanju sodnih odločb.

(65) Glej https://e-justice.europa.eu/content_small_claims_forms-177-en.do za spletne obrazce za evropski postopek v sporih majhne vrednosti.

(66) Ta vodnik je dostopen na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/justice/civil/files/small_claims_practice_guide_en.pdf

(67) Glej besedilo predloga z dne 19. novembra 2013, COM(2013) 794 final, 2013/0403(COD).

(68) Uredba (EU) št. 655/2014 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 15. maja 2014 o določitvi postopka za evropski nalog za zamrznitev bančnih računov z namenom olajšanja čezmejne izterjave dolgov v civilnih in gospodarskih zadevah.

Insolventnost

4.1. Ozadje

Insolventnost je ena od tem, ki so bile izključene iz področja uporabe uredbe Bruselj I. Kljub temu je bilo priznano, da obstaja velika potreba po evropskem instrumentu, ki bi zagotavljal možnost za priznanje in izvršbo naloga v zadevah na področju zakonodaje o insolventnosti v vseh državah članicah in katerega uporabe ne bi omejevale niti meje držav članic niti njihovi nacionalni postopki, ki so zelo raznoliki. Dejavnosti podjetij imajo zaradi razvoja notranjega trga vse več mednarodnih in čezmejnih učinkov. Poleg tega je bilo treba odpraviti kakršne koli dejavnike, ki podjetja spodbujajo k prenosu sredstev iz ene države članice v drugo v nasprotju z interesi upnikov, da bi si zagotovila ugodnejši pravni položaj. Ustrezno delovanje notranjega trga zahteva, da so čezmejni postopki v primeru insolventnosti v Evropski uniji učinkoviti in uspešni. Jasno je bilo, da takih ciljev ne bi bilo mogoče zadovoljivo doseči na ravni držav članic, zato je bil potreben instrument evropskega prava, ki bi vseboval določbe o pristojnosti in priznavanju v zvezi s postopki v primeru insolventnosti ter o pravu, ki se uporablja na tem področju. Pogajanja med državami članicami v zvezi s tem so se začela v zgodnjih devetdesetih letih, po začetku veljavnosti Maastrichtske pogodbe, in se končala 23. novembra 1995 s sprejetjem besedila mednarodne konvencije med takratnimi državami članicami. Ta konvencija ni nikoli začela veljati, vendar se je dejansko uporabila kot podlaga za poznejšo uredbo, ki je bila sprejeta 29. maja 2000.

4.2. Evropska uredba o postopkih v primeru insolventnosti (69)

Evropska uredba o postopkih v primeru insolventnosti vsebuje določbe, ki urejajo medsebojno delovanje postopkov zaradi insolventnosti med državami članicami EU. **Uredba** je začela veljati 31. maja 2002 in se uporablja za vse postopke, ki so se začeli po tem datumu.

4.2.1. Področje uporabe Uredbe EU o postopkih v primeru insolventnosti

Uredba o postopkih v primeru insolventnosti se uporablja za vse postopke v primeru insolventnosti, v katerih se izvede delni ali popolni odvzem dolžnikovega premoženja in se v zvezi z dolžnikom imenuje likvidacijski ali drug upravitelj, ne glede na to, ali je dolžnik fizična ali pravna oseba, trgovec ali posameznik. Postopki v primeru insolventnosti so opredeljeni v členu 1(1) Uredbe ter posebej navedeni v prilogah A in B k tej uredbi. Da bi Uredba o postopkih v primeru insolventnosti veljala, morajo biti postopki uradno priznani in pravno veljavni v državi članici, v kateri so bili uvedeni.

4.2.2. Pravila o pristojnosti v tej uredbi – člen 3

Uredba vsebuje pravila o pristojnosti, ki določajo, katero sodišče v kateri državi članici je pristojno za uvedbo in vodenje postopkov v primeru insolventnosti. Temelji na načelu, da bi moral biti v EU na voljo samo en postopek v zvezi z insolventnostjo posameznega dolžnika. Ta postopek bi moral biti sestavljen iz glavnih postopkov z univerzalnim področjem uporabe in morebitnih nadaljnjih

(69) Uredba Sveta (ES) št. 1346/2000 z dne 29. maja 2000 o postopkih v primeru insolventnosti.

sekundarnih postopkov. Pristojnost za uvedbo glavnih postopkov bi morala imeti sodišča v državi članici, na ozemlju katere je središče dolžnikovih glavnih interesov [70]. Poleg glavnih postopkov so dovoljeni nacionalni postopki, ki zajemajo zgolj premoženje v državi uvedbe postopka – „sekundarni postopki". [71] Kadar so nacionalni postopki uvedeni pred glavnimi postopki, se imenujejo „teritorialni postopki" in se nadaljujejo, dokler se ne uvedejo glavni postopki.

4.2.3. Glavni, sekundarni in teritorialni postopki v primeru insolventnosti

Glavni postopki in sekundarni postopki se vodijo ločeno in običajno jih vodijo različni upravitelji. Vendar pa lahko prispevajo k učinkovitemu unovčenju celotnega premoženja le, če so vsi vzporedni nerešeni postopki usklajeni. Za zagotovitev take usklajenosti je potrebno tesno sodelovanje med različnimi upravitelji, zlasti z izmenjavo zadostne količine informacij o napredku posameznih postopkov. Upravitelji si morajo izmenjavati informacije, vključno z informacijami o prijavi in preverjanju terjatev ter vseh ukrepih, katerih cilj je končanje postopka. [72] Za zagotovitev vodilne vloge glavnih postopkov v primeru insolventnosti se upravitelju takih postopkov zagotovi več možnosti za poseganje v sočasne nerešene sekundarne postopke.

(70) Glej člen 3.1.
(71) Glej člen 3(2) in 3(3).
(72) Glej člen 31.

4.2.4. Upniki

Vsak upnik, ki ima običajno ali stalno prebivališče ali registrirani sedež v državi članici, ima pravico do prijave terjatev v vseh postopkih v primeru insolventnosti, ki tečejo v državi članici in se nanašajo na premoženje dolžnika. [73] Vendar je zaradi enake obravnave upnikov potrebna koordinacija razdelitve prihodkov od prodaje premoženja. Vsak upnik lahko obdrži tisto, kar je prejel med postopkom v primeru insolventnosti, vendar lahko sodeluje pri razdelitvi skupnega premoženja v drugih postopkih samo, če so upniki z enakim položajem pridobili enak delež svojih terjatev (člen 20(2)). Ali in pod kakšnimi pogoji je upniku dovoljeno, da zahteva uvedbo sekundarnih postopkov, se določi z zakonodajo države članice, na ozemlju katere so bili ti postopki uvedeni. [74] Podobno so učinki takega postopka omejeni na premoženje dolžnika na ozemlju države članice, kjer potekajo sekundarni postopki. [75]

Primer 5

Podjetje A je ustanovljeno na podlagi zakonov države članice 1, v kateri ima svoj kraj poslovanja in v kateri je središče njegovih glavnih interesov. Podjetje je prijavilo insolventnost na pristojnem sodišču v državi članici 1, ki je uvedlo postopek insolventnosti in imenovalo likvidacijskega upravitelja.

(73) Glej člen 40.
(74) Glej člen 29.
(75) Glej člen 27.

Podjetje B, katerega sedež je v državi članici 2, ima materialne zahtevke do podjetja A. Podjetje B ve, da ima podjetje A v državi članici 2 poslovni obrat, ki vključuje veliko skladišče in nepremičnino. Podjetje B sprašuje, kako lahko najbolje zaščiti svoje interese med postopkom zaradi insolventnosti.

Pred začetkom veljavnosti Uredbe o postopkih v primeru insolventnosti bi lahko podjetje B poskusilo pridobiti sodni nalog za izvršbo na premoženju podjetja A v državi članici 2. Vendar bi bil učinek sodnih odločb, povezanih s postopki zaradi insolventnosti, omejen na državo članico, v kateri so bile te odločbe izdane, in pogosto ne bi preprečil posameznih izvršb v drugih državah članicah. Zaradi določb v ter uredbi se je to precej spremenilo. Zdaj pravila v uredbi določajo, da je od dneva uvedbe postopka v primeru insolventnosti v eni državi članici posamezna izvršba izključena v vseh drugih državah članicah. Danes mora zato podjetje B iz primera v zvezi s podjetjema A in B na podlagi pravil Uredbe o postopkih v primeru insolventnosti prijaviti terjatev v postopkih zaradi insolventnosti podjetja A, ki so bili uvedeni v državi članici 1.

Za položaj, kot je položaj insolventnega podjetja A, ki ima veliko premoženje v drugi državi članici, ki ni država, v kateri potekajo glavni postopki zaradi insolventnosti, Uredba o postopkih v primeru insolventnosti zagotavlja možnost uvedbe tako imenovanih „sekundarnih postopkov“. Ti postopki se lahko uvedejo pod določenimi pogoji. Posledice postopkov so omejene na premoženje dolžnika na ozemlju te druge države članice. Zato se podjetju B svetuje, naj ugotovi, ali so bili v državi članici 2 uvedeni sekundarni postopki, oziroma, ali so izpolnjeni posebni pogoji, na podlagi katerih lahko upnik zahteva njihovo uvedbo.

4.2.5. Pravo, ki se uporablja za postopke v primeru insolventnosti – člen 4

V skladu z načelom iz člena 4(1) Uredbe o postopkih v primeru insolventnosti se za te postopke in njihove posledice uporablja pravo države članice, na ozemlju katere so bili uvedeni taki postopki. *Lex concursus* določa vse procesne in materialne posledice postopkov v primeru insolventnosti za zadevne osebe in pravna razmerja. Poleg tega ta uredba za zadeve, ki jih zajema, določa **enotne kolizijske norme**, ki v mejah svojega področja uporabe nadomeščajo nacionalna pravila mednarodnega zasebnega prava. Uredba predvideva posebna pravila o pravu, ki se uporablja, v primeru posebno pomembnih pravic in pravnih razmerij, kot so stvarne pravice, pobot, pridržek lastninske pravice in pogodbe o zaposlitvi.[76] Te izjeme od splošnega pravila naj bi zaščitile zakonita pričakovanja upnikov in zagotovile varnost poslovanja v državah članicah, ki niso tiste, v katerih so bili uvedeni postopki.

4.2.6. Priznavanje postopkov v primeru insolventnosti – členi od 16 do 18 in 26

Uredba zagotavlja **takojšnje priznanje sodnih odločb** o uvedbi, vodenju in končanju postopkov v primeru insolventnosti, ki sodijo na njeno področje uporabe, ter sodnih odločb, sprejetih v neposredni povezavi s takimi postopki v primeru insolventnosti. Praviloma se sodna odločba o uvedbi postopkov v primeru insolventnosti prizna v vseh državah članicah od trenutka, ko začne učinkovati v državi, v kateri je bil uveden postopek[77]. Taka odločba bo imela brez potrebe po nadaljnjih formalnostih enake posledice v drugih državah članicah,

(76) Glej člene od 5 do 10.

(77) Glej člen 16.

kakor jih ima po pravu države, v kateri so bili uvedeni postopki [78], razen če bi bilo priznanje očitno v nasprotju z javnim redom države. [79] Poleg tega bodo imenovanje upravitelja in njegove pristojnosti, ki mu jih podeljuje zakonodaja države uvedbe postopkov, v celoti priznani v drugih državah članicah. [80]

4.2.7. Predlagana reforma Uredbe o postopkih v primeru insolventnosti

Evropska komisija je na isti dan, ko je objavila poročilo z dne 12. decembra 2012 o uporabi Uredbe Sveta (ES) št. 1346/2000 z dne 29. maja 2000 o postopkih v primeru insolventnosti, objavila tudi predlog za reformo Uredbe o postopkih v primeru insolventnosti. [81] Pogajanja o tem predlogu so trenutno v zaključni fazi. Reforma bo v osnovi vključevala naslednje elemente:

- **področje uporabe**: obseg uporabe uredbe bo razširjen s spremembo opredelitve postopkov v primeru insolventnosti, v katero bodo vključeni hibridni postopki, postopki pred nastopom insolventnosti, postopki za odpust dolga in drugi postopki v primeru insolventnosti za fizične osebe, ki trenutno ne ustrezajo opredelitvi; če bodo te spremembe sprejete, bodo prispevale k večji skladnosti uredbe s pristopom, uporabljenim v UNCITRAL-ovem vzorčnem zakonu o čezmejni insolventnosti; [82]
- **pristojnost**: predlog pojasnjuje pravila o pristojnosti, zlasti z dopolnitvijo opredelitve pojma središča glavnih interesov in tudi z izboljšanjem procesnega okvira za določitev pristojnosti, kar naj bi se doseglo z zahtevo, da sodišča in upravitelji proučijo razloge za določitev pristojnosti za postopek zaradi insolventnosti;
- **sekundarni postopki:** določbe bodo omogočile učinkovitejše upravljanje postopkov v primeru insolventnosti, saj bodo sodišču omogočile zavrnitev uvedbe sekundarnih postopkov, če niso izpolnjeni nekateri pogoji, zlasti če uvedba takih postopkov ni potrebna za varstvo interesov domačih upnikov, odpravile zahtevo, da morajo biti sekundarni postopki likvidacijski, ter izboljšale sodelovanje med glavnimi in sekundarnimi postopki, zlasti z razširitvijo zahtev o sodelovanju na zadevna sodišča;
- **javnost postopkov in prijava terjatev:** predlog zahteva, da države članice objavijo zadevne odločbe sodišč v čezmejnih postopkih v primeru insolventnosti v javno dostopnem elektronskem registru, in predvideva medsebojno povezavo med nacionalnimi registri insolventnosti;
- **skupine podjetij:** vzpostavljen bo pravni okvir za ravnanje različnih članov iste skupine podjetij v primeru insolventnosti, zlasti z uvedbo postopka usklajevanja za skupine in z določitvijo obveznosti, da morajo upravitelji in sodišča, udeleženi v različnih glavnih postopkih, sodelovati in se obveščati med seboj.

(78) Glej člen 17.

(79) Glej člen 26.

(80) Glej člen 18.

(81) COM(2012) 743 final in COM(2012) 744 final: 2012/0360 (COD)

(82) Glej http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/insolvency/1997Model.html

Pravo, ki se uporablja

5.1. Pravo, ki se uporablja – problematični primeri [83]

Na notranjem trgu je potreba po zagotovitvi, da lahko državljani in podjetja z gotovostjo določijo, katero pravo se bo uporabljalo v zvezi z različnimi pravnimi razmerji, ki nastanejo ali so sklenjena, enako pomembna kot potreba po uvedbi pravil o pristojnosti v zvezi s sodnimi postopki, če ne še pomembnejša. Vsak dan je sklenjenih več milijonov poslov in nastane veliko pravnih položajev, v katerih se dejansko ali potencialno pojavljajo vprašanja, katero pravo se uporablja. Ob vsakem nakupu, ki ga posameznik opravi čez mejo med dvema državama članicama, se pojavi vprašanje, katero pravo velja za to transakcijo. Ko podjetja sklepajo pogodbe za dobavo blaga ali storitev, razmislijo oziroma bi morala razmisliti o vprašanju prava, ki se uporablja, da ugotovijo, po katerem pravu bodo določeni pravni učinki pogodbe, in se s tem zagotovi, da stranke vedo, kakšni so ti učinki. Če gre družina na počitnice v drugo državo članico in z avtomobilom potuje čez več držav članic, na poti pa je udeležena v prometni nesreči, ki jo povzroči druga oseba in zaradi katere družina utrpi poškodbe in škodo na avtomobilu in njegovi vsebini, je zanje zelo pomembno, da vedo, v katerem pravnem sistemu bo obravnavan njihov posledični zahtevek. Zato za zagotovitev večje predvidljivosti usklajena pravila o pravu, ki se uporablja, nadomestijo pravila prava držav članic.

(83) Drugi instrumenti, ki vsebujejo pravila o pravu, ki se uporablja, vključujejo uredbe o postopkih v primeru insolventnosti, preživninskih obveznostih, razvezi zakonske zveze in dednih zadevah. V zvezi s temi uredbami je pravo, ki se uporablja, obravnavano v poglavjih, ki opisujejo zadevne instrumente.

5.2. Pravo, ki se uporablja za pogodbena obligacijska razmerja – „uredba Rim I“

5.2.1. Rimska konvencija iz leta 1980 in uredba Rim I

Pogajanja in sprejetje Rimske konvencije o pravu, ki se uporablja za pogodbena obligacijska razmerja in je bila sklenjena 19. junija 1980, so bili prvi koraki v smeri uskladitve pravil o pravu, ki se uporablja. Konvencija je začela veljati 1. aprila 1991, ko jo je ratificiralo osem držav članic. To konvencijo je pozneje nadomestila uredba Rim I v zvezi z isto zadevo, ki se ne uporablja za Dansko. Konvencija zato še vedno velja v zvezi z odnosom med Dansko in drugimi državami članicami.

Konvencija zagotavlja usklajena pravila o tej zadevi, vendar se je vsebina teh pravil v nekaterih točkah razlikovala, zlasti zaradi dejstva, da so lahko države članice izrazile pridržke v zvezi z nekaterimi določbami konvencije. Da bi se na tem področju zagotovili večja enotnost in pravna varnost, je bila 17. junija 2008 sprejeta uredba, ki se je začela uporabljati 17. decembra 2009.

5.2.2. Področje uporabe uredbe Rim I

Uredba se uporablja za pogodbena obligacijska razmerja v civilnih in gospodarskih zadevah. Nekatere zadeve so izključene iz njenega področja uporabe, in sicer te zadeve na splošno vključujejo vsa vprašanja v zvezi z družinskim pravom in osebnim statusom, arbitražo, pravom gospodarskih družb, skladi, dedovanjem in posredništvom. Pravila uredbe Rim I se uporabljajo izključno za določitev prava, ki se uporablja v zadevah, ki jih zajema uredba, tudi če tako določeno pravo ni pravo države članice.

5.2.3. Načelo avtonomije strank in njegove omejitve – člen 3

Temeljno načelo v uredbi kot tudi v konvenciji je načelo „avtonomije strank“, po katerem lahko pogodbeni stranki izbereta pravo, ki ureja njuno pogodbo. Izbereta lahko pravo, ki bo veljalo za celotno pogodbo ali le za njen del. Izbira strank je lahko bodisi izrecno izražena bodisi jasno izhaja iz pogodbenih določil ali okoliščin. Ko stranki izbereta pravo, lahko izbiro naknadno spremenita. Če so vsi elementi pogodbe, razen izbrano pravo, v državi, katere prava stranki nista izbrali, se lahko uporabljajo katere koli določbe prava te države, od katerih ni dovoljeno odstopanje z dogovorom. Načelo avtonomije strank je omejeno v zvezi z nekaterimi vrstami pogodb, za katere veljajo posebna pravila, ki izbiro prava v večini primerov omejujejo na pravo določenih držav. Te pogodbe vključujejo prevozne in zavarovalne pogodbe, pogodbe o zaposlitvi in pogodbe, pri katerih je ena izmed strank potrošnik. Podrobnosti o pravilih, ki veljajo za te pogodbe, so navedene v nadaljevanju tega poglavja.

5.2.4. Pravo, ki se uporablja, če pogodbeni stranki nista izbrali prava – člen 4

Če pogodbeni stranki nista izrecno izbrali prava, ki se uporablja za pogodbo, uredba zagotavlja pravila, ki določajo, katero pravo se uporablja za nekatere posebne vrste pogodb. Osnovno načelo, na katerem temeljijo ta pravila, je, da bi moralo pogodbo urejati pravo države, s katero je pogodba tesno povezana. Naslednja preglednica vsebuje pravila za nekatere posebne vrste pogodb:

<table>
<tr><th>Vrsta pogodbe</th><th colspan="2">Pravo, ki se uporablja</th></tr>
<tr><td>Prodaja blaga</td><td rowspan="3">pravo države, v kateri ima običajno prebivališče:</td><td>prodajalec</td></tr>
<tr><td>Opravljanje storitev</td><td>izvajalec storitev</td></tr>
<tr><td>Franšizna pogodba</td><td>franšizojemalec</td></tr>
<tr><td>Pogodba o distribuciji</td><td colspan="2">distributer</td></tr>
<tr><td>Stvarna pravica na nepremičnini ali najemna pravica na nepremičnini</td><td colspan="2">• pravo države, v kateri je nepremičnina;
• če se pogodba nanaša na kratkoročni najem ali zakup, pa se uporablja pravo države, v kateri ima običajno prebivališče najemodajalec, če ima v isti državi običajno prebivališče tudi najemojemalec, ki je fizična oseba</td></tr>
<tr><td>Prodajna pogodba o prodaji blaga na dražbi</td><td colspan="2">pravo države, v kateri poteka dražba, če je tak kraj mogoče določiti</td></tr>
<tr><td>Nekatere vrste pogodb, sklenjene v okviru večstranskega sistema, ki združuje nakupne in prodajne interese v zvezi s finančnimi instrumenti</td><td colspan="2">pravo, ki ureja večstranski sistem, v okviru katerega je bila sklenjena pogodba, če ta sistem ureja eno samo pravo</td></tr>
</table>

Za pogodbe, ki ne spadajo v te kategorije ali pa spadajo v več kot eno kategorijo, se uporablja pravo države, v kateri ima običajno prebivališče pogodbena stranka, ki mora opraviti izpolnitev, značilno za posamezno

pogodbo. Če je pogodba tesneje povezana z drugo državo, ki ni država, določena v skladu s temi pravili, se uporablja pravo te druge države. Nazadnje, če prava, ki se uporablja, ni mogoče določiti z uporabo teh pravil, se za pogodbo uporablja pravo države, s katero je ta pogodba najtesneje povezana.

V primeru 1 v zvezi s pogodbo o najemu razstavnega prostora med podjetjem B, ki organizira trgovske sejme, in podjetjem A, ki je rezervacijo preklicalo pet dni pred odprtjem zadevnega sejma (glej primer 1 pod točko 2.1), si podjetje B prizadeva zagotoviti, da pogodbo s podjetjem A urejajo pravila prava države, kjer ima podjetje B običajni sedež, tj. prava države 2.

Organizatorji trgovskih sejmov v svojih splošnih pogojih za sodelovanje na trgovskih sejmih po navadi določijo, da pogodbe z razstavljavci urejajo zakoni države, v kateri ima zadevni organizator svoj glavni kraj poslovanja. Uredba Rim I, podobno kot konvencija pred njo, uvaja načelo avtonomije strank, ki strankam daje možnost, da svobodno izberejo pravo, ki se bo uporabljalo za pogodbo (glej člen 3(1)). Če sta stranki A in B v svoji pogodbi izbrali pravo države 2, v kateri ima stranka B običajni sedež, bo pogodbo urejalo to pravo.

Če stranki nista izbrali prava, se je treba sklicevati na tako imenovana „privzeta“ pravila v uredbi in preveriti, katero pravilo bi lahko v odsotnosti izbire določilo pravo, ki se uporablja. V ta namen je treba ugotoviti, v katero kategorijo spada pogodba, saj se bo pravo v primeru, da pogodba spada v eno izmed kategorij v členu 4, določilo v skladu s tem členom.

Izmed različnih pogodb iz tega člena se pogodba o opravljanju storitev iz člena 4(1)(b) verjetno najbolj približa najemu razstavnega prostora na trgovskem sejmu. Če tak najem res spada v to kategorijo, kar bo odvisno od pogodbenih pogojev, bo pravo, ki se uporablja, če stranki prava nista izbrali, pravo običajnega sedeža izvajalca storitev, tj. pravo države 2, kjer ima podjetje B običajni sedež.

Če kategorije pogodbe ni mogoče ugotoviti, se je treba sklicevati na pravo države običajnega sedeža stranke, katere izpolnitev pogodbe je najbolj značilna. Verjetno je, da bi bilo to spet pravo države 2, saj so oddajanje razstavnega prostora in povezane trgovske storitve, ki naj bi jih opravilo podjetje B, najbolj značilni za pogodbo. Ti se očitno razlikujejo od obveznosti plačila podjetja A, ki je najsplošnejša obveznost. Zato bi bilo tudi na tej podlagi pravo, ki se uporablja za pogodbo, pravo države članice 2, kjer ima podjetje B svojo glavno upravo oziroma običajno prebivališče v skladu s členom 19(1) uredbe.

5.2.5. Posebna pravila in zaščitna pravila za šibkejšo stranko – členi od 5 do 8

Uredba vsebuje posebna pravila, ki zajemajo pogodbe o prevozu blaga in potnikov, pogodbe, kot so tiste, ki vključujejo potrošnike in imetnike zavarovalnih polic, ter individualne pogodbe o zaposlitvi.

5.2.5.1. Prevozne pogodbe – člen 5

Za prevozne pogodbe, ki imajo pogosto standardne pogoje, velja splošno pravilo, ki omogoča izbiro prava, ki se uporablja, vendar med pravili za prevoz blaga in pravili za prevoz potnikov obstajajo razlike zaradi upoštevanja nekaterih mednarodnih konvencij. Za prevoz blaga imata stranki neomejeno možnost, da izbereta pravo, ki se uporablja, v skladu s splošnimi pravili o avtonomiji strank. Če stranki prava nista izbrali, je pravo, ki se uporablja, pravo države običajnega sedeža prevoznika, če ima v tej državi običajni sedež tudi pošiljatelj; če ta pogoj ni izpolnjen, se uporablja pravo države, v kateri se nahaja kraj dostave. Za pogodbe o prevozu potnikov lahko stranki izbereta le pravo države, v kateri:

- ima običajno prebivališče potnik,
- ima običajni sedež prevoznik,
- je prevoznikova glavna uprava,
- je kraj odhoda ali
- je namembni kraj.

Če stranki prava nista izbrali, se uporablja pravo države običajnega prebivališča potnika, če je v tej državi tudi kraj odhoda ali namembni kraj. Če ni izpolnjen nobeden izmed teh pogojev, se uporablja pravo države, v kateri ima običajni sedež prevoznik.

5.2.5.2. Zaščita šibkejše stranke

5.2.5.2.1. Potrošniki – člen 6

Pogodbo med potrošnikom in podjetnikom, kot je opredeljena v členu 6(1), ureja pravo države, v kateri ima potrošnik običajno prebivališče, če podjetnik v tej državi izvaja svoje poslovne dejavnosti ali na kakršen koli način usmerja take dejavnosti v to državo. Kakršna koli izbira prava v pogodbi med takima strankama ni veljavna, če bi potrošnika prikrajšala za zaščito, ki bi mu bila na voljo, če bi se uporabljalo pravo države običajnega prebivališča potrošnika. Ta pravila se ne uporabljajo za nekatere pogodbe o opravljanju storitev, če se storitve za potrošnika opravijo zunaj države njegovega običajnega prebivališča, prevozne pogodbe, razen za pogodbe o paketnih potovanjih, pogodbe v zvezi s stvarno ali najemno pravico na nepremičnini, razen za take pogodbe na podlagi časovnega zakupa, in za nekatere finančne instrumente.

V primeru 3 v točki 2.2.3.4 v zvezi z gospo A, ki ima stalno prebivališče v državi članici 1 in je naročila knjigo v spletni knjigarni ter vnaprej plačala 26,80 EUR, nato pa knjige ni dobila, je gospa A ugotovila, da je spletna knjigarna podjetje s sedežem v državi članici 2. Odločila se je za tožbo, da bi dobila nazaj svoj denar, saj je knjigo medtem kupila od drugega spletnega trgovca. Poleg vprašanja glede pristojnosti, ki je obravnavano v primeru 1, se pojavi tudi vprašanje prava, ki se uporablja, saj želi gospa A izkoristiti posebno zaščito, ki je spletnim kupcem zagotovljena v državi članici 1 in v skladu s katero mora trgovec, ne potrošnik, dokazati, da je bilo blago dostavljeno.

Vendar je gospa A zdaj prebrala drobni tisk na spletni pogodbi, s katere pogoji se je morala strinjati pred oddajo naročila, in ugotovila, da se v skladu s pogodbo uporablja pravo države članice 2, ki za potrošnike ne zagotavlja take zaščite. Knjigarna trdi, da splošni prodajni pogoji veljajo za vse njene prodaje, vključno s prodajo prek spleta, in da mora zato gospa A dokazati, da knjiga ni bila dostavljena, namesto da bi morala knjigarna dokazati, da je bila dostavljena. Gospa A se sprašuje, če bi ji lahko v zvezi s tem pomagala uredba.

Če se za ta primer uporabijo pogoji iz člena 6, je prva ugotovitev ta, da je zadevna pogodba potrošniška pogodba, saj je knjigarna pri prodaji knjige opravljala poslovno ali poklicno dejavnost, nakupa knjige gospe A pa ni mogoče šteti za tako dejavnost. Poleg tega lahko rečemo, da knjigarna tako ali drugače opravlja trgovinske dejavnosti v državi običajnega prebivališča gospe A ali vsaj usmerja take dejavnosti v to državo. To pomeni, da za primer gospe A, ki se je strinjala z izbiro prava države 2, velja člen 6(2), v skladu s katerim taka izbira gospe A ne sme prikrajšati za zaščito, ki ji jo zagotavlja pravo države 1. Ker knjigarna ne more dokazati, da je bila knjiga dostavljena, ima gospa A dobre možnosti za pridobitev naloga za vračilo denarja, ki ga je plačala.

5.2.5.2.2. Zavarovanje – člen 7

Posebna pravila o pravu, ki se uporablja v zvezi z zavarovalnimi pogodbami, so razdeljena v dve kategoriji, in sicer na pravila v zvezi s pogodbami, ki krijejo veliko nevarnost, kot je opredeljena v ustrezni zakonodaji EU [84], in pravila v zvezi z drugimi vrstami zavarovalnih pogodb. Za zavarovalne pogodbe, ki krijejo veliko nevarnost, velja načelo avtonomije strank, ki lahko svobodno izbereta pravo, ki se uporablja. Če stranki prava ne izbereta, sta na voljo dve privzeti pravili, in sicer se lahko uporabi pravo države običajnega sedeža zavarovalnice ali pa pravo druge države, če je iz okoliščin jasno, da je pogodba očitno tesneje povezana s to drugo državo. Pri zavarovalnih pogodbah, ki ne krijejo velike nevarnosti, je svoboda izbire prava omejena na naslednje:

- pravo države članice, v kateri je v trenutku sklenitve pogodbe nevarnost;
- pravo države, v kateri ima imetnik police svoje običajno prebivališče;
- v primeru življenjskega zavarovanja pravo države članice, katere državljan je imetnik police;
- za zavarovalno pogodbo, ki krije nevarnost dogodkov, ki se lahko pripetijo v državi članici, ki ni država, v kateri je nevarnost, pravo te države članice;
- za pogodbo, ki krije nevarnosti v zvezi s poslovno, industrijsko ali poklicno dejavnostjo v različnih državah članicah, pravo katere koli od teh držav članic ali pravo države, v kateri ima običajno prebivališče imetnik police.

(84) Prva direktiva Sveta 73/239/EGS z dne 24. julija 1973.

V prvem, drugem in petem primeru imata lahko stranki pri izbiri prava, ki se uporablja, več svobode, če zadevna država to dovoljuje. Če v teh primerih stranki ne izbereta prava, se spet uporablja pravo države članice, v kateri je v trenutku sklenitve pogodbe nevarnost. Uredba vsebuje dodatna pravila za primer, da pravo države članice nalaga obveznost sklenitve zavarovanja, in v skladu s katerimi se je treba za določitev države, v kateri je nevarnost, v primeru zavarovalnih pogodb, ki niso življenjsko zavarovanje, sklicevati na Drugo direktivo Sveta [85], v primeru življenjskih zavarovanj pa na Direktivo ES o življenjskem zavarovanju. [86]

5.2.5.2.3. Pogodbe o zaposlitvi – člen 8

Pogodbe o zaposlitvi ureja pravo, ki ga izbereta pogodbeni stranki; če stranki prava nista izbrali, se za pogodbo uporablja pravo države, v kateri oziroma iz katere delavec v izpolnjevanju pogodbe običajno opravlja svoje delo. Če prava ni mogoče določiti na tak način, na primer če delavec svojega dela v nobeni državi ne opravlja običajno, pogodbo ureja pravo države, v kateri je poslovna enota, ki je delavca zaposlila. Vendar, če iz vseh okoliščin izhaja, da je pogodba tesneje povezana z drugo državo, se za pogodbo uporablja pravo te druge države. Če sta stranki izbrali pravo, ki se uporablja, ta izbira delavca ne sme prikrajšati za zaščito, ki mu jo zagotavljajo obvezni predpisi delovnega prava na podlagi prava, ki bi se za pogodbo uporabljalo v skladu z uredbo, če stranki ne bi izbrali prava.

(85) Glej člen 2(d) Druge direktive Sveta 88/357/EGS z dne 22. junija 1988, kakor je bila spremenjena z Direktivo 2005/14/ES.

(86) Glej člen 1(1)(g) Direktive 2002/83/ES z dne 5. novembra 2002 o življenjskem zavarovanju, UL L 345/1, 19.12.2002.

5.2.6. Obseg uporabe prava, ki se uporablja – člen 12

Pravo, ki se uporablja, ureja:

- razlago in izpolnitev pogodbe;
- posledice delne ali popolne neizpolnitve obveznosti ter oceno škode;
- prenehanje obveznosti, prekluzijo in zastaranje terjatev;
- posledice neveljavnosti pogodbe.

V zvezi z načinom izpolnitve in dejanji, ki jih je treba opraviti v primeru nepopolne izpolnitve, se upošteva pravo države, kjer se pogodba izpolni.

5.2.7. Druge določbe v zvezi s pravom, ki se uporablja za pogodbe

Uredba vsebuje druge pomembne določbe, ki se nanašajo na nekatera posebna vprašanja v zvezi s pravom, ki se uporablja, vključno z obveznimi določbami države, v kateri naj bi se izpolnila pogodba, in sicer za te obvezne določbe velja, da se lahko prizna njihov učinek in da je treba pri tem upoštevati njihovo naravo in namen ter posledice njihove uporabe, zlasti če bi zaradi njih pogodba postala nezakonita. Za te določbe se šteje, da so bistvenega pomena za zaščito interesov zadevne države. Druga vprašanja, za katera veljajo posebna pravila, so tista v zvezi z materialno in formalno veljavnostjo pogodbe, poslovno in pravno nesposobnostjo, odstopom terjatev in subrogacijo, primeri z več dolžniki, pobotom in dokaznim bremenom. Uredba vsebuje tudi pravila o običajnem sedežu in prebivališču pravnih oseb oziroma posameznikov, ki delujejo v okviru svoje poslovne dejavnosti, izključitvi zavračanja v zvezi

s predpisi mednarodnega zasebnega prava katere koli države, katere pravo se uporablja v skladu z uredbo, uporabi uredbe v zvezi z državami z več kot enim pravnim sistemom ter razmerju do drugih določb prava EU in do Rimske konvencije.

5.3. Pravo, ki se uporablja za nepogodbene obveznosti – „uredba Rim II“

5.3.1. Ozadje

Čeprav Bruseljska konvencija in uredba Bruselj I vsebujeta pravila o pristojnosti za pogodbene in nepogodbene obveznosti, so bila z Rimsko konvencijo usklajena samo pravila o pravu, ki se uporablja za pogodbene obveznosti. Po sprejetju Rimske konvencije je bil dosežen napredek pri pogajanjih o konvenciji o pravu, ki se uporablja za nepogodbene obveznosti. Vendar leta 1999, ko je začela veljati Amsterdamska pogodba, delo še ni bilo končano in projekt je bil odložen za več let. Nekoliko pozneje je Evropska komisija predložila predlog uredbe o pravu, ki se uporablja za nepogodbene obveznosti, na podlagi katerega je bila 11. julija 2007 sprejeta uredba, pogovorno imenovana „uredba Rim II“, ki je začela veljati 11. januarja 2009.

5.3.2. Področje uporabe uredbe Rim II – člena 1 in 2

Uredba se nanaša na pravo, ki se uporablja za nepogodbene obveznosti v civilnih in gospodarskih zadevah. Kot pri drugih instrumentih na tem področju so davčne, carinske in upravne zadeve izključene iz področja uporabe te uredbe. Namen uredbe Rim I in uredbe Rim II je, da skupaj zajameta vse obveznosti v civilnih zadevah, vsaj tiste, za katere veljajo te in druge izključitve iz področja uporabe. Kar zadeva ozemeljsko veljavnost, se uredba uporablja v vseh državah članicah, razen na Danskem. Opozoriti je treba, da se pravila uporabljajo tudi za primere, ki vključujejo predvideno odgovornost, kot na primer pričakovane kršitve zakona, zaradi katerih bi lahko nastala škodna odgovornost.

5.3.2.1. Pomen pojma „nepogodbena obveznost“ – člen 2

Člen 2 določa pomen pojma nepogodbenih obveznosti za namene uredbe. Te zajemajo tradicionalne kategorije pravnih kršitev na področju deliktov in škodnih dejanj. Vendar vključujejo tudi obveznosti, ki se v preteklosti niso štele za deliktne ali pogodbene, kot so neupravičena obogatitev, ***negotiorum gestio*** ali pravica do povračila stroškov, nastalih pri prostovoljnem opravljanju storitve za nekoga, in ***culpa in contrahendo***, tj. obveznosti, ki izhajajo iz prekinitve pogodbenih pogajanj, ki povzroči škodo stranki, ki je v pričakovanju sklenitve pogodbe opravila dejanja, ki jih zahteva pogodba, in je imela zato stroške. Zadnje tri kategorije obveznosti so tako specifične, da so zanje v uredbi zagotovljena posebna pravila.

5.3.2.2. Izključitve iz področja uporabe – člen 1

Nekatera področja nepogodbenih obveznosti so izključena iz obsega uredbe, kot na primer nepogodbene obveznosti, ki izhajajo iz družinskih ali podobnih razmerij, premoženjska razmerja med zakonci ter skladi in dedovanje. Izključene so tudi nepogodbene obveznosti, ki izhajajo iz različnih poslovnih razmerij, kot so tista v zvezi z menicami in drugimi prenosljivimi vrednostnimi papirji ter zadevami na področju prava družb. Obveznosti, ki izvirajo iz jedrske škode, so prav tako izključene, saj jih obravnavajo širše mednarodne konvencije in so same po sebi zelo sporne za nekatere države članice. Zelo pomembno je, da se uredba ne uporablja za odgovornost države za dejanja

in opustitve pri izvajanju državne oblasti. Nazadnje, obrekovanje ter kršitev zasebnosti in osebnostnih pravic, ki sta bila vključena v področje uporabe, ko je bil instrument predlagan, sta izključena iz sprejetega instrumenta.(87)

5.3.3. Pravila o pravu, ki se uporablja

Uredba zagotavlja različna pravila za določitev prava, ki se uporablja, v zvezi z dvema kategorijama nepogodbenih obveznosti, ki jih zajema uredba, in sicer prva kategorija vključuje obveznosti, ki izhajajo iz škodnega dejanja, druga pa obveznosti, ki izhajajo iz drugih pravnih razmerij. Poleg splošnih pravil za ti dve kategoriji uredba zagotavlja posebna pravila za pet vrst okoliščin v zvezi z obveznostmi, ki nastanejo zaradi škodnega dejanja, in sicer za odgovornost za izdelke, konkurenco, okoljsko škodo, pravice intelektualne lastnine in protestno delovanje delavcev ali delodajalcev.

5.3.3.1. Avtonomija strank – člen 14

V nasprotju z izbiro na podlagi uredbe Rim I ima izbira prava v zadevah v zvezi s škodnimi dejanji bolj omejeno vlogo. Stranki na splošno ne moreta izbrati prava, preden se zgodi dogodek, iz katerega izhaja odškodninski zahtevek za primer izgube, poškodb in škode, saj v običajnih okoliščinah takega dogodka ne moreta predvideti in zato pred dogodkom ni bilo osebe, s katero bi lahko stranka, ki je utrpela tako škodo, predhodno sklenila sporazum. To pomeni, da v skladu z uredbo ni mogoče skleniti sporazuma o splošni izbiri prava, o kateri bi se stranki sporazumeli pred takim dogodkom. Zato je čas izbire omejen na čas po dogodku. Uredba zajema en primer, ko lahko stranki sporazum o izbiri prava, ki se uporablja, skleneta pred dogodkom, in sicer je to mogoče, če obe zadevni stranki opravljata gospodarsko dejavnost. Za vsako izbiro prava velja izjema, da se izbrano pravo ne uporablja, če obstaja tesna zveza s pravom druge države, in se v tem primeru uporabljajo določbe prava te druge države, ki se ne uporabljajo za pogodbene obveznosti. Izbira mora biti izrecna ali pa mora jasno izhajati iz okoliščin primera.

5.3.3.2. Pravo, ki se uporablja, če stranki ne izbereta prava – člen 4

Splošna določba v zvezi z obveznostjo, nastalo zaradi škodnega dejanja, je odvisna od uporabe prava države, v kateri je škoda nastala ali bi lahko nastala, ne glede na državo, v kateri se je zgodil dogodek, ki je povzročil nastalo škodo, in ne glede na državo, v kateri so zaradi tega dogodka nastale posredne posledice. Cilj navedene določbe, ki pravilo ***lex loci delicti commissi*** potrjuje kot pravo, ki se uporablja, je zagotoviti pravno varnost in si hkrati prizadevati doseči razumno ravnotežje med osebo, za katero se zatrjuje, da je odgovorna, in osebo, ki je utrpela škodo. Vendar, se, kadar imata oseba, za katero se zatrjuje, da je odgovorna, in oseba, ki je utrpela škodo, ob nastanku škode običajno prebivališče v isti državi, uporablja pravo te države. Uredba zagotavlja tudi splošno določbo o izjemi, katere cilj je zagotoviti določeno stopnjo prožnosti, ki sodišču omogoči, da pravilo prilagodi posameznemu primeru tako, da uporabi pravo, ki izraža težišče položaja, da se bo v vsakem primeru, ko je škodno dejanje očitno tesneje povezano z drugo državo, uporabilo pravo te druge države. Načrtovana uredba poleg tega zagotavlja posebna pravila, ki veljajo za nekatera pravna področja, kot je odgovornost za izdelke, nelojalna konkurenca ali zakonodaja o intelektualni lastnini.

(87) Komisija je v zvezi s to izključitvijo v času sprejetja uredbe predložila izjavo, v kateri se je zavezala, da bo Evropskemu parlamentu in Svetu najpozneje decembra 2008 predložila študijo o tej zadevi. Študija je bila objavljena februarja 2009.

Primer:

Oseba s francoskim državljanstvom, ki ima običajno prebivališče v Olomucu na Češkem, je bila leta 2010 udeležena v prometni nesreči, v kateri jo je med prečkanjem ceste v Bratislavi zbil avtomobil in jo poškodoval. Avtomobil, ki je bil udeležen v nesreči, je bil registriran na Madžarskem in ga je v času nesreče vozila oseba z madžarskim državljanstvom in običajnim prebivališčem. Avtomobil je bil zavarovan s polico avstrijske zavarovalnice s sedežem na Dunaju.

Leta 2012 je žrtev avtomobilske nesreče na sodišču na Češkem vložila odškodninski zahtevek do zavarovalnice v zvezi s telesnimi poškodbami in škodo. Katero pravo se bo uporabilo za določitev pravic in obveznosti strank, vključno z določitvijo odgovornosti in zneska odškodnine? Nadalje, katero pravo se bo uporabilo v zvezi z vprašanjem, ali je mogoče zavarovalnico tožiti brez regresne pravice v odnosu do osebe, ki je povzročila nesrečo, in katero pravo v zvezi z zahtevkom zavarovalnice do te osebe za povrnitev stroškov?

V skladu s členom 14(1)(a) uredbe lahko stranki po nastanku spora izbereta pravo, ki se uporablja. Ob predpostavki, da tega nista storili, se uporabijo splošne določbe iz člena 4. Ker imata oškodovanec in odgovorna oseba običajno prebivališče v različnih državah, člen 4(2) ne velja. Zato je treba pravo, ki se uporablja, določiti v skladu s členom 4(1), kar pomeni, da se bo uporabljalo pravo države, v kateri je škoda nastala. V primeru take prometne nesreče bo to država, kjer se je zgodila nesreča. Ker se je nesreča v tem primeru zgodila na Slovaškem, se bo uporabljalo slovaško pravo.

Odgovor na vprašanje, ali se lahko zahtevek vloži neposredno zoper avstrijsko zavarovalnico, je odvisen od tega, ali pravo, ki se uporablja za škodno dejanje, tj. slovaško pravo, to dovoljuje, oziroma, ali to dovoljuje pravo, ki se uporablja v skladu z zavarovalno pogodbo.

Nazadnje, pravo, ki bo urejalo pravico zavarovalnice do prenosa pravic in obveznosti na osebo, odgovorno za škodo in poškodbe, nastale v nesreči, bo v skladu s členom 19 isto pravo, ki se uporablja za obveznost plačila zavarovalnice oškodovani osebi, kar je v tem primeru spet slovaško pravo.

5.3.3.3. Pravila za posebne primere v zvezi s škodnimi dejanji – členi od 5 do 9

Uredba vsebuje posebna pravila v zvezi s petimi različnimi okoliščinami:

- Odgovornost za izdelke – člen 5; pravo, ki se uporablja, je treba oceniti v skladu z lestvico naveznih okoliščin: pravo države, v kateri je imela oseba, ki je utrpela škodo, v času nastanka škode običajno prebivališče, če se je zadevni izdelek tržil v tej državi. Če to ni mogoče, pravo države, v kateri je bil izdelek kupljen, če se je izdelek tržil v tej državi, ali, če to ni mogoče, pravo države, v kateri je nastala škoda, če se je izdelek tržil v tej državi. Če oseba, za katero se zatrjuje, da je odgovorna, v razumnih okvirih ni mogla predvideti trženja izdelka v kateri koli od navedenih držav, se uporablja pravo države, v kateri ima ta oseba običajno prebivališče. Če je zadeva očitno v tesnejši zvezi z drugo državo, se uporablja pravo te druge države.

- Nelojalna konkurenca – člen 6; odvisno od okoliščin se uporabljajo različna pravila. Na splošno so ta pravila namenjena zaščiti interesov potrošnikov in podjetij pred protikonkurenčnimi ravnanji. Zato se v primeru nelojalne konkurence uporabi pravo države, v kateri je konkurenca ali skupni interes potrošnikov prizadet ali bi bil lahko prizadet. Kadar je prizadet interes posebnega konkurenta, se uporablja člen 4. Posebne določbe v členu 6(3) se nanašajo na protikonkurenčna ravnanja in se osredotočajo na uporabo prava držav, v katerih so zadevni trgi, ki so jih ali bi jih lahko ta ravnanja prizadela. Od teh določb ni mogoče odstopiti s sporazumom o izbiri sodišča v skladu s členom 14.
- Okoljska škoda – člen 7; za obveznost, ki nastane zaradi škodnega dejanja, katerega posledica je okoljska škoda ali škoda, ki je povzročena osebam ali premoženju kot posledica okoljske škode, se na prvem mestu uporablja pravo, ki sta ga izbrali stranki. Vendar se lahko oseba, ki je vložila zahtevek, odloči, da se za ta zahtevek uporablja pravo države, v kateri se je zgodil dogodek, ki je povzročil škodo. Možnost enostranske izbire je poudarila splošno zavezanost EU spodbujanju varstva okolja.
- Pravice intelektualne lastnine – člen 8; ta člen razlikuje med evropskimi in nacionalnimi pravicami intelektualne lastnine. V zvezi z nacionalnimi pravicami se uporablja pravo države, za katero se zahteva zaščita. Za pravice EU, v zvezi s katerimi vprašanj ne ureja ustrezni instrument EU, se uporablja pravo države, v kateri je bila kršitev storjena. Tudi pri teh primerih izbira prava ni dovoljena.
- Protestno delovanje delavcev ali delodajalcev – člen 9; ta zadnji posebni primer se nanaša na nepogodbene obveznosti v zvezi z odgovornostjo osebe v funkciji delavca ali delodajalca ali organizacij, ki zastopajo svoje poklicne interese, kot so sindikati ali združenja delodajalcev, za škodo, povzročeno s protestnim delovanjem delavcev ali delodajalcev, do katere je ali bo prišlo. Medtem ko v takih primerih velja splošna določba v členu 4(2), po kateri se uporablja pravo države običajnega prebivališča oziroma sedeža obeh strank, člen 9 določa, da se uporablja pravo države, v kateri je ali bo do protestnega delovanja prišlo.

5.3.3.4. Pravo, ki se uporablja v primerih neupravičene obogatitve – člena 10 in 11

Za nepogodbene obveznosti v zvezi z neupravičeno obogatitvijo, ki je rezultat dejanja, ki ni škodno dejanje, – kot sta neupravičena obogatitev in opravljanje tujih poslov brez pooblastila – uredba zagotavlja pravila, v skladu s katerimi se za obveznost uporablja pravo države, s katero je njen predmet najtesneje povezan, medtem ko sodiščem zagotavlja dovolj prožnosti, da to pravilo uskladijo s svojim nacionalnim sistemom. V obeh primerih je vzpostavljena hierarhija pravil.

- Neupravičena obogatitev – člen 10; prvo pravilo je, da se za obveznost, ki izhaja iz obstoječega razmerja med strankama, ki je tesno povezano z neupravičeno obogatitvijo, uporablja pravo, ki velja za to razmerje, na primer pogodbo. Če to ne velja in če sta imeli stranki v času, ko je nastala obveznost, običajno prebivališče v isti državi, se uporablja pravo te države. Če prava, ki se uporablja, ni mogoče določiti na ta način, se uporablja pravo države, v kateri je neupravičena obogatitev nastala. Če je obveznost tesneje povezana z drugo državo kot z državami iz drugih določb, se uporablja pravo te druge države.

- *Negotiorum gestor* – člen 11; prvo pravilo v tem členu je podobno tistemu v zvezi z neupravičeno obogatitvijo; če je med strankama obstoječe razmerje, ki je tesno povezano z obveznostjo, se uporablja pravo, ki velja za to razmerje. Drugo pravilo spet določa, da se uporablja pravo države, v kateri imata običajno prebivališče oziroma sedež obe stranki, in tretje določa, da se uporablja pravo države, v kateri se je zgodilo dejanje, zaradi katerega je nastala obveznost. Zadnje pravilo, podobno kot tisto iz člena 10(4), določa uporabo prava države, ki je najtesneje povezana z obveznostjo.

Primer

Delavec v podjetju A, ki ima sedež v Franciji, je pri urejanju elektronskega bančnega nakazila sredstev za plačilo za sodelovanje na trgovskem sejmu v Italiji podjetju B, ki je organiziralo sejem, naredil napako, saj je pri vnosu podatkov za elektronsko nakazilo vnesel znesek 50 000 EUR namesto 5 000 EUR. Poleg tega je bilo plačilo nakazano na bančni račun tretje osebe, ki ni povezana z italijanskim podjetjem ali s tem poslom. Ta oseba, ki ima stalno prebivališče v Avstriji, je imela račun odprt pri isti banki kot podjetje B in številka tega računa se je od računa podjetja B razlikovala samo v eni števki. Tretja oseba je zavrnila vračilo, zato mora podjetje A vložiti tožbo zoper to osebo na sodišču države, v kateri ima ta oseba stalno prebivališče, tj. Avstrija, saj uredba Bruselj I ne določa posebne podlage za pristojnost za primere neupravičene obogatitve, kot je ta. Katero pravo bi moralo uporabljati avstrijsko sodišče?

Glede na to, da se zadeva nanaša na neupravičeno obogatitev tretje osebe, se uporablja člen 10 uredbe Rim II. Prva možnost, tj. obstoj pogodbenega ali škodnega razmerja, povezanega z dejanskim položajem, zaradi katerega je nastala neupravičena obogatitev, v tem primeru ni pomembna, saj ni obstoječega razmerja med podjetjem A in tretjo osebo iz Avstrije. Uporabiti ni mogoče niti prava države, v kateri imata običajno prebivališče obe stranki, saj običajno prebivališče oziroma sedež podjetja A in tretje osebe nista v isti državi.

Tako ostane zadnji povezovalni dejavnik v členu 10(3), v skladu s katerim se uporablja pravo države, v kateri je nastala neupravičena obogatitev. V obravnavanem primeru bi to pomenilo, da se bo uporabljalo pravo Italije, saj je bančni račun avstrijske stranke odprt pri banki v Italiji. Ni verjetno, da bi posebne določbe iz člena 10(4) vplivale na uporabo prava Italije, saj okoliščine primera ne kažejo tesnejše zveze z drugo državo.

5.3.3.5. Pravo, ki se uporablja za obveznosti, ki izhajajo iz culpa in contrahendo – člen 12

Pojem ***culpa in contrahendo*** se nanaša na nepogodbene obveznosti, nastale zaradi dejanj pred sklenitvijo pogodbe, ne glede na to, ali je bila pogodba dejansko sklenjena. To vključuje kršitev obveznosti nerazkritja informacij ter kršitev in prekinitev pogodbenih pogajanj. Tudi pravila v členu 12 so v hierarhičnem razmerju. Na prvem mestu je uporaba prava, ki ureja pogodbo ali bi jo urejalo, če bi bila sklenjena. Če prava, ki se uporablja, ni mogoče določiti na tej podlagi, se uporablja pravo države, v kateri se je zgodil dogodek, ki je povzročil nastalo škodo, ne glede na državo ali države, v katerih so nastale posredne posledice, ali pravo države, v kateri imata obe stranki običajno prebivališče, ali, če je razmerje očitno v tesnejši zvezi z drugo državo kot z državo iz drugih določb, pravo te druge države.

5.3.4. Področje uporabe prava, ki se uporablja – člen 15

Pravo, ki se uporablja na podlagi pravil uredbe, ureja:

- podlago in obseg odgovornosti;
- razloge za izključitev odgovornosti, njeno omejitev ali delitev;
- obstoj, naravo in oceno škode ali zahtevane odškodnine;
- ukrepe, ki jih lahko sprejme sodišče za preprečitev ali odpravo poškodbe ali škode;
- prenos pravice do nadomestila za škodo, vključno z dedovanjem;
- osebe, upravičene do nadomestila za osebno utrpelo škodo;
- odškodninsko odgovornost za dejanja druge osebe in
- prenehanje obveznosti zaradi zastaranja in izgube pravic ter prekinitev zastaralnega roka ali roka za izgubo pravic.

5.3.5. Druge določbe v zvezi s pravom, ki se uporablja za nepogodbene obveznosti

Kot uredba Rim I tudi ta uredba vsebuje druge pomembne določbe, ki se nanašajo na nekatera posebna vprašanja v zvezi s pravom, ki se uporablja. Te določbe med drugim vključujejo člen o obveznih določbah, v skladu s katerim se obvezne določbe prava sodišča, ki obravnava zadevo, uporabljajo ne glede na pravo, ki se sicer uporablja. Druga vprašanja, zajeta v posebnih določbah, vključujejo pravilo, da je treba upoštevati pravila glede varnosti in ravnanja, veljavna na kraju in v času dogodka, iz katerega izhaja odgovornost, in pravilo, da lahko oseba vloži neposreden zahtevek zoper zavarovatelja odgovorne osebe, če to dovoljuje pravo, ki se uporablja za nepogodbene obveznosti ali za zavarovalno pogodbo. Uredba vsebuje tudi pravila o prenosu pravic in obveznosti, deljeni odgovornosti in formalni veljavnosti dejanja v zvezi z nepogodbeno obveznostjo. Poleg tega vsebuje pravila o dokaznem bremenu, običajnem sedežu oziroma prebivališču oziroma sedežu pravnih oseb in posameznikov, ki delujejo v okviru svoje poslovne dejavnosti, izključitvi zavračanja v zvezi s predpisi mednarodnega zasebnega prava katere koli države, katere pravo se uporablja v skladu z uredbo, uporabi uredbe v zvezi z državami brez enotnega pravnega reda ter razmerju do drugih določb prava EU in do nekaterih mednarodnih konvencij.

6

Starševska odgovornost in razveza zakonske zveze

6.1. „Uredba Bruselj IIa“

6.1.1. Ozadje – uredba Bruselj II in uredba Bruselj IIa

Uredba (ES) št. 1347/2000 z dne 29. maja 2000 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo (imenovana tudi „uredba Bruselj II“) [88] je začela veljati 1. marca 2001. Ta uredba je obravnavala pristojnost, priznavanje in izvrševanje v civilnopravnih postopkih v zvezi z razvezo, prenehanjem življenjske skupnosti ali razveljavitvijo zakonske zveze, vendar je bila na področju starševske odgovornosti omejena na zadeve v zvezi s starševsko odgovornostjo v zakonskih sporih, ki zadevajo otroke obeh zakoncev. Uredba je bila naslednica konvencije med državami članicami, ki je bila izpogajana pred začetkom veljavnosti Amsterdamske pogodbe. Besedili uredbe Bruselj II in Bruseljske konvencije sta skoraj enaki, vendar konvencija [89], ki je bila sprejeta 28. maja 1968, ni nikoli začela veljati.

Ozemeljska veljavnost zajema vse države članice, razen Dansko. Relativno kmalu po začetku veljavnosti uredbe Bruselj II se je izkazalo, da je njeno vsebinsko področje uporabe v zvezi z določbami o zadevah, ki se nanašajo na starševsko odgovornost, preozko. To je bil eden izmed razlogov, zaradi katerih je Komisija avgusta 2002 (90) predlagala osnutek uredbe, ki naj bi nadomestila uredbo Bruselj II in bi zajemala vse odločbe o starševski odgovornosti, ne glede na zakonski stan staršev in ne glede na to, ali med staršema poteka postopek zakonskega spora na sodišču. Predlagano je bilo tudi, naj uredba zajema zadeve v zvezi s starševsko odgovornostjo, ki vključujejo namestitev otroka v oskrbo zavoda ali rejniške družine. Predlog je v veliki meri sledil pravilom Haaške konvencije z dne 19. oktobra 1996 o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, priznavanju, uveljavljanju in sodelovanju glede starševske odgovornosti in ukrepov za varstvo otrok (Haaška konvencija o varstvu otrok), ki takrat še ni veljala za nobeno državo članico. Uredba Bruselj IIa je bila sprejeta 27. novembra 2003 in se je začela uporabljati 1. marca 2005 [91].

6.1.2. Uredba Bruselj IIa in ugrabitev otroka

Uredba Bruselj IIa, kot je bila predlagana, naj bi vsebovala tudi posebna pravila o čezmejni starševski ugrabitvi otroka v Evropski uniji in s tem prispevala k reševanju težave neupravičene premestitve in zadržanja otrok v državah članicah, ki pomenita kršitev pravice do varstva in vzgoje. Haaška konvencija z dne 25. oktobra 1980 o civilnopravnih vidikih mednarodne ugrabitve otrok velja v vseh državah članicah. Konvencija za primer, ko je otrok neupravičeno premeščen v državo, ki je podpisnica te konvencije in ni država običajnega prebivališča otroka, ali je zadržan v tej državi, določa, da morajo organi države, v katero je prepeljan ugrabljeni otrok ali v kateri se ga zadržuje, odrediti takojšnjo vrnitev otroka v državo njegovega običajnega prebivališča, če je ta država podpisnica konvencije. Pravila uredbe Bruselj IIa naj bi dopolnila in okrepila določbe konvencije v smislu njihove uporabe med državami članicami ter s tem starše in druge osebe odvrnila od enostranske odločitve, da otroke odpeljejo ali zadržijo zunaj države članice njihovega običajnega prebivališča.

(88) Glej UL L 160, 30.6.2000, str. 19.

(89) Glej UL C 221, 16.7.1998, str. 1.

(90) Glej UL C 203 E, 27.8.2002, str. 155. Ločen praktični vodnik za izvajanje uredbe je na voljo na spletni strani portala e-pravosodje.

(91) Danska ne sodeluje pri uporabi te uredbe.

6.1.3. Uredba Bruselj IIa in zakonski spori

6.1.3.1. Pristojnost v zakonskih sporih – člen 3

V to uredbo so bila vključena nespremenjena pravila o zakonskih sporih iz uredbe Bruselj II. Za te postopke je uredba predvidevala pravila za vzpostavitev:

- pristojnosti med sodišči držav članic,
- priznavanja in izvrševanja odločb sodišč drugih držav članic.

Primer

Gospa A je državljanka države članice 1 in je tri leta poročena z gospodom B, s katerim živi v državi članici 2, ki je domača država gospoda B. Gospa A meni, da njuna zakonska zveza propada, zato želi zaprositi za razvezo zakonske zveze in se vrniti v svojo domačo državo, kjer živi njena družina. Rada bi odšla čim prej in za razvezo zaprosila v svoji državi izvora. Z gospodom B ni govorila dva tedna in jo skrbi, da bi lahko razveza zakonske zveze postala resna težava.

V skladu s členom 3(1) uredbe so pristojna sodišča v državi članici, v kateri imata zakonca običajno prebivališče ali v kateri imata zakonca zadnje običajno prebivališče, če eden od njiju tam še vedno prebiva. Pristojna so lahko tudi sodišča države članice, katere državljana sta zakonca (v primeru Združenega kraljestva in Irske, kjer imata oba zakonca svoje „stalno prebivališče“). Če se bo gospa A vrnila v svojo državo izvora (državo članico 1), bo lahko vložila vlogo za razvezo zakonske zveze na sodišču te države šele, ko bo imela tam običajno prebivališče, in samo, če bo izpolnjen eden od naslednjih pogojev:

- gospod B se strinja z vložitvijo skupne vloge za razvezo zakonske zveze;
- če gospod B odkloni skupno vlogo, mora gospa A pred vložitvijo svoje vloge v državi članici 1 prebivati vsaj šest mesecev. Če bi se gospa A odločila preseliti se v tretjo državo članico, katere državljanka ni, bi lahko tam vložila vlogo za razvezo šele, ko bi imela v tej tretji državi običajno prebivališče najmanj eno leto pred vložitvijo vloge.

Gospa A se mora zavedati, da je gospod B, ki namerava ostati v sedanjem skupnem prebivališču zakoncev v državi članici 2, v ugodnejšem položaju, saj lahko pri sodišču te države članice takoj vloži vlogo za razvezo. To lahko stori tudi gospa A, saj gospod B še vedno običajno prebiva v tej državi članici, medtem ko bi morala za vložitev vloge v državi članici 1 počakati vsaj šest mesecev.

Če bi se gospod B odločil vložiti vlogo v državi članici 2, bi s tem gospe A dejansko preprečil naknadno vložitev vloge v državi članici 1. To je zato, ker člen 19(1) uredbe določa, da v primeru začetka postopkov z isto pravno podlago in med istima strankama na sodiščih različnih držav članic, ki so v skladu z uredbo pristojna za obravnavo zadeve, pristojno sodišče, ki je prvo začelo postopek,

nadaljuje z obravnavo zadeve, sodišče, ki je drugo začelo postopek, pa prekine svoj postopek in ga ne nadaljuje, če se ugotovi pristojnost sodišča, ki je prvo začelo postopek; za ta primer velja evropsko pravilo o litispendenci iz navedenega člena.

Uredba velja samo za prenehanje zakonskih vezi, vendar ne obravnava vprašanj, kot so razlogi za razvezo, premoženjske posledice zakonske zveze, preživninske obveznosti [92] ali drugi ukrepi, povezani z razvezo.

6.1.3.2. Priznavanje in izvrševanje sodnih odločb v zakonskih sporih v skladu z uredbo Bruselj IIa

Na podlagi načela medsebojnega zaupanja se sodna odločba, izdana v eni državi članici, prizna v vseh drugih državah članicah. Razlogi za nepriznanje so omejeni na najmanjši obseg. Za posodobitev osebnega stanja v uradnih evidencah države članice na podlagi sodne odločbe v zvezi s prenehanjem življenjske skupnosti, razvezo ali razveljavitvijo zakonske zveze se ne zahteva noben poseben postopek. Drugo temeljno načelo v uredbi Bruselj IIa in tudi v uredbi Bruselj I je, da zaprošena država ne sme preverjati niti pristojnosti sodišča države izvora niti ugotovitev tega sodišča o dejanskem stanju. Sodne odločbe, povezane z zakonskimi spori, se priznajo in se lahko izvršijo v drugi državi članici, če jih je ustrezno sodišče v državi članici izvršbe razglasilo za izvršljive („exequatur“). Odločba o odobritvi postopka exequatur se lahko preveri na podlagi pritožbe. Dokumentov, vključno z odredbo o razvezi, ki se predložijo za priznanje in izvršbo, ni treba overiti.

(92) Glej poglavje 7.

6.1.4. Uredba Bruselj IIa in starševska odgovornost

6.1.4.1. Področje uporabe

Kar zadeva vprašanja v zvezi s starševsko odgovornostjo, je področje uporabe te uredbe zelo široko. Zajema tradicionalne oblike dolžnosti staršev v njihovem odnosu do otrok, kot so določitev kraja otrokovega prebivališča, pravice do stikov z otrokom, skrbništvo, ukrepi za zaščito otroka v zvezi z njegovim premoženjem. Zajeta je tudi namestitev otroka v oskrbo, ki je navedena v točki 6.1.8. Zagotavlja pravila o pristojnosti sodišč v takih zadevah ter priznavanju in izvrševanju nalogov v zvezi s starševsko odgovornostjo.

6.1.4.2. Pristojnost v zadevah starševske odgovornosti – členi 8, 9, 12 in 13

Splošno pravilo je, da so pristojna sodišča države članice, v kateri ima otrok običajno prebivališče. Pojem običajno prebivališče v uredbi ni opredeljen, vendar naj bi imel samostojen pomen, kar je v več primerih potrdilo Sodišče Evropske unije. [93] Poleg tega uredba uvaja omejeno možnost, da je za zadeve v zvezi s starševsko odgovornostjo pod določenimi pogoji pristojno sodišče druge države članice, v kateri otrok nima običajnega prebivališča, na primer če je zadeva povezana s tekočimi postopki za razvezo v tej drugi državi članici na podlagi člena 3 uredbe. [94] Predvideva tudi pristojnost na podlagi navzočnosti otroka v državi članici, vendar samo v primeru, da ni mogoče ugotoviti njegovega običajnega prebivališča. [95] Če se otrok preseli čez mejo iz države članice njegovega običajnega prebivališča v drugo državo

(93) Glej na primer naslednje zadeve: A, C-523/07 z dne 2. aprila 2009, in Mercredi proti Chaffe, C-497/10 PPU z dne 22. decembra 2010.

(94) Glej člen 12(1).

(95) Glej člen 13.

s soglasjem nosilcev starševske odgovornosti (običajno staršev), sodišča v prvi državi ostanejo pristojna v zvezi s spremembami morebitnih odločb o stikih, vendar samo za obdobje treh mesecev po selitvi in če imetnik pravic do stikov z otrokom še vedno živi tam.[96]

6.1.4.3. Prenos zadev med sodišči – člen 15

Uredba vsebuje dodatno inovativno pravilo evropskega prava, v skladu s katerim lahko sodišče, ki začne postopek in je pristojno za zadevo, to zadevo izjemoma prenese na sodišče druge države članice, če je to primernejše za obravnavo zadeve. Sodišče lahko prenese celo zadevo ali pa njen del.

Ker so v skladu s splošnim pravilom iz člena 8 pristojna sodišča države članice, v kateri ima otrok običajno prebivališče v času, ko je sodišče začelo postopek, se pristojnost ne prenese samodejno, ko otrok med sodnim postopkom pridobi običajno prebivališče v drugi državi članici. Vendar so lahko v izjemnih primerih okoliščine take, da sodišče, ki je začelo postopek („sodišče izvora") ni najprimernejše za obravnavo zadeve. Člen 15 v takih okoliščinah dovoljuje, da sodišče izvora zadevo prenese na sodišče druge države članice, če je to v korist otroka. Postopek za izvedbo takega prenosa in kategorije sodišč, na katera se lahko zadeva prenese, so določeni v navedenem členu. Ko se zadeva prenese na sodišče druge države članice, je ni več mogoče prenesti naprej na sodišče tretje države članice[97].

6.1.4.4. Pristojnost v primerih ugrabitve otroka – člen 10

V nekaterih primerih starši ugrabijo svoje otroke in jih prepeljejo iz ene države članice v drugo, ker hočejo tam začeti postopek v zvezi s starševsko odgovornostjo za te otroke, na primer da bi o zadevi odločal sodnik, ki ima enako državljanstvo kot starš, v upanju, da bo obravnava zadeve zanj ugodnejša. V skladu z uredbo neupravičena premestitev ali zadržanje otroka ne more povzročiti spremembe pristojnosti sodišč države članice prvotnega običajnega prebivališča otroka, razen če so vsi, ki imajo pravico do varstva in vzgoje otroka, kot je opredeljena v uredbi, privolili v premestitev ali zadržanje ali pa otrok prebiva v novi državi najmanj eno leto po tem, ko so bile ali bi morale biti osebe, ki imajo pravico do varstva in vzgoje otroka, seznanjene s krajem otrokovega bivanja in v tem letu ni bila vložena nobena zahteva za vrnitev na podlagi Haaške konvencije o ugrabitvi otrok ali je bila zahteva za vrnitev, ki jo je vložila taka oseba, umaknjena ali pa je sodišče države članice prvotnega običajnega prebivališča otroka izdalo sodno odločbo o varstvu in vzgoji otroka, ki ne nalaga vrnitve otroka v to državo. To starše, ki mislijo, da lahko pridobijo prednost, če se enostransko odločijo odpeljati svoje otroke v drugo državo članico, odvrne od tega, saj je v Evropski uniji jasno, da tako dejanje ne bo spremenilo pristojnosti v zadevah v zvezi s starševsko odgovornostjo.

(96) Glej člen 9.

(97) Glej uvodno izjavo (13).

6.1.5. Delovanje Haaške konvencije o ugrabitvi otrok v Evropski uniji – člen 11

6.1.5.1. Temeljna načela konvencije in uredbe

Haaška konvencija o civilnopravnih vidikih mednarodne ugrabitve otrok iz leta 1980 se še naprej uporablja v Evropski uniji, uredba pa vsebuje določbe, ki dopolnjujejo izvajanje konvencije med državami članicami. Te določbe so namenjene okrepitvi delovanja konvencije in zlasti osrednjega načela konvencije in uredbe, da neupravičena premestitev otrok iz države njihovega običajnega prebivališča ali njihovo zadržanje zunaj te države ni v korist otrok. To načelo je podprto s procesnopravnim mnenjem, da bi bilo treba otroka ali otroke, če so bili neupravičeno premeščeni ali zadržani, čim prej vrniti v državo njihovega običajnega prebivališča, če tako odloči sodišče te države, ki mora izdati tudi ustrezne odločbe v korist otrok glede tega, s kom bi morali živeti in imeti stike ter na kakšni podlagi.

6.1.5.2. Dopolnilne določbe v uredbi – člen 11(1) do (5)

Člen 11 vsebuje več določb, ki naj bi okrepile ta temeljna načela in se uporabljajo v primerih, ko se zahteva vrnitev otroka iz ene države članice v drugo v skladu s konvencijo; te določbe so:

- Pri obravnavi zahtevka za vrnitev in morebitnih ugovorov v zvezi z zahtevkom na podlagi izjem iz členov 12 in 13 konvencije se otroku zagotovi možnost biti med postopkom zaslišan, razen če to ni primerno zaradi otrokove starosti ali zrelosti. Uredba ne določa, kako je treba to zagotoviti, zato to ureja nacionalno procesno pravo držav članic. Vendar je iz navedene določbe razvidno, da je sodišče, ki odloča o vrnitvi otroka, dolžno presoditi, ali je treba otroka zaslišati – člen 11(2).
- Postopek za vrnitev na podlagi konvencije je treba končati čim prej, in razen če to zaradi izjemnih okoliščin ni mogoče, mora sodišče izdati odločbo najpozneje v šestih tednih po vložitvi vloge; ta določba je podobna tistim v konvenciji [98] in podpira stališče, da je takojšnja vrnitev otroka temeljni cilj obeh instrumentov – člen 11(3).
- V skladu s členom 13(1)(b) zgoraj navedene Haaške konvencije lahko poskušajo doseči, da se odločba za vrnitev otrok, ki so jih neupravičeno premestili, ne izda na podlagi trditve, da bi vrnitev zadevnega otroka izpostavila velikemu fizičnemu ali psihičnemu tveganju ali ga postavila v neugoden položaj. Kot pri drugih izjemah je oseba, ki poskuša doseči odločbo o zavrnitvi vrnitve, tista, ki mora sodišču zadovoljivo dokazati, da bi bil otrok zaradi vrnitve izpostavljen tveganju. Sodišča v večini držav pogodbenic, vključno z državami članicami EU, so to izjemo na splošno razlagala zelo ozko in uredba je to razlago utrdila z določbo, da te izjeme ni mogoče uporabiti za utemeljitev zavrnitve vrnitve, če se ugotovi, da so bili sprejeti ustrezni ukrepi za zagotovitev zaščite otroka po njegovi vrnitvi v državo običajnega prebivališča, katere sodišče bo odločalo o dobrobiti otroka ob upoštevanju njegovih koristi – člen 11(4).
- Sodišče ne more zavrniti vrnitve otroka, ne da bi bila osebi, ki zahteva vrnitev otroka, dana možnost biti zaslišana – člen 11(5).

(98) Glej člena 2 in 11.

6.1.5.3. Kaj se zgodi, če se izda odločba o zavrnitvi vrnitve otroka – člen 11(6) do (8).

Kot je bilo omenjeno, konvencija določa omejene izjeme od dolžnosti vrnitve otroka v državo običajnega prebivališča po neupravičeni premestitvi ali zadržanju v drugi državi. Da bi se staršem, ki želijo izkoristiti te izjeme, pogosto iz neprepričljivih razlogov, preprečila uporaba teh izjem in da bi se zagotovilo, da se bo o dolgoročni prihodnosti otrok, ki so bili podvrženi takim dejanjem, odločalo v državi njihovega običajnega prebivališča, uredba določa, da sodišča države članice, kjer je imel otrok običajno prebivališče pred ugrabitvijo, obdržijo pristojnost [99], pa tudi, da imajo ta sodišča po ugrabitvi zadnjo besedo glede dolgoročne prihodnosti otroka. Zato lahko odločbi, da se otrok ne vrne, ki jo je na podlagi člena 13 konvencije izdalo sodišče v državi članici, v katero je bil ugrabljeni otrok prepeljan, sledi poznejša sodna odločba, ki zahteva vrnitev otroka in jo izda pristojno sodišče v državi članici, v kateri je imel otrok običajno prebivališče neposredno pred ugrabitvijo.

6.1.5.4. Priznanje in izvršba odločbe o vrnitvi otroka po izdaji odločbe, da se otrok ne vrne – hitri postopek – člen 11(8), člen 40(1)(b) in člen 42

Če je izdana taka sodna odločba, ki zahteva vrnitev otroka, se prizna in izvrši brez posebnega postopka (kot je exequatur), če so bila upoštevana nekatera procesna jamstva, na primer, da je sodišče v državi članici otrokovega običajnega prebivališča otroku dalo možnost biti zaslišan. [100] Sodišče, ki je izdalo odločbo o zavrnitvi vrnitve otroka, bo dokumentacijo o zadevi poslalo sodišču, ki je pristojno v državi običajnega prebivališča otroka neposredno pred neupravičeno premestitvijo ali zadržanjem. Sodišče, ki je pristojno v državi običajnega prebivališča otroka neposredno pred neupravičeno premestitvijo ali zadržanjem, pozove stranki, da predložita vloge na navedenem sodišču; če se predloži vloga, bo sodišče preučilo vprašanje varstva in vzgoje otroka.

6.1.6. Priznavanje in izvrševanje odločb o stikih – hitri postopek – člen 40(1)(a) in člen 41

Uredba Bruselj IIa je sledila izvedbenim določbam iz Haaške konvencije o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, priznavanju, uveljavljanju in sodelovanju glede starševske odgovornosti in ukrepov za varstvo otrok iz leta 1996 ter dodala potrdila za olajšanje gibanja v okviru odločb Unije o razvezi in starševski odgovornosti, vključno z odločbami o stikih, ki se izdajo v državi članici. Potrdilo o pravicah do stikov z otrokom vsebuje izjave o postopkih, ki jih je opravilo sodišče: kadar se odločba izda brez sodelovanja toženca v postopku, potrdilo zagotavlja, da je imela stranka, ki se ni spustila v postopek, vročeno pisanje na tak način, da je lahko pripravila obrambo, ter da so vse stranke in otrok imeli možnost biti zaslišani, razen če to ni primerno zaradi otrokove starosti ali zrelosti. Pritožba proti izdaji tega potrdila v državi članici izvora ni mogoča, potrdilo pa se lahko popravi (člen 43). Odločba, o kateri je bilo izdano potrdilo, ne more biti izvršena v državi članici izvršbe, če je nezdružljiva s poznejšo izvršljivo sodno odločbo.

(99) Glej člen 10 in točko 6.1.4.4.

(100) Glej člen 42(2)(a).

6.1.7. Priznavanje in izvrševanje odločb – standardni postopek – členi od 21 do 39

Za druge odločbe o starševski odgovornosti je postopek podoben postopku iz uredbe Bruselj I. Ko je odločba odobrena in razglašena za izvršljivo, se izda skupaj s potrdilom v standardni obliki, določeni v uredbi. [101] Postopek za vložitev zahteve za razglasitev izvršljivosti ali prijavo izvršitve v Združenem kraljestvu (člen 28) je v skladu s pravom države članice izvršbe (člen 30). Oseba, ki zahteva izvršbo, v državi članici, kjer naj bi se odločba izvršila, vloži zahtevo za razglasitev izvršljivosti. Ko je odločba razglašena za izvršljivo, se o tem obvesti osebo, proti kateri se zahteva izvršba v skladu z nacionalnimi postopki. Ta oseba lahko vloži ugovor zoper razglasitev, vendar le iz razlogov, določenih v uredbi. [102] Dejanska izvršba odločbe se izvede v skladu z nacionalnimi postopki. [103]

6.1.8. Namestitev otroka v oskrbo v drugo državo članico – člen 55(d) in člen 56

Omenjeno je bilo, da uredba zajema primere, ki vključujejo odločbe o namestitvi otrok v oskrbo zavoda ali rejniške družine. Take odločbe v zvezi s starševsko odgovornostjo lahko vključujejo namestitev otroka v drugo državo članico in organ, ki odloča o taki namestitvi, mora uporabiti poseben postopek, ki ga določa uredba. Preden pristojno sodišče izda odločbo o taki namestitvi, se mora najprej posvetovati z osrednjim organom ali organom s pristojnostjo v državi članici, v katero naj bi se namestil otrok, če se v tej državi zahteva posredovanje javnega organa. Taka odločba se lahko izda le, če je pristojni organ pristal na namestitev. Tako soglasje ni potrebno, če se za namestitev otroka v rejniško družino v drugi državi članici posredovanje javnega organa ne zahteva, pač pa mora javni organ samo obvestiti osrednji organ ali organ, ki ima pristojnost. [104] Osrednji organi, določeni v skladu z uredbo, ponujajo pomoč v tem postopku z zagotavljanjem informacij in pomoči sodiščem. Od držav članic se zahteva, da za zagotovitev pravne varnosti in hitrega postopka določijo jasna pravila in postopke za izdajo soglasja iz člena 56 Uredbe. Postopki morajo med drugim sodišču, ki predvideva namestitev, omogočati, da zlahka opredeli pristojni organ, pristojnemu organu pa, da takoj poda ali zavrne soglasje. [105]

6.1.9. Sodelovanje sodišč in osrednjih organov – člen 11(6) do (8), člen 15(6), člen 42(2)(c), členi od 53 do 55 in 67

Tako kot Haaška konvencija o ugrabitvi otrok iz leta 1980 in Haaška konvencija o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, priznavanju, uveljavljanju in sodelovanju glede starševske odgovornosti in ukrepov za varstvo otrok iz leta 1996 daje uredba osrednjim organom v državah članicah temeljno in pomembno nalogo, da sodelujejo med sabo in z drugimi ustreznimi organi s ciljem doseči cilje uredbe in zagotoviti upoštevanje njenih določb. V ta namen vsaka država članica ustanovi enega ali več osrednjih organov. Kadar ima država članica enega ali več pravnih sistemov, se ustanovi več kot en osrednji organ. [106] Naloge osrednjih organov so tako splošne kot specifične. Uredba določa dodatno nalogo osrednjih organov, in sicer zagotavljanje pomoči sodiščem pri njihovem sodelovanju, zlasti v zvezi

(101) Glej člena 37 in 39 ter Prilogo II.

(102) Glej člen 23.

(103) Glej člen 47.

(104) Glej člen 56(4).

(105) Sodba Sodišča z dne 26. aprila 2012, Health Service Executive, zadeva C-92/12, točka 82.

(106) Glej člen 53.

z vrnitvijo otrok po izdaji odločbe o zavrnitvi vrnitve otroka, in v primerih, ko sodišča razmišljajo o prenosu zadeve ali namestitvi v drugo državo članico. Ob začetku uporabe uredbe je bilo predvideno, da bo sodelovanje med osrednjimi organi ter njihovo medsebojno komunikacijo in komunikacijo s sodišči [107] država članic za namene uredbe podprla Evropska pravosodna mreža v civilnih in gospodarskih zadevah. [108] Namen te komunikacije in sodelovanja je zagotavljanje pomoči pri reševanju zadev, ki vključujejo otroke in so pogosto zelo zapletene in občutljive. [109]

6.2. Pravo, ki se uporablja za razvezo zakonske zveze – „uredba Rim III“ [110]

6.2.1. Ozadje

Evropska komisija je julija 2006 predložila predlog uredbe o pravu, ki se uporablja za razvezo zakonske zveze. Pogajanja o tem predlogu so se nadaljevala, dokler ni leta 2008 postalo jasno, da obstajajo nepremostljive težave, zaradi katerih je nemogoče doseči soglasje držav članic, potrebno za sprejetje predloga [111]. Kmalu po tem je skupina držav članic [112] nadaljevala delo v tej smeri na podlagi novih ureditev za okrepljeno sodelovanje v Pogodbi o delovanju Evropske unije [113] in to je pripeljalo do sprejetja uredbe Rim III o tej zadevi.

6.2.2. Ozemeljska in vsebinska uporaba

Od 21. junija 2012 so enotna pravila o pravu, ki se uporablja za razvezo zakonske zveze in prenehanje življenjske skupnosti, postala zavezujoča za štirinajst držav članic. To so bile države, ki so se odločile za okrepljeno sodelovanje v tem postopku in jih je bilo najprej petnajst, nato pa se je Grčija umaknila iz pogajanj, vendar je pozneje izjavila, da se namerava zavezati k uporabi uredbe. Uredba zdaj zavezuje tudi Litvo [114]. Iz vsebinskega področja uporabe je izključenih veliko zadev na področju družinskega prava, podobnih tistim, ki so izključene iz področja uporabe uredbe Bruselj IIa [115], in veliko teh zadev zdaj ločeno obravnavajo druge uredbe. Uredba je univerzalna, kar pomeni, da se pravo iz te uredbe uporablja ne glede na to, ali gre za pravo države članice, ki je udeležena pri tej uredbi, ali ne.

(107) Glej člene 11(6) in (7), 15(6), 53, 55(c) in (d) ter 56.

(108) Glej člen 54; Evropska pravosodna mreža je sestavljena iz mreže kontaktnih točk in osrednjih organov, določenih v skladu z uredbo; glej poglavje 14 v zvezi z Evropsko pravosodno mrežo.

(109) V zvezi s tem glej člen 55(e).

(110) Uredba Sveta (EU) št. 1259/2010 z dne 20. decembra 2010 o izvajanju okrepljenega sodelovanja na področju prava, ki se uporablja za razvezo zakonske zveze in prenehanje življenjske skupnosti.

(111) Za razliko od večine ukrepov na področju civilnega pravosodja, za sprejetje katerih zadostuje kvalificirana večina v Svetu, morajo države članice v Svetu ukrepe v zvezi z družinskim pravom sprejeti soglasno.

(112) Belgija, Bolgarija, Nemčija, Grčija, Španija, Francija, Italija, Latvija, Luksemburg, Madžarska, Malta, Avstrija, Portugalska, Romunija in Slovenija.

(113) Člen 328(1) PDEU.

(114) Grčija se je zavezala k uporabi in uredba je zanjo začela veljati 29. julija 2015, glej Sklep Komisije (2014/39/EU) z dne 27. januarja 2014 in UL L 231/41 z dne 28. januarja 2014; uredba je 22. maja 2014 začela veljati tudi v Litvi, glej Sklep Komisije z dne 21. novembra 2012 in UL L 323, 22.11.2012, str. 18.

(115) Zadeve, ki so izključene iz uredbe, so pravna sposobnost fizičnih oseb, obstoj, veljavnost, priznanje ali razveljavitev zakonske zveze, priimki zakoncev, premoženjske posledice zakonske zveze, starševska odgovornost, preživninske obveznosti ter skladi in dedovanje.

6.2.3. Izbira prava

V skladu z uredbo se lahko stranki pri izbiri prava odločita za katero koli izmed naslednjih možnosti:

- pravo države, v kateri imata zakonca običajno prebivališče v času, ko je sklenjen sporazum, ki določa pravo, ki se uporablja;
- pravo države, v kateri imata zakonca zadnje običajno prebivališče, če tam še živi kateri od zakoncev v času, ko je sklenjen sporazum, ki določa pravo, ki se uporablja;
- pravo države, katere državljan je en ali drugi zakonec v času, ko je sklenjen sporazum, ki določa pravo, ki se uporablja; ali
- pravo sodišča, pred katerim poteka postopek.

Dogovor o pravu, ki se uporablja, se lahko sklene in spremeni kadar koli, vendar najpozneje ob začetku postopka pred sodiščem. Zakonca lahko pravo, ki naj se uporablja, izbereta tudi med postopkom, če to dopušča pravo sodišča, pred katerim poteka postopek. V tem primeru sodišče, pred katerim poteka postopek, to izbiro evidentira v skladu s svojim pravom. Materialna veljavnost sporazuma o izbiri prava se presoja po pravu, ki bi se uporabljalo glede na izbiro, če bi bil sporazum veljaven. Za sporazum o izbiri prava morata oba zakonca dati pisno soglasje, imeti mora datum in oba zakonca ga morata podpisati. Druge dodatne uradne zahteve za to vrsto sporazuma se lahko uporabijo glede na pravo držav članic, v katerih imata zakonca običajno prebivališče.

6.2.4. Pravo, ki se uporablja, če ga stranki ne izbereta

Če stranki ne izbereta prava, se za določitev prava, ki se uporablja, uporabijo naslednje določbe: uporabi se pravo države:

- običajnega prebivališča zakoncev v trenutku, ko se je pred sodiščem začel postopek, ali, če to ni mogoče,
- zadnjega običajnega prebivališča zakoncev, pod pogojem da več kot eno leto pred začetkom postopka pred sodiščem tam nista nehala prebivati in da eden od njiju ob začetku sodnega postopka tam še vedno prebiva, ali, če to ni mogoče,
- katere državljana sta oba zakonca v trenutku, ko se je začel postopek pred sodiščem, ali, če to ni mogoče,
- v kateri se je začel postopek pred sodiščem.

6.2.5. Druga pravila

6.2.5.1. Uporaba prava sodišča, pred katerim poteka postopek

Kadar pravo, ki se uporabi v skladu z uredbo, ne predvideva razveze zakonske zveze ali enemu od zakoncev zaradi spola ne daje enakih možnosti za razvezo zakonske zveze ali prenehanje življenjske skupnosti, se uporabi pravo sodišča, pred katerim poteka postopek.

6.2.5.2. Izključitev zavračanja

Uporaba prava države pomeni uporabo veljavnih pravnih pravil te države in ne pravil mednarodnega zasebnega prava. (116)

6.2.5.3. Javni red

Sodišče lahko uporabo določbe prava, izbranega v skladu z določbami uredbe, zavrne le, če bi bila ta uporaba očitno nezdružljiva z javnim redom države tega sodišča.

6.2.5.4. Razlike med nacionalnimi pravnimi redi

Uredba sodišč države članice, v katere pravu razveza zakonske zveze ni predvidena ali ki v postopku za razvezo zadevne zakonske zveze ne šteje za veljavno, ne obvezuje, da razvežejo zakonsko zvezo z uporabo pravil uredbe.

(116) Glej točko 8.3.9 za splošni opis posledic izključitve zavračanja.

Preživninske obveznosti

7.1. Ozadje Uredbe o preživninskih zadevah – uredba Bruselj I in Haaška konvencija o preživninskih obveznostih iz leta 2007

Pravila v zvezi s pristojnostjo ter priznavanjem in izvrševanjem odločb v zvezi s preživninskimi obveznostmi v Evropski skupnosti so bila vključena v uredbo Bruselj I. Uredba je preživninskemu upravičencu omogočala, da je lahko vložil tožbo pri sodiščih države članice svojega stalnega ali običajnega prebivališča. Ta ureditev je do neke mere dobro delovala, vendar je moral preživninski upravičenec za izvršbo odločbe v drugi državi članici še vedno opraviti postopek za razglasitev izvršljivosti. To je bilo težko za številne upravičence, ki so potrebovali hitro in učinkovito izvršbo odločbe, ker so bili odvisni od izplačila preživnine. To je bila še bolj resna težava v zvezi s preživninami za otroke.

Da bi se odpravili vmesni ukrepi, potrebni za priznanje in izvršbo sodnih odločb o plačilu preživnine, ter uvedla skupna postopkovna pravila za lažje in hitrejše reševanje čezmejnih sporov v zvezi s preživninskimi zahtevki, je Evropska komisija leta 2005 sprejela predlog nove Uredbe o preživninskih zadevah.

Vzporedno s pogajanji EU o tem predlogu so v okviru Haaške konference o mednarodnem zasebnem pravu potekala pogajanja, ki so se novembra 2007 končala s sprejetjem Haaške konvencije o mednarodni izterjavi preživnine otrok in drugih oblik družinskih preživnin. Haaška konvencija iz leta 2007 zagotavlja celosten okvir za reševanje vprašanj v zvezi s preživninskimi obveznostmi, ki vključujejo države, ki so njene podpisnice. Spremlja jo izbirni protokol, ki vsebuje pravila o pravu, ki se uporablja za preživninske obveznosti. Evropska komisija in države članice so v celoti sodelovale pri teh pogajanjih in vključile veliko pravil, dogovorjenih na mednarodni ravni, v Uredbo o preživninskih zadevah, ki je bila sprejeta decembra 2008.

Evropska unija je Haaško konvencijo iz leta 2007 ratificirala 9. aprila 2014. 1. avgusta 2014 je začela veljati v vseh državah članicah, razen na Danskem. Evropska unija [117] je protokol sprejela 8. aprila 2010 in ta se od začetka veljavnosti Uredbe o preživninskih zadevah 18. junija 2011 uporablja v vseh državah članicah, razen v Združenem kraljestvu in na Danskem. Države članice EU bodo Haaško konvencijo iz leta 2007 uporabile le z državami nečlanicami EU, ki so njene podpisnice.

7.2. Namen Uredbe o preživninskih zadevah [118]

Osrednji namen Uredbe o preživninskih zadevah je zagotoviti instrument, ki bo poenostavil postopek, ki ga preživninski upravičenec v državi članici Evropske unije lahko uporabi, da lahko hitro in zlahka dobi plačilo preživnine od preživninskega zavezanca v drugi državi članici z uporabo določb o pristojnosti, koliziji zakonov, priznavanju in izvršljivosti, izvrševanju, pravni pomoči in sodelovanju med osrednjimi organi. Preživninski upravičenec, ki ima odločbo v eni državi članici, naj bi imel možnost zahtevati razglasitev izvršljivosti tuje sodbe (kadar je to potrebno) in jo izvajati v drugi državi članici v skladu s postopki iz oddelka 7.6. Prizadeva si lahko tudi za pridobitev

(117) Sklep Sveta (2009/941/ES); glej UL L 331/17, 16.12.2009.

(118) Uredba Sveta (ES) št. 4/2009 z dne 18. decembra 2008 o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, priznavanju in izvrševanju sodnih odločb ter sodelovanju v preživninskih zadevah.

plačila preživnine, tako da pridobi preživninsko odločbo v drugi državi članici. Preživninskemu zavezancu bi tako pri pripravi zahtevkov za priznavanje odločb kot njihovih spremembah lahko pomagal osrednji organ. Uredba zajema tudi primer, v katerem javni organi prevzemajo pravice upravičenca.

7.3. Področje uporabe

7.3.1. Ozemeljska uporaba

Uredba se uporablja in je zavezujoča v vseh državah članicah EU, razen na Danskem. Vendar se je Danska strinjala, da jo na podlagi njenega sporazuma z Evropsko skupnostjo z dne 19. oktobra 2005 [119] zavezujejo tisti deli uredbe, s katerimi ta spreminja uredbo Bruselj I (ES) [120]. Rezultat tega je, da ima uredba učinek na Dansko z izjemo določb v poglavjih III (pravo, ki se uporablja) in VII (sodelovanje med osrednjimi organi) [121]. To pomeni, da se uporabljajo pravila uredbe o pristojnosti, priznavanju in izvrševanju sodnih odločb ter dostop do pravnega varstva v zvezi z Dansko na podlagi in v skladu z zahtevami uredbe za države, ki niso podpisnice Haaškega protokola.

Kar zadeva Združeno kraljestvo in Irsko, je morala vsaka od teh dveh držav članic v treh mesecih od predložitve predloga sporočiti, ali želi, da je uredba [122] zanjo zavezujoča. Irska je potrdila, da bo uredba zanjo zavezujoča pred začetkom pogajanj o predlogu EU, ki je postal Uredba o preživninskih zadevah iz leta 2009, Združeno kraljestvo pa ne. [123] Združeno kraljestvo, ki je sodelovalo pri pogajanjih in se naknadno odločilo, da se pridruži, uredba zavezuje, vendar Haaškega protokola o pravu, ki se uporablja, iz leta 2007 ni ratificiralo, zato se pravila o priznavanju in izvrševanju sodnih odločb iz uredbe v Združenem kraljestvu uporabljajo, kakor je določeno v oddelku 7.6.

7.3.2. Vsebinsko področje uporabe

Uredba velja za vse preživninske obveznosti, ki izhajajo iz družinskega razmerja, starševstva, zakonske zveze ali svaštva. Vsebuje pravila o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, priznavanju in izvrševanju ter sodelovanju. Vsebuje tudi pomembna pravila o dostopu do pravnega varstva, zlasti v zvezi z razpoložljivostjo pravne pomoči in drugačne pomoči za preživninske upravičence in zavezance, ki jo zagotavljajo osrednji organi.

7.4. Pristojnost

Pravila o pristojnosti v uredbi veljajo za sodišča, opredelitev katerih vključuje tudi upravne organe, navedene v Prilogi X k uredbi [124].

(119) Glej UL L 299, 16.11.2005, str. 62.

(120) Sporazum med Evropsko skupnostjo in Kraljevino Dansko o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah, UL L 149, 12.6.2009, str. 80.

(121) Glej UL L 149, 12.6.2009.

(122) Glej točko 1.3 v uvodu in Protokol o stališču Velike Britanije in Irske, ki je priložen k PEU in PDEU.

(123) Glej uvodni izjavi (46) in (47).

(124) Glej UL C 293, 11.11.2011, str. 24. Za Dansko glej tudi: UL L 251, 21. 9.2013, str. 1.

7.4.1. Splošna pravila – člen 3

Za obravnavo zadev na podlagi uredbe so pristojna naslednja sodišča: sodišče –

- kraja, kjer ima toženec (preživninski zavezanec) običajno prebivališče;
- kraja, kjer ima preživninski upravičenec običajno prebivališče;
- ki je po svojem pravu pristojno za postopke v zvezi s statusom osebe, če je zahtevek glede preživnine povezan s tem postopkom, ali
- ki je po svojem pravu pristojno za postopke v zvezi s starševsko odgovornostjo, če je zahtevek glede preživnine povezan s tem postopkom,

v zadnjih dveh primerih pod pogojem, da pristojnost ne temelji izključno na državljanstvu ene izmed strank.

7.4.2. Izbira sodišča – člen 4

Stranki lahko izbereta sodišče, ki bo pristojno za odločanje o dejanskih ali prihodnjih sporih med njima v preživninskih zadevah, razen v zvezi z otrokom, mlajšim od osemnajst let. Izbereta lahko naslednja sodišča:

sodišče ali sodišča države članice – ob sklenitvi sporazuma o izbiri sodišča ali ko se je začel postopek pred sodiščem –

- v kateri ima ena od strank običajno prebivališče;
- katere državljanstvo ima ena od strank;
- ki ima v primeru preživninskih obveznosti med zakoncema ali bivšima zakoncema pristojnost v zakonskih sporih ali
- zadnjega običajnega prebivališča v obdobju najmanj eno leto v primeru preživninskih obveznosti med zakoncema ali bivšima zakoncema.

Sporazum o izbiri sodišča se sklene v pisni obliki ali z elektronsko komunikacijo, ki zagotavlja trajen zapis sporazuma. Pristojnost, ki jo dodeljuje sporazum, je izključna, razen če se stranke sporazumejo drugače.

7.4.3. Druga pravila o pristojnosti – toženec, ki se spusti v postopek, skupno državljanstvo in forum necessitatis

Če se toženec spusti v postopek pred sodiščem, ne da bi ugovarjal njegovi prisojnosti, ima to sodišče pristojnost. [125] Sodišča strank z dvojnim državljanstvom imajo pristojnosti v zvezi s preživnino, samo če ne obstaja druga pristojnost v skladu z uredbo ali Lugansko konvencijo iz leta 2007. [126] Izjemoma je lahko pristojno sodišče v državi članici, s katero je spor v zadostni meri povezan, vendar le, če ni pristojno nobeno drugo sodišče države članice ali če postopka ni mogoče začeti v razumnih okvirih v tretji državi. [127]

7.4.4. Sprememba preživninske odločbe – člen 8

Ko se v državi članici ali državi podpisnici Haaške konvencije iz leta 2007, v kateri ima preživninski upravičenec običajno prebivališče, izda sodna odločba, preživninski zavezanec ne more začeti postopka za spremembo sodne odločbe ali za izdajo nove odločbe v nobeni drugi državi članici, dokler ima upravičenec običajno prebivališče v državi, kjer je bila izdana

(125) Člen 5.
(126) Člen 6.
(127) Člen 7.

sodna odločba. V zvezi s tem obstaja več izjem, zlasti če sta se stranki sporazumeli o izbiri pristojnega sodišča te druge države članice v skladu z uredbo ali če se preživninski upravičenec spusti v postopek pred sodiščem te druge države članice.

7.4.5. Litispendenca – člen 12

Kadar postopki z istim zahtevkom in med istima strankama potekajo pred različnima sodiščema držav članic, bo sodišče, ki je prvo začelo postopek – če ima pristojnost – prevzelo zadevo, drugo sodišče pa mora prekiniti postopke, dokler se ne ugotovi pristojnost sodišča, ki je prvo začelo postopek, in se nato izreči za nepristojno.

7.5. Pravo, ki se uporablja – člen 15

Kot je bilo omenjeno, uredba predvideva uporabo izbirnega Haaškega protokola iz leta 2007, ki zavezuje vse države članice, razen Združenega kraljestva in Danske. Pravila iz protokola so na kratko opisana v spodnjem okviru:

Pravo, ki se uporablja, določa pravo v zvezi z vsemi preživninskimi obveznostmi, ki izhajajo iz družinskega razmerja, starševstva, zakonske zveze ali svaštva; če je obveznost povezana z otrokom, ni pomembno, ali so starši poročeni ali ne.[128] Uporablja se lahko katero koli pravo, tudi če je to pravo države, ki ni pogodbenica protokola.[129]

(128) Člen 1 protokola.
(129) Člen 2 protokola.

Splošno pravilo je, da se uporablja pravo države običajnega prebivališča preživninskega upravičenca, razen če je določeno drugače.[130] Če to pravo upravičencu ne omogoča, da od zavezanca izterja preživnino na podlagi zahtevka glede obveznosti do osebe, mlajše od enaindvajset let, ki izhajajo iz razmerja med staršem in otrokom, se uporabi pravo sodišča. Poleg tega za take vrste obveznosti velja pravo sodišča, če upravičenec vloži zahtevek pri sodišču države, v kateri ima zavezanec običajno prebivališče, razen če to pravo upravičencu ne omogoča, da izterja preživnino od zavezanca. V tem primeru se uporablja pravo države običajnega prebivališča preživninskega upravičenca.[131]

Za preživninske zadeve med zakoncema ali bivšima zakoncema ali osebama, katerih zakon je bil razveljavljen, se v primeru, da ena od strank nasprotuje uporabi prava običajnega prebivališča upravičenca in je pravo druge države tesneje povezano z zakonsko zvezo, predvsem če je to pravo države zadnjega skupnega običajnega prebivališča zakoncev, uporablja to pravo[132].

Protokol vsebuje pravila, ki strankam omogočajo, da določita pravo, ki se uporablja, za posamezen postopek, ne glede na to, ali ta že poteka ali pa bo kmalu uveden, in tudi na splošno.[133] V primeru splošne določitve lahko stranki izbereta:

- pravo katere koli države, katere državljanstvo ima ena od strank;

(130) Člen 3 protokola.
(131) Člen 4 protokola.
(132) Člen 5 protokola.
(133) Člen 7 protokola.

- pravo katere koli države, v kateri ima ena od strank običajno prebivališče; v vsakem primeru v trenutku izbire
- pravo, ki se v skladu s sporazumom strank uporablja za njune premoženjske ureditve ali za njuno razvezo zakonske zveze ali prenehanje življenjske skupnosti, ali pravo, ki ga za te zadeve že uporablja organ, ki je začel postopek. (134)

Sporazum o določitvi prava, ki se uporablja, podpišeta obe stranki in se sklene v pisni obliki ali zapiše na kakršne koli nosilce podatkov, ki zagotavljajo dostop do informacij na tak način, da je vpogled vanje mogoč tudi pozneje.

Kot velja za izbiro sodišča, v primeru preživninskih obveznosti do osebe, mlajše od osemnajst let, ni mogoče izbrati prava; to velja tudi v zvezi z osebami z duševnimi okvarami ali zmanjšanimi duševnimi sposobnostmi. (135)

Pravo, ki se uporablja, ureja različne vidike preživninskih obveznosti, vključno z vprašanjem, ali in v kolikšni meri je plačilo preživnine zapadlo, zahtevki za plačilo preživnine za nazaj, podlago za izračun dolgovanega zneska in indeksacijo, zastaranjem pravice do izvršbe ter obsegom obveznosti preživninskih zavezancev, če javni organ zahteva vračilo nadomestila, ki je bilo upravičencu izplačano namesto preživnine. (136)

Protokol vsebuje tudi posebne določbe o uporabi pravil v zvezi z državami z več kot enim pravnim sistemom ter z EU in drugimi takimi organizacijami. (137)

(134) Člen 8(1) protokola.
(135) Člen 8(2) do (5) protokola.
(136) Člen 11 protokola.
(137) Členi od 15 do 17 ter 24 in 26 protokola.

7.6. Priznavanje in izvrševanje

7.6.1. Splošno ozadje

Obstajata dva ločena postopka za priznavanje in izvršbe odločb v preživninski zadevi, in sicer glede na to, ali državo članico zavezuje Haaški protokol iz leta 2007 ali ne.

7.6.2. Države članice, ki jih protokol zavezuje

Če se odločba v preživninski zadevi izda v državi članici, ki jo zavezuje Haaški protokol iz leta 2007, se v drugi državi članici prizna brez potrebe po posebnem postopku in brez možnosti ugovora njenemu priznanju. Odločba, izdana v državi članici, ki jo zavezuje Haaški protokol iz leta 2007, ki je tam izvršljiva, je izvršljiva tudi v drugi državi članici, ne da bi jo bilo treba razglasiti za izvršljivo. Če se preživninski zavezanec ni spustil v postopek, ima omejeno pravico, da zahteva ponovno proučitev sodne odločbe, vendar le v državi članici izvora te sodne odločbe. Sodna odločba se lahko izvrši, če je vlagatelj predložil izvod sodne odločbe, izvleček sodne odločbe na obrazcu iz Priloge I k uredbi in po potrebi dokument o stanju zapadlih plačil preživnine. Lahko se zahteva tudi predložitev prevoda vsebine obrazca v ustrezni jezik države članice izvršbe. Po izdaji odločbe in obrazca imajo organi v državi članici izvršbe pravico, da zavrnejo ali omejijo izvršbo odločbe, kakor je določeno v členu 21.

7.6.3. Države članice, ki jih protokol ne zavezuje

Tudi če je sodna odločba izdana v državi članici, ki je Haaški protokol iz leta 2007 ne zavezuje (Združeno kraljestvo in Danska), se za priznanje v drugi državi članici ne zahteva poseben postopek. Izvršljiva odločba, izdana

v državi članici, ki je ne zavezuje Haaški protokol iz leta 2007, se v državi članici, v kateri je potrebno priznanje, lahko ne prizna in se zanjo v zadevni državi zahteva razglasitev izvršljivosti. Ta postopek je na splošno isti kot postopek, ki se uporablja v originalni uredbi Bruselj I [138]. Vendar je treba upoštevati določene roke: sodno odločbo je treba razglasiti za izvršljivo najpozneje v 30 dneh po izpolnitvi formalnosti za vložitev zahtevka za razglasitev izvršljivosti, razen če to ni mogoče zaradi izjemnih okoliščin. Sodišče, ki začne postopek v zvezi s pravnim sredstvom zoper sodno odločbo glede razglasitve, mora odločiti v 90 dneh od dne, ko se je postopek začel, razen če to ni mogoče zaradi izjemnih okoliščin [139].

7.6.4. Javne listine in sodne poravnave (140) – člen 48

Javne listine in sodne poravnave, ki so izvršljive v državi članici izvora, so priznane in izvršljive v drugi državi članici kot sodne odločbe. Pristojni organ države članice izvora mora izdati izvleček sodne poravnave ali javne listine, in sicer na ustreznih obrazcih iz prilog k uredbi.

7.7. Pravna pomoč in oprostitev stroškov postopka – členi od 44 do 47

Uredba zagotavlja ugodne ureditve, ki strankam v preživninskih zadevah omogočajo pridobitev pravne pomoči za učinkovit dostop do pravnega varstva. V primerih, ko je vloga v skladu z uredbo vložena prek osrednjih organov, mora zaprošena država članica zagotoviti pravno pomoč vsem prosilcem, ki prebivajo v državi članici prosilki. To ne velja, če in kolikor lahko stranke svoje zahteve uveljavljajo brez pravne pomoči in osrednji organ vse potrebne storitve zagotovi brezplačno.

Zaprošena država članica bo zagotovila brezplačno pravno pomoč v zvezi z vsemi vlogami, predloženimi s strani upravičenca prek osrednjega organa, ki se nanašajo na preživninske obveznosti, ki izhajajo iz razmerja med staršem in otrokom, v korist oseb, mlajših od 21 let. Vendar v zvezi z vlogami za izdajo ali spremembo odločbe glede takšnih preživninskih obveznosti pristojni organ zaprošene države članice lahko zavrne brezplačno pravno pomoč, če po preučitvi dejanskega stanja meni, da vloga ali katero koli pravno sredstvo očitno ni utemeljeno.

Pravna pomoč, ki jo je treba zagotoviti, ne sme biti manjša od pomoči, ki je na voljo strankam v enakovrednih nacionalnih zadevah. Pravna pomoč je pomoč, ki jo potrebujejo stranke, da se seznanijo s svojimi pravicami in da se zagotovi učinkovita obravnava njihovih vlog ter po potrebi zajema:

- predpravdne nasvete;
- pravno pomoč pri vložitvi zadeve pri organu ali sodišču in zastopanje na sodišču;
- oprostitev sodnih stroškov in honorarjev ali pomoč pri kritju teh stroškov in honorarjev;
- stroške, ki jih mora stranka, ki je prejela pravno pomoč in v postopku ne uspe, plačati nasprotni stranki, če bi pravna pomoč vključevala te stroške, če bi imel prejemnik običajno prebivališče v državi članici sodišča, ki je prevzelo postopek;
- tolmačenje;

(138) Glej točko 2.2.6.

(139) Člen 30.

(140) Glej opredelitve v členu 2.

- prevajanje dokumentov, ki jih zahteva sodišče ali pristojni organ in predloži prejemnik pravne pomoči ter ki so potrebni za rešitev zadeve;
- potne stroške prejemnika pravne pomoči in drugih oseb, ki morajo biti fizično prisotne na sodišču, ker so vključene v predstavitev zadeve tega prejemnika, kadar sodišče odloči, da ni možna nobena druga oblika zaslišanja.

Stranka, ki ji je bila v državi članici izvora preživninske odločbe odobrena brezplačna popolna ali delna pravna pomoč ali je bila oproščena sodnih stroškov in honorarjev, je upravičena do kar najširšega obsega brezplačne pravne pomoči ali najobsežnejše oprostitve sodnih stroškov in honorarjev, ki jo dopušča pravo države članice izvršbe. Stranka, ki ji je bil v državi članici izvora odobren brezplačen postopek pred upravnim organom iz Priloge X k uredbi, je tudi upravičena do tega, če v državi članici izvršbe predloži potrdilo pristojnega organa države članice izvora, iz katerega izhaja, da izpolnjuje finančne pogoje, na podlagi katerih ji je lahko odobrena brezplačna popolna ali delna pravna pomoč in/ali oprostitev sodnih stroškov in honorarjev. Taki pristojni organi so navedeni v Prilogi XI k uredbi [141].

Če se pravna pomoč ne more dodeliti na podlagi uredbe, se lahko dodeli v skladu z nacionalnim pravom (vključno z oceno premoženjskega stanja in preizkusom utemeljenosti). [142] Pravna pomoč v skladu z določbami uredbe ni na voljo samo za postopke pred sodišči kot takimi, ampak tudi za postopke pred drugimi organi, če taki organi izdajajo odločbe in opravljajo postopke za dodelitev ali izvršitev plačila preživnine. [143]

7.8. Osrednji organi – členi od 49 do 63

Osrednjim organom, imenovanim v skladu z uredbo, je dodeljena širša vloga kot v drugih instrumentih v zvezi s preživnino. Še posebej morajo zagotoviti pomoč upravičencem, ki prosijo za izvrševanje ali pridobitev preživninskih odločb. V vsaki državi članici je vsaj en osrednji organ, države z več kot enim pravnim sistemom ali države, sestavljene iz več avtonomnih ozemeljskih enot, pa lahko določijo več osrednjih organov [144]. Naloge osrednjih organov so natančno opredeljene v uredbi [145]. Osrednji organi lahko sprejmejo ustrezne ukrepe ali lahko olajšajo zagotovitev pomoči preživninskim upravičencem pri zagotovitvi plačil zapadlih zneskov, vključno z iskanjem preživninskih zavezancev in v ustreznih primerih informacijami o njihovih dohodkih, premoženju in bančnih računih. Osrednji organi morajo pri opravljanju svojih nalog medsebojno sodelovati ter pošiljati vloge in informacije ustreznim organom, vključno s sodišči. Za svoje storitve ne smejo zahtevati plačila. [146] Naloge osrednjih organov lahko – kolikor to omogoča nacionalno pravo zadevne države članice – opravljajo javni organi ali drugi organi, ki jih nadzorujejo pristojni organi te države članice.

(141) Glej UL L 293,11.11.2011, str. 24. Za Dansko glej tudi: UL L 251, 21. 9.2013, str. 1.

(142) Glej člen 47(1).

(143) Glej opredelitev pojma „sodišče“ v členu 2(2); organi, ki so zajeti v opredelitev „sodišča“, se navedejo v Prilogi X.

(144) Člen 49(2).

(145) Glej člena 50 in 51.

(146) Glej poglavje VII uredbe za določbe o pooblastilih in nalogah osrednjih organov na splošno.

Dedovanje

8.1. Ozadje in namen Uredbe o dednih zadevah [147]

Vse več državljanov Evropske unije uveljavlja svojo temeljno pravico, da se prosto gibljejo in prebivajo v državah članicah, ki niso njihova matična država, ter tam pridobijo premoženje, zato je vse bolj pomembno, da se upošteva potreba po vzpostavitvi pravnega okvira za hitrejše, lažje in cenejše postopke na področju dedovanja s čezmejnimi posledicami. Evropski svet je na zasedanju v Bruslju decembra 2009 sklenil, da bi bilo treba v okviru Stockholmskega programa vzajemno priznavanje sodnih odločb in druge ukrepe razširiti na zadeve v zvezi z dedovanjem in oporokami, ki jih prejšnji instrumenti ne zajemajo.

Evropska komisija je v odgovor na to predložila predlog uredbe o teh zadevah, ki sta jo Evropski parlament in Svet sprejela julija 2012. Čeprav se bo uredba uporabljala v zvezi z dedovanjem po osebah, ki bodo umrle na ali po 17. avgustu 2015, velja tudi v zvezi z izbiro prava, ki se uporablja za dedovanje, in razpolaganjem za primer smrti, ki ju zapustnik določi pred navedenim datumom, če izpolnjujeta pogoje iz uredbe. [148] Kot tudi drugi instrumenti pravosodnega sodelovanja v civilnih zadevah se ta uredba ne uporablja za Dansko. Združeno kraljestvo in Irska sta se odločili, da ne bosta sodelovali.

Glavni cilji uredbe so:

- izboljšati pravno varnost in predvidljivost pristojnosti sodišč v dednih zadevah, vključno z zagotovitvijo, da lahko državljani, ki sestavijo oporoko, izberejo pravo, ki se bo uporabljalo za dedovanje po njih, kar lahko vpliva tudi na določitev pristojnosti sodišč;
- zagotoviti, da je jasno, katero pravo se bo uporabljalo za dedovanje, zlasti če je oseba, katere premoženje je predmet dedovanja, povezana z več kot eno državo članico;
- omogočiti, da se dedne pogodbe sestavijo tako, da vsebujejo jasne podatke o obsegu in posledicah v zvezi s pravom, ki se mora za njih uporabljati;
- zagotoviti, da so identiteta in pooblastila oseb, odgovornih za upravljanje zapuščine zapustnika, jasni in da se ta pooblastila priznajo v drugih državah članicah, kjer niso bila podeljena, ter se lahko tam tudi uveljavljajo;
- zagotoviti, da se sodne odločbe, izdane v državi članici, priznajo v drugih državah članicah brez zahteve po kakršnem koli posebnem postopku;
- zagotoviti, da imajo javne listine v dednih zadevah v drugih državah članicah enake učinke kot v državi, kjer so bile sestavljene in overjene ali registrirane kot javna listina, ter
- zagotoviti neobvezno evropsko potrdilo o dedovanju, iz katerega je jasno razvidno, kdo je upravičen do dedovanja zapuščine in kdo pooblaščen za upravljanje zapuščine ali izvrševanje oporoke.

(147) Uredba (EU) št. 650/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 4. julija 2012 o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, priznavanju in izvrševanju odločb in sprejemljivosti in izvrševanju javnih listin v dednih zadevah ter uvedbi evropskega potrdila o dedovanju. Opozoriti je treba, da države članice, ki jih uredba ne zavezuje, poleg Danske vključujejo tudi Združeno kraljestvo in Irsko, ki sta se odločili, da ne bosta sodelovala pri sprejetju.

(148) Glej člen 83.

Ureditev glede dedovanja, določena v uredbi, bi lahko tudi spodbudila enotni pristop k dedovanju, ki bi obravnaval celotno zapuščino in ne bi podpiral delitve med vrstami premoženja, predvsem med premičnim in nepremičnim premoženjem, ki je značilna za veliko ureditev glede dedovanja v nekaterih državah članicah.

Primeri

Gospod JMB, ki prihaja iz Portugalske, že več let živi in dela v Bruslju, vendar se namerava slej ko prej vrniti na Portugalsko. Na Portugalskem in v Bruslju ima lastnino in naložbe, na francoskem podeželju pa ima počitniško hišo; njegova žena in družina živijo z njim v Bruslju; če ni sestavil oporoke, ki določa, katero pravo se uporablja, se bo pojavilo vprašanje, katero pravo se bo uporabljalo za dedovanje njegove lastnine in katera sodišča ali organi so pristojni za obravnavo te zadeve; če je oporoko sestavil in bi na primer nenadoma umrl v Franciji, se bi pojavilo vprašanje, kakšne posledice bi to imelo v zvezi z dedovanjem njegove lastnine.

Drug primer:

Gospa K prihaja iz nizozemske družine in že več let dela v Nemčiji. Nima otrok, ima pa partnerko (registrirano partnerstvo/istospolna poroka); kmalu se bo upokojila in načrtuje, da bo odšla v Andaluzijo, kjer bo živela s svojo partnerko v svoji novi vili, ohranila pa bo svoje korenine in premoženjske interese na Nizozemskem, kjer je sestavila oporoko, ki naj bi poskrbela za vsa vprašanja v zvezi z njeno lastnino in določa uporabo nizozemskega prava; v španskem pravnem sistemu to trenutno ni sprejemljivo – kaj bi se zgodilo, če bi gospa K umrla?

8.2. Pristojnost v dednih zadevah

8.2.1. Osnovno splošno pravilo in njegove različice – členi od 4 do 9

Sodišča države članice, v kateri je imel zapustnik ob smrti običajno prebivališče, so pristojna za odločanje o celotnem dedovanju. Obstaja več izjem k temu pravilu, zlasti v zvezi z izbiro sodišča in izbiro prava. Če je zapustnik določil, da se za dedovanje uporablja pravo države članice, katere državljanstvo je imel v trenutku te določitve ali ob smrti, se lahko „zadevne stranke“ dogovorijo, da so izključno pristojna sodišča te države članice. Opozoriti je treba, da zapustnik v tem primeru ni ena od zadevnih strank. Zato neposredna izbira sodišča, ki ga je določil zapustnik, na primer v oporoki, ni zajeta v tem pravilu. Vendar, če je zapustnik v oporoki izbral pravo, ki se uporablja, lahko to vpliva na določitev pristojnosti za dedne zadeve. Uredba vsebuje pravila subsidiarne pristojnosti, v skladu s katerimi ima lahko sodišče ali sodišča države članice, katere pravo je zapustnik izbral za dedne zadeve, pristojnost na podlagi zgoraj omenjene izbire ali v primeru, da se je sodišče v državi članici zadnjega običajnega prebivališča zapustnika izreklo za nepristojno v korist teh sodišč, ali če so stranke v postopku izrecno sprejele pristojnost sodišča, ki je začelo postopek. Poleg navedenih pravil uredba vsebuje še določbo, v skladu s katero lahko pristojnost temelji na tem, ali se stranke, ki dogovora niso sklenile, spustijo v postopek, ne da bi ugovarjale izbiri sodišča.

8.2.2. Pomen pojma „sodišče“ – člen 3(2)

Zelo pomembna značilnost uredbe je, da je njena opredelitev pojma „sodišče“ veliko širša od pomena, ki ga ima ta pojem običajno v instrumentih civilnega prava EU. Poleg sodnih organov, pristojnih za dedne zadeve, pojem zajema

tudi druge organe in pravne strokovnjake s tako pristojnostjo, če ti izvajajo sodno funkcijo ali delujejo na podlagi pooblastil, ki jih nanje prenese sodni organ, ali pod nadzorom sodnega organa. Taki drugi organi in strokovnjaki morajo poleg tega jamčiti svojo nepristranskost pri izvajanju te funkcije, odločbe, ki jih izdajo, pa so lahko predmet ponovne proučitve s strani sodnega organa ali predmet pritožbe, naslovljene na ta organ, ter bi morale imeti podobno veljavo in učinek kot odločbe sodnih organov glede enakih zadev. Države članice morajo Komisijo obvestiti o svojih organih in strokovnjakih, ki so zajeti v tem opisu.

8.2.3. Pristojnost – dodatne določbe – člena 10 in 11

Za odločanje o dedovanju lastnine zapustnika, ki ob smrti nima običajnega prebivališča v državi članici Evropske unije, so lahko pristojna sodišča države članice, v kateri je zapuščina, če je bil zapustnik ob smrti državljan te države članice ali, če to ne velja, je imel zapustnik prejšnje običajno prebivališče v navedeni državi, pod pogojem, da od spremembe običajnega prebivališča do začetka postopka pred sodiščem ni preteklo več kot pet let. Če na tej podlagi ni pristojno nobeno sodišče v državi članici, so sodišča države članice, v kateri se nahaja zapuščina, vseeno pristojna za odločanje o tem premoženju.

Zadnja možnost je pravilo, ki se uporablja v primeru, da na podlagi navedenih pravil ni pristojno nobeno sodišče države članice; v tem primeru lahko sodišča države članice izjemoma odločajo o dedovanju, če v tretji državi, s katero je zadeva tesno povezana, postopka ni mogoče začeti. To pravilo ***forum necessitatis*** naj bi zagotovilo, da je za obravnavo dednih zadev vedno na voljo sodišče države članice.

8.2.4. Pristojnost v zvezi s sprejemom ali odpovedjo dediščini – člen 13

Uredba vsebuje še eno pomembno pravilo, ki določa pristojnost v primeru, da oseba v skladu s pravom, ki se uporablja za dedovanje, pred sodiščem poda izjavo o:

- sprejemu ali odpovedi dediščini ali
- sprejemu ali odpovedi volilu ali nujnemu deležu ali
- omejitvi odgovornosti te osebe za obveznosti, ki izhajajo iz zapuščine pokojne osebe.

V skladu s tem pravilom so pristojna sodišča države članice, v kateri običajno prebiva oseba, ki poda izjavo, če pravo te države članice dopušča, da se taka izjava poda pred sodiščem.

8.2.5. Premoženje, ki se nahaja v tretji državi – člen 12

Če zapuščina vključuje premoženje, ki se nahaja v tretji državi, tj. državi, ki ni država članica Evropske unije, ali v primeru Danske, Irske in Združenega kraljestva državi članici, ki je uredba ne zavezuje, lahko sodišče, ki je začelo postopek, da bi odločilo o dedovanju, na zahtevo stranke v postopku odloči, da ne bo odločalo o takem premoženju, če je verjetno, da njegova odločitev o tem premoženju ne bo priznana in izvršena ali razglašena za izvršljivo v zadevni tretji državi. To dejansko pomeni, da bo treba v takem primeru v tretji državi, kjer se nahaja premoženje, začeti ločen postopek v zvezi s tem premoženjem. To pravilo ne vpliva na pravico strank do omejitve predmeta postopka po pravu države članice, v kateri je sodišče, ki je začelo postopek.

8.3. Pravo, ki se uporablja

8.3.1. Pravo, ki se uporablja – področje uporabe – člen 23

Pravo, ki se uporablja za dedovanje in je določeno v skladu s pravili uredbe, ureja celotno dedovanje in se uporablja ne glede na to, ali je pravo države članice ali pravo druge države. To pravo ureja zlasti naslednje zadeve:

- vzroke, čas in kraj uvedbe dedovanja;
- določitev upravičencev, njihovih deležev na zapuščini in dednih pravic preživelega zakonca ali partnerja;
- dedno sposobnost;
- razdedinjenje in dedno nevrednost;
- prehod premoženja, pravic in obveznosti, ki sestavljajo zapuščino, na dediče in volilojemnike;
- pooblastila upraviteljev zapuščine v zvezi z upravljanjem zapuščine, zlasti za prodajo premoženja in poplačilo upnikov;
- odgovornost za dolgove;
- določitev razpoložljivih delov zapuščine, nujne deleže in omejitve svobode razpolaganja ter druge terjatve, ki bi se lahko uveljavljale iz zapuščine ali proti dedičem;
- vrnitev in zmanjšanje daril, ki jih je dal zapustnik, in volil pri določanju dednih deležev upravičencev ter
- delitev zapuščine.

8.3.2. Pravo, ki se uporablja – splošno pravilo – člen 21

Če v uredbi ni določeno drugače, se za dedovanje uporablja pravo države (opozoriti je treba, da to ni omejeno na države članice), v kateri je imel zapustnik ob smrti običajno prebivališče, kar je v nasprotju s pravilom o pristojnosti. Če je jasno, da je bil zapustnik ob smrti tesneje povezan z drugo državo, ki ni država, katere pravo bi se uporabljalo v skladu z zgornjo določbo, na primer z državo prejšnjega običajnega prebivališča ali stalnega prebivališča zapustnika ali z državo, katere državljan je bil zapustnik, je pravo, ki se uporablja, pravo te druge države.

8.3.3. Pravo, ki se uporablja – izbira prava – člen 22

Edino pravo, ki ga lahko oseba izbere za dedovanje svojega premoženja, je pravo države, katere državljanstvo ima v času izbire ali ob smrti. Če ima oseba več državljanstev, lahko izbere pravo katere koli od držav, katerih državljanstvo ima v času izbire ali ob smrti. [149] Izbira prava se izrecno navede v izjavi, ki ima obliko razpolaganja za primer smrti, tj. oporoke ali drugega oporočnega dokumenta, ali pa jasno izhaja iz določil takega razpolaganja. Kakršna koli vprašanja v zvezi z materialno veljavnostjo listine, v kateri je navedena izbira prava, ureja pravo, ki naj bi bilo izbrano. Oporočitelj lahko izbiro prava spremeni ali prekliče na enak način kot razpolaganje za primer smrti. Zadnja določba državljanom daje omejeno svobodo, da take dokumente spreminjajo v skladu s spremembami v svojih osebnih okoliščinah v življenju, zlasti če se oseba po odhodu v pokoj odloči za selitev v državo članico, ki ni država, v kateri je živela med svojim delovnim življenjem, kar se pogosto dogaja.

(149) Vprašanje, ali je oseba državljan določene države, ne spada v področje uporabe te uredbe in se rešuje po nacionalnem pravu, po potrebi pa tudi v skladu z mednarodnimi konvencijami, pri čemer se dosledno upoštevajo splošna načela Evropske unije.

8.3.4. Druga pravila o pravu, ki se uporablja – člena 24 in 25

Uredba vsebuje druge raznolike določbe o pravu, ki se uporablja v zvezi z dopustnostjo in materialno veljavnostjo razpolaganja za primer smrti, tj. oporok in drugih oporočnih pisanj, ter v zvezi z dopustnostjo in veljavnostjo dednih pogodb, ki jih je zapustnik sklenil, ko je bil še živ, in ki so v nekaterih pravnih sistemih znane kot razpolaganje ***inter vivos,*** pa tudi v zvezi z zavezujočimi učinki take pogodbe za pogodbene stranke. Če stranki nista izbrali prava, ki se uporablja, tako razpolaganje in pogodbe ureja pravo, ki bi se uporabljalo za dedovanje po osebi, ki je razpolagala, če bi umrla na dan, ko je bilo napravljeno razpolaganje ali sklenjena pogodba. Stranke lahko pravo izberejo na isti podlagi kot pravo, ki [150] se na splošno uporablja za dedovanje.

8.3.5. Materialna veljavnost razpolaganj za primer smrti in dednih pogodb – člen 26

Vprašanja, ki jih pravo ureja v zvezi z materialno veljavnostjo, obsegajo:

- sposobnost oporočitelja za razpolaganje;
- razloge, zaradi katerih ni mogoče razpolagati v korist določenih oseb ali zaradi katerih določena oseba ne more dobiti zapuščine od osebe, ki razpolaga;
- dopustnost zastopanja pri razpolaganju;
- razlago razpolaganja;
- dejavnike, kot so prevara, grožnja in zmota, ki vplivajo na soglasje ali voljo osebe, ki razpolaga.

(150) Glej prejšnji odstavek.

8.3.6. Veljavnost glede oblike razpolaganja za primer smrti in dednih pogodb – člen 27

Pisno razpolaganje za primer smrti ali dedna pogodba in sprememba ali preklic takega razpolaganja ali pogodbe so veljavni glede na to, od kdaj so v skladu z zahtevami enega od naslednjih prav, tj. prava države (ponovno je treba opozoriti, da to ni omejeno na države članice):

- v kateri je bilo napravljeno razpolaganje ali sklenjena dedna pogodba;
- v kateri je stalno ali običajno prebival ali katere državljanstvo je imel oporočitelj ali vsaj ena od oseb, katere dedovanje zadeva dedna pogodba, bodisi ob smrti bodisi takrat, ko je bilo napravljeno razpolaganje ali sklenjena pogodba;
- v kateri je nepremičnina, če zapuščina vključuje nepremične.

Ali je imel oporočitelj ali katera koli oseba, katere dedovanje zadeva dedna pogodba, stalno prebivališče v neki državi ali ne, se ugotavlja v skladu s pravom te države.

8.3.7. Imenovanje in pooblastila upravitelja zapuščine

Uredba vsebuje posebna pravila za primer, da je imenovanje upravitelja zapuščine obvezno po pravu države, katere sodišče je pristojno za odločanje o dedovanju na podlagi uredbe, in je pravo, ki se uporablja za dedovanje, tuje pravo. V takem primeru lahko to sodišče v skladu s svojim pravom imenuje upravitelja, tj. osebo, ki bo zadolžena za izvrševanje oporoke zapustnika ali upravljanje zapuščine po pravu, ki se uporablja za dedovanje. Če bi bil upravitelj po pravu, ki se uporablja za dedovanje, upravičenec in med

upravičenci ali med upravičenci in upniki obstaja navzkrižje interesov ali nesoglasja o upravljanju premoženja ali če ima premoženje take značilnosti, da bi ga bilo težko upravljati, lahko sodišče imenuje neodvisnega upravitelja zapuščine, če to zahteva pravo države tega sodišča. Ta upravitelj ima pooblastila, ki jih lahko izvaja po pravu, ki se uporablja za dedovanje, in jih izvaja v skladu s posebnimi pogoji, ki jih določi sodišče. Vendar bo moral upravitelj naloge in pooblastila, ki so mu bila dodeljena, izvajati v skladu s pravom, ki se uporablja za dedovanje, in po postopkih, ki jih določa to pravo.

8.3.8. Druga pravila o pravu, ki se uporablja – členi od 30 do 33

- V uredbi so tudi posebna pravila o uporabi nekaterih posebnih pravil o dedovanju v zvezi z nekaterimi vrstami nepremičnin in drugim premoženjem ter podjetji. Če pravo države, v kateri se te vrste premoženja nahajajo, vsebuje posebna pravila, ki se nanašajo na dedovanje tega premoženja, se ta posebna pravila uporabljajo ne glede na pravo, ki se uporablja za dedovanje. To naj bi zavarovalo dedovanje družinskih in drugih podjetij, ki so po pravu nekaterih držav deležna posebne obravnave.[151]
- Zagotovljena so posebna pravila za primer, ko oseba uveljavlja stvarno pravico, do katere je upravičena po pravu, ki se uporablja za dedovanje, in pravo države članice, v kateri to pravico uveljavlja, take stvarne pravice ne pozna. V takem primeru se ta pravica prilagodi najbolj enakovredni stvarni pravici po pravu te države. Pri tem je treba upoštevati namene in interese zadevne stvarne pravice ter z njo povezane učinke.[152]
- Uredba vsebuje tudi posebna pravila v zvezi z ljudmi, ki umrejo v isti nesreči, na primer prometni nesreči, in katerih dedovanje urejajo različna prava, ki ta položaj urejajo različno ali ga sploh ne urejajo. Če v takih tragičnih primerih ni mogoče ugotoviti, katera oseba je v nesreči umrla pred ostalimi, nobena od teh umrlih oseb nima pravice do dedovanja po drugi ali drugih osebah.[153]
- Nazadnje, če umre oseba, ki nima nobene osebe, ki bi podedovala njeno premoženje na podlagi prava, ki se uporablja za dedovanje, se z njeno zapuščino razpolaga v skladu s pravom države članice, kjer se zapuščina nahaja, pod pogojem da je mogoče iz zapuščine poravnati vse terjatve upnikov.[154]

8.3.9. Zavračanje – člen 34

Zavračanje je strokovni izraz za primer, ko uporaba prava, ki ureja pravni položaj, vključuje uporabo pravil mednarodnega zasebnega prava v tem pravu, vključno z njegovimi pravili o pravu, ki se uporablja, in ta pravila napotujejo na pravo druge države. V takih primerih včasih ni jasno, katero pravo se bo na koncu uporabilo, in zavračanje lahko pripelje celo do uporabe prava države, v kateri je bilo na primer narejeno prvotno razpolaganje ali sklenjena pogodba, tudi če v tem razpolaganju ali pogodbi ni bilo izbrano

(151) Člen 30.

(152) Člen 31.

(153) Člen 32.

(154) Člen 33.

pravo te države. Ker lahko to povzroči zmedo in negotovost, se državljani taki napotitvi na pravo druge države pogosto izognejo z izključitvijo pravil mednarodnega zasebnega prava iz prava, ki se uporablja, tako da velja samo materialno pravo. Uredba uporabo pravil mednarodnega zasebnega prava določa le za primer, da se v skladu z uredbo uporablja pravo tretje države.[155] Splošno pravilo je, da pravo, ki se uporablja, če je to pravo tretje države, vključuje pravila mednarodnega zasebnega prava, vendar je uporaba teh omejena na primere, ko ta pravila napotujejo na uporabo prava države članice ali druge tretje države, ki bi nato uporabila svoje pravo, kar pomeni, da je izključena napotitev na pravo nadaljnje druge države. Vendar je napotitev povsem izključena v zvezi z nekaterimi pravili v uredbi, in sicer v zvezi z določbami iz členov 21(2) (tesnejša povezava z državo, katere pravo se uporablja), 22 (izbira prava), 27 (veljavnost glede oblike razpolaganja za primer smrti), 28(b) (veljavnost glede oblike izjave o sprejemu ali odpovedi dediščini, če je pravo, ki se uporablja, pravo države običajnega prebivališča osebe, ki da izjavo) in 30 (zaščitna pravila v zvezi z družinskimi in drugimi podjetji ter premoženjem).

8.3.10. Države z več kot enim pravnim sistemom – člen 36

Uredba za primer, da je pravo, ki se uporablja na podlagi uporabe določb uredbe, pravo države, ki obsega več ozemeljskih enot, od katerih ima vsaka svoja pravila v zvezi z dedovanjem, določa, kako se njene določbe uporabljajo za tako državo, da se ugotovi, pravo katere izmed ozemeljskih enot bi se moralo uporabljati. Na prvem mestu se pravo, ki se uporablja, določi na podlagi notranjih kolizijskih pravil, če zadevna država ima taka pravila. Če takih notranjih kolizijskih pravil ni, uredba določa, da se vsako napotilo na pravo države običajnega prebivališča zapustnika razlaga kot napotilo na pravo ozemeljske enote, v kateri je imel zapustnik običajno prebivališče, vsako napotilo na pravo države, katere državljan je bil zapustnik, se razlaga kot napotilo na pravo ozemeljske enote, s katero je bil zapustnik najtesneje povezan, in vsako napotilo na druge navezne okoliščine se razlaga kot napotilo na okoliščine, ki zadevni vidik dedovanja povezujejo z ozemeljsko enoto, s katero je vzpostavljena posebna povezava in vsako napotilo na druge navezne okoliščine se razlaga kot napotilo na okoliščine, ki zadevni vidik dedovanja povezujejo z ozemeljsko enoto, s katero je vzpostavljena posebna povezava. Ta pravila se na splošno uporabljajo za določitev prava, ki se uporablja, v državah z različnimi pravnimi sistemi, razen v zvezi z veljavnostjo glede oblike oporok, na katero se nanaša člen 27. Če zadevna država nima notranjih kolizijskih pravil, ki bi določala uporabo prava določene ozemeljske enote, se vsako napotilo za namene navedenega člena razlaga kot napotilo na pravo ozemeljske enote, s katero je imel oporočitelj ali osebe, ki jih zavezuje dedna pogodba, najtesnejšo povezavo. Če je oseba na primer sestavila oporoko v eni ozemeljski enoti take države, vendar je imela premoženje v drugi ozemeljski enoti, bi to pomenilo, da je treba ob upoštevanju tega pravila in pravil iz člena 27 presoditi, s katero izmed teh enot je vzpostavljena tesnejša povezava.

(155) Pojem tretjih držav zajema države članice, ki ne sodelujejo pri izvajanju uredbe, to so Danska, Irska in Združeno kraljestvo; glej točko 8.2.5.

8.4. Priznavanje in izvrševanje

8.4.1. Ozadje in namen

V korist tistim, ki so vključeni v dedne zadeve, so bila pravila o priznavanju in izvrševanju sodnih odločb, izdanih v državah članicah, racionalizirana in poenostavljena in omogočilo se je uveljavljanje takih odločb v državah članicah, ki niso država, v kateri so bile izdane, kar doslej ni bilo vedno mogoče. V uredbi je odločba opredeljena kot vsaka odločba v dednih zadevah, ki jo izda sodišče države članice, ne glede na to, kako je odločba poimenovana [156], vključno s sklepi sodnih uradnikov o odmeri stroškov sodnega postopka.

8.4.2. Pravila o priznavanju in izvrševanju

Ta pravila so zelo podobna tistim v uredbi Bruselj I, ki so navedena v tem dokumentu. [157]

8.4.3. Javne listine in sodne poravnave

8.4.3.1. Sprejemanje javnih listin – člen 59

Uredba vsebuje tudi bolj razvita pravila o sprejemanju in izvršljivosti javnih listin. Ta pravila zagotavljajo, da imajo take listine, izdane v državi članici, v drugih državah članicah enake učinke kot v državi članici izvora. Ta uredba tudi zagotavlja obrazec, ki opisuje dokazno moč javne listine v državi članici izvora. To je pomembno zlasti pri dednih pogodbah in drugih dokumentih, ki se nanašajo neposredno na zadeve v zvezi z dedovanjem in so sestavljeni kot javne listine. Take listine imajo v drugih državah članicah dokazno moč, če to ni v nasprotju z javnim redom teh držav. Poleg tega se lahko verodostojnost javne listine izpodbija le na sodiščih v državi članici izvora. Kar zadeva pravne posle ali pravna razmerja, zapisana v javni listini, se ti lahko izpodbijajo na sodiščih, ki imajo pristojnost v skladu z določbami uredbe.

8.4.3.2. Izvršljivost javnih listin in sodnih poravnav – člena 60 in 61

Če je javna listina ali sodna poravnava izvršljiva v državi članici izvora, se lahko razglasi za izvršljivo v kateri koli drugi državi članici na podlagi zahteve, ki jo tam vloži zainteresirana stranka. Postopki za vložitev, zavrnitev ali preklic take zahteve so enaki kot pri sodnih odločbah. Enako velja za sodne poravnave, ki so izvršljive v državi članici izvora.

(156) Glej točko 8.2.2 za pomen pojma sodišče.

(157) Glej točko 2.2.6.

8.5. Evropsko potrdilo o dedovanju – členi od 62 do 73

8.5.1. Ozadje

Pomembna novost v uredbi je uvedba neobveznega evropskega potrdila o dedovanju. Ta omogoča, da se v državah članicah zlahka in hitro ugotovijo pooblastila upraviteljev zapuščine in pravice dedičev in volilojemnikov ter se skrajša čas in zmanjšajo stroški in upravni postopki, potrebni za zagotovitev, da je ta pooblastila in pravice mogoče uveljavljati v drugih državah članicah, ki niso v najtesnejši zvezi z dedovanjem. Uredba vsebuje podrobna pravila o vložitvi zahteve za potrdilo ter izdaji, vsebini in učinkih potrdila, pa tudi o organih, ki lahko izdajo potrdilo, in o izpodbijanju odločb teh organov. Omenjena podrobna vsebina teh pravil je povzeta v naslednjem oddelku.

8.5.2. Pravila o evropskem potrdilu o dedovanju

Ali je uporaba evropskega potrdila o dedovanju obvezna? – člen 62

Potrdilo je namenjeno predvsem uporabi v državah članicah, ki niso država izdaje potrdila, in njegova uporaba ni obvezna ter ne nadomešča dokumentov, ki se v državah članicah uporabljajo za podobne namene na podlagi njihovega notranjega prava.

Kakšen je namen potrdila? – člen 63

Potrdilo, ki ne bo nadomestilo takih nacionalnih dokumentov držav članic, je namenjeno dedičem, volilojemnikom in upraviteljem, ki morajo dokazati svoj status ali uveljavljati svoja pooblastila ali pravice in dokazati dodelitev premoženja, ki je del zapuščine, dedičem in volilojemnikom.

Kdo izda potrdilo? – člen 64

Potrdilo izda sodišče ali drug organ, ki je v državi članici pristojen za obravnavanje dednih zadev in ima pristojnost v skladu z uredbo.

Taki organi lahko vključujejo notarje in druge podobne organe, ki so po zadevnem nacionalnem pravu pristojni za obravnavanje dednih zadev.

Kdo vloži zahtevo za potrdilo in kako jo lahko vloži? – člen 65(1) in (2)

Zahtevo vloži katera koli oseba, ki je dedič, volilojemnik ali upravitelj zapuščine; za vložitev zahteve lahko uporabi obrazec, sprejet za ta namen.[158]

Katere podatke mora vsebovati zahteva? – člen 65(3)

Vse podatke o zapustniku in prosilcu, zastopnikih prosilca, zapustnikovem zakoncu ali partnerju in o drugih upravičencih, namen potrdila in podatke o ukrepih zapustnika, vključno z razpolaganjem za primer smrti in pogodbami v zvezi s premoženjem, ki bi bile lahko pomembne za dedovanje, podatke o izjavah o odpovedi dediščini ter splošne informacije, ki bi lahko bile koristne za izdajo potrdila.

Kaj se zgodi po vložitvi zahteve? – člen 66

Organ, ki bo izdal potrdilo, preveri podatke, izjave, listine in druga dokazila, ki so bili predloženi z zahtevo, ter opravi poizvedbe, potrebne za tako preverjanje. Med takim preverjanjem lahko zahteva dodatna dokazila ali zahteva, da se izjave dajo pod prisego ali v obliki častne izjave, obvesti upravičence in zasliši vse udeležene osebe ter drugim organom izdajateljem zagotovi informacije o dejstvih, pomembnih za dedovanje.

Kako se izda potrdilo? – člen 67

Ko so ugotovljeni elementi, ki jih je treba potrditi, se uporabi predpisani obrazec in izda potrdilo, če se ti elementi ne izpodbijajo; po izdaji potrdila zadevni organ obvesti upravičence o tej izdaji.

(158) Obrazec za zahtevo sprejme Komisija po postopku, določenem v členu 81 uredbe.

Katere podatke vsebuje potrdilo? – člen 68

- ime in naslov organa izdajatelja, referenčno številko, datum izdaje in elemente, na podlagi katerih je organ izdajatelj pristojen za izdajo potrdila;
- podatke o prosilcu, zapustniku in upravičencih;
- podatek o tem, ali je zapustnik sklenil pogodbo o ureditvi premoženjskopravnih razmerij med zakoncema ali podobno pogodbo;
- pravo, ki se uporablja za dedovanje;
- podatek o tem, ali se deduje na podlagi zakona ali razpolaganja za primer smrti, in podatke o pravicah in pooblastilih dedičev, volilojemnikov, izvršiteljev ali upraviteljev;
- podatke o upravičencih, dedičih in volilojemnikih;
- omejitve pravic dedičev in volilojemnikov ter
- pooblastila izvršiteljev in upraviteljev.

Kakšni so učinki potrdila? – člen 69

Predpostavlja se, da potrdilo točno izraža elemente, ki so bili ugotovljeni po pravu, ki se uporablja za dedovanje, v zvezi z dediči, volilojemniki, izvršitelji oporoke in upravitelji zapuščine ter njihovimi pravicami in pooblastili; transakcije med osebami, navedenimi v potrdilu, in tretjimi osebami se štejejo za posle z osebo, ki je ustrezno pooblaščena za izvedbo zadevnih transakcij, vključno z razpolaganjem z zapuščino; potrdilo je veljavna listina za vpis zapuščine v ustrezni register države članice. Potrdilo učinkuje v vseh državah članicah, ne da bi bil za to potreben poseben postopek.

Ali se potrdilo izda prosilcu? – člen 70

Izvirnik potrdila obdrži organ izdajatelj; prosilcu in kateri koli drugi osebi, ki izkaže upravičen interes, se lahko izdajo overjene kopije, ki so veljavne šest mesecev, v izjemnih upravičenih primerih pa lahko organ izdajatelj podaljša obdobje veljavnosti; po poteku roka veljavnosti overjene kopije mora vsaka oseba, ki želi uporabljati potrdilo, zaprositi za podaljšanje obdobja veljavnosti ali za novo overjeno kopijo; organ izdajatelj hrani seznam vseh oseb, ki jim je izdal overjene kopije.

Ali se lahko napake na potrdilu popravijo? – člen 71

Organ izdajatelj lahko na zahtevo popravi potrdilo, če vsebuje administrativne napake; če potrdilo ni točno, ga lahko organ izdajatelj na zahtevo spremeni ali prekliče; v tem primeru mora o tem obvestiti vse osebe, ki so jim bile izdane overjene kopije.

Ali je mogoče izpodbijati odločbe organa izdajatelja? – člena 72 in 73

Vsakdo, ki izkaže upravičen interes, lahko pred sodnim organom izpodbija kakršno koli odločbo organa izdajatelja; če sodni organ ugotovi, da izdano potrdilo ni točno ali da zavrnitev izdaje potrdila ni bila upravičena, sam lahko spremeni ali izda potrdilo ali poskrbi, da organ izdajatelj popravi potrdilo ali izda novo odločbo o izdaji potrdila; dokler se potrdilo ne popravi, spremeni ali prekliče, lahko organ izdajatelj oziroma sodni organ začasno odloži učinke potrdila.

8.6. Informacije o pravu in postopkih držav članic – členi od 77 do 79

Države članice Evropski komisiji pošljejo informacije o nacionalnem pravu in postopkih v zvezi z dedovanjem. To vključuje informacije o tem, kateri organi so pristojni za dedne zadeve in kateri za sprejemanje izjav o sprejemu dediščine ali odpovedi dediščini. Države članice pošljejo tudi sezname dokumentov, potrebnih za vpis nepremičnin v register. Vse te informacije se dajo na voljo javnosti prek Evropske pravosodne mreže v civilnih in gospodarskih zadevah. Države članice Komisiji sporočijo tudi:

- organe in pravne strokovnjake, ki so zajeti v opredelitvi pojma „sodišče“;
- sodišča in organe, ki bodo pristojni za obravnavanje zahtev za razglasitev izvršljivosti in za obravnavanje pravnih sredstev zoper odločbe;
- organe, pristojne za izdajo evropskih potrdil o dedovanju, in
- postopke za pravna sredstva v zvezi z izdajo evropskih potrdil o dedovanju

ter morebitne spremembe navedenih informacij. Te informacije se dajo na voljo prek Evropske pravosodne mreže v civilnih in gospodarskih zadevah. [159]

(159) Glej poglavje 14.

Ponoven pregled primerov

Gospod JMB, ki prihaja iz Portugalske, že več let živi in dela v Bruslju, vendar se namerava slej ko prej vrniti na Portugalsko. Na Portugalskem in v Bruslju ima lastnino in naložbe, na francoskem podeželju pa ima počitniško hišo. Njegova žena in družina živijo z njim v Bruslju. Če ni sestavil oporoke, se bo pojavilo vprašanje, katero pravo se bo uporabljalo za dedovanje njegove lastnine in katera sodišča ali organi so pristojni za obravnavo te zadeve. Če je oporoko sestavil in bi na primer nenadoma umrl v Franciji, bi se pojavilo vprašanje, kakšne posledice bi to imelo v zvezi z dedovanjem njegove lastnine.

Kako bi uporaba uredbe pomagala pri dedovanju premoženja gospoda B, če bi ta na primer avgusta 2016 umrl v nesreči med smučanjem na vodi v Franciji, kjer bi preživljal svoje počitnice? Če je sestavil oporoko, bi se ta uporabila za imenovanje dedičev in upraviteljev zapuščine v skladu z ustreznim pravom. Katero pravo bi bilo ustrezno pravo? Gospod B bi lahko v skladu s členom 22 izbral pravo države, katere državljan je bil, in v tem primeru bi se uporabljalo pravo Portugalske. Če prava ni izbral, bi se v skladu s pravilom iz člena 21 uporabljalo pravo države, v kateri je imel gospod B ob smrti običajno prebivališče. To bi pomenilo, da bi se uporabljalo pravo Portugalske ali pravo Belgije, razen če bi se gospod B upokojil in odšel živet v Francijo. Glede na to, da je bil gospod B v času smrti še vedno zaposlen v Belgiji, bi se verjetno štelo, da je imel običajno prebivališče v Belgiji, in v tem primeru se bo uporabljalo pravo Belgije.

V zvezi s pristojnostjo uredba ne predvideva možnosti, da gospod B izbere sodišče ali organ, ki bo odločal o dedovanju njegove zapuščine, vendar bi lahko gospod B to izbiro navedel v svoji oporoki. Če bi ustrezno pravo, ki se uporablja, dopuščalo tako izbiro, bi imelo vpliv tudi na pristojnost. Če pa taka izbira ne bi bila veljavna, bi se v skladu s splošnim pravilom iz člena 4 določilo, da so za odločanje o dedovanju pristojna sodišča države članice, v kateri je imel gospod B ob smrti običajno prebivališče, torej bi bila pristojna sodišča v Belgiji. Vendar bi se lahko dediči gospoda B dogovorili o izbiri sodišča in bi lahko v tem primeru izbrali ustrezno sodišče na Portugalskem, vendar le, če je gospod B za pravo, ki se uporablja za dedovanje, izbral pravo Portugalske.

Drug primer:

Gospa K prihaja iz nizozemske družine in že več let dela v Nemčiji. Nima otrok, ima pa partnerko (registrirano partnerstvo/istospolna poroka).Kmalu se bo upokojila in načrtuje, da bo odšla v Andaluzijo, kjer bo živela s svojo partnerko v svoji novi vili, ohranila pa bo svoje korenine in premoženjske interese na Nizozemskem, kjer je sestavila oporoko, ki naj bi poskrbela za vsa vprašanja v zvezi z njeno lastnino in določa uporabo nizozemskega prava. V španskem pravnem sistemu to trenutno ni sprejemljivo – kaj bi se zgodilo, če bi gospa K umrla?

Denimo, da gospa K po upokojitvi umre v Španiji, kamor je odšla živet s svojo partnerko. Ker je gospa K izbrala pravo Nizozemske, bo ta izbira veljala v skladu s členom 22 uredbe, čeprav bi bilo to po španskem

nacionalnem pravu nesprejemljivo. V zvezi s pristojnostjo tu velja enako kot pri gospodu B, tj. da gospa K na podlagi uredbe ne bi mogla izbrati sodišča. Vendar bi se lahko njeni dediči dogovorili, da bodo pristojna druga sodišča in ne sodišča v Španiji, zlasti če je gospa K ohranila tesno povezavo z Nizozemsko in je imela tam premoženje. Torej bi se lahko za odločanje o dedovanju v skladu s členom 5(1) izbrala sodišča Nizozemske.

V primerih gospoda B in gospe K bi bilo mogoče zaprositi za potrdilo o dedovanju, ki bi omogočilo lažjo in hitrejšo izvedbo transakcij v državi članici ali državah članicah, ki niso država, v kateri se upravlja zapuščina.

Vročanje dokumentov

9.1. Ozadje Uredbe o vročanju pisanj

9.1.1. „Prva“ Uredba o vročanju pisanj

Da bi se zadovoljile potrebe podjetij in državljanov Evropske unije po dostopu do sodnega varstva, zlasti pri čezmejnih sporih in sodnih postopkih, je treba zagotoviti, da sodelovanje med sodnimi organi držav članic Evropske unije postane resničnost in da bo to sodelovanje učinkovito. Ključni vidik sodnih postopkov v čezmejnih sporih je vročitev pisanj strankama v sporu in drugim zadevnim osebam. Zato morata biti vročitev in pošiljanje pisanj med sodnimi organi držav članic hitra in zanesljiva. Ta potreba je bila priznana s pogajanji o konvenciji o vročanju pisanj, ki je predvidevala pošiljanje pisanj iz ene države članice v drugo zaradi vročitve in katere besedilo je bilo sprejeto maja 1997. (160) Ta konvencija ni bila nikoli ratificirana in zato ni začela veljati. Kmalu po začetku veljavnosti Amsterdamske pogodbe je Svet sprejel uredbo (161), katere besedilo je v vseh pogledih enako besedilu konvencije. Ta uredba je začela veljati 31. maja 2001. (162)

9.1.2. „Sedanja“ uredba o vročanju pisanj

Kot pri drugih uredbah na področju civilnega pravosodja je bil opravljen pregled izvajanja prve Uredbe o vročanju pisanj in oktobra 2004 je Evropska komisija objavila poročilo. V njem navaja, da je prva uredba na splošno prinesla izboljšanja v smislu hitrosti in učinkovitosti čezmejnega pošiljanja pisanj za vročitev med državami članicami, vendar obstajajo nekateri vidiki postopka, pri katerih uporaba ni povsem zadovoljiva, in uresničevanje ciljev uredbe je pod pričakovanji. Zato je Komisija predlagala revidirano uredbo in to je novembra 2007 pripeljalo do sprejetja sedanje Uredbe o vročanju pisanj (163).

9.2. Uredba o vročanju pisanj

9.2.1. Ozemeljska in vsebinska uporaba uredbe

Uredba se neposredno uporablja v vseh državah članicah, razen na Danskem. Danska in druge države članice so sklenile ločen sporazum o uporabi te uredbe na Danskem. (164) Uredba se uporablja v civilnih in gospodarskih zadevah, kadar je treba poslati sodno ali izvensodno pisanje iz ene države članice v drugo državo članico z namenom vročitve v slednji državi

(160) Glej UL C 261, 27.8.1997, str. 1.

(161) Uredba Sveta (ES) št. 1348/2000 z dne 29. maja 2000 o vročanju sodnih in zunajsodnih pisanj v civilnih ali gospodarskih zadevah v državah članicah, glej UL L 160, 27.6.2001, str. 37.

(162) Glej UL L 160, 30.6.2000, str. 37; pred začetkom veljavnosti te uredbe je vročanje pisanj med državami članicami urejala Haaška konvencija o vročanju pisanj iz leta 1965, ki jo je podpisala večina držav članic; ta konvencija ureja vročanje pisanj med državami članicami EU in tretjimi državami.

(163) UREDBA (ES) št. 1393/2007 EVROPSKEGA PARLAMENTA IN SVETA z dne 13. novembra 2007 o vročanju sodnih in izvensodnih pisanj v civilnih ali gospodarskih zadevah v državah članicah („vročanje pisanj“) in razveljavitvi Uredbe Sveta (ES) št. 1348/2000, glej UL L 324, 10.12.2007, str. 79.

(164) Glej Sklep Sveta 2006/326/ES o sklenitvi Sporazuma med Evropsko skupnostjo in Kraljevino Dansko o vročanju sodnih in zunajsodnih pisanj v civilnih ali gospodarskih zadevah (UL L 120, 5.5.2006, str. 23) in poznejši sporazum o uporabi druge Uredbe o vročanju pisanj za Dansko (UL L 331, 10.12.2008, str. 21).

članici.[165] Izraz „civilne in gospodarske zadeve“ je obsežno razložilo Sodišče Evropske unije. V prvi uredbi davčne, carinske in upravne zadeve niso bile izključene iz pomena pojma „civilne in gospodarske zadeve“, vendar so te zadeve izključene iz področja uporabe sedanje uredbe, kot je izključena tudi odgovornost države za dejanja in opustitve dejanj pri izvajanju javne oblasti (*acta iure imperii*).[166] Ta uredba se ne more uporabiti, če ime in naslov osebe, ki ji je treba vročiti pisanje, nista znana, vendar organi za sprejem v skladu z uredbo lahko – če je mogoče – ponudijo pomoč, če je naslov nepopoln ali napačen. Uredba se uporablja za vročanje sodnih in zunajsodnih pisanj.

Primer

Podjetje A s sedežem v državi članici 1 je v državi članici 1 za večjo vsoto denarja tožilo podjetje B s sedežem v državi članici 2. Podjetje B se ni spustilo v postopek in po približno štirih mesecih je sodišče v državi članici 1 izdalo zamudno sodbo, v kateri je podjetju B naložilo plačilo zahtevanega zneska podjetju A. Podjetje A je vložilo zahtevo za razglasitev izvršljivosti pri pristojnem sodišču v državi članici 2, v kateri ima podjetje B premoženje v obliki nepremičnin. Sodba je bila razglašena za izvršljivo, vendar se je podjetje B pritožilo in po nadaljnji proučitvi okoliščin se izkaže, da pisanje o tožbi podjetja A v bistvu ni bilo pravilno vročeno podjetju B. Zato pritožbeno sodišče v državi članici 2 razveljavi razglasitev izvršljivosti iz razloga, določenega v členu 34(2) uredbe Bruselj I. Kmalu po tem in preden lahko podjetje A ponovno zaprosi za razglasitev izvršljivosti, podjetje B postane insolventno in podjetje A mora umakniti zahtevek.

Ta primer je vključen, ker kaže, da je pravilna vročitev pisanj v sodnih postopkih temeljnega pomena. Nepravilna vročitev lahko resno ogrozi pravne interese strank. Vročitev pisanj strankam v drugih državah lahko povzroči številne težave v primerih čezmejnih sporov. Enostavna in praktična pravila o čezmejni vročitvi so med najpomembnejšimi pogoji za dobro delovanje sistema evropskega civilnega postopka in zagotovitev takih pravil je cilj in namen Uredbe o vročanju pisanj.

(165) Sodišče Evropske unije je odločilo, da je treba vročitev sodnega pisanja, katerega naslovnik prebiva v drugi državi članici, nujno opraviti v skladu z zahtevami uredbe. V takem primeru sodišča države članice ne smejo uporabljati nacionalnih mehanizmov fiktivne vročitve, ki dejansko odvzamejo ves praktični pomen pravici naslovnika sodnega pisanja, da mu je to pisanje dejansko dostavljeno, saj mu med drugim nista zagotovljena niti dovolj zgodnja seznanitev s sodnim pisanjem, da si lahko pripravi obrambo, niti njegov prevod. Glej sodbo z dne 19. decembra 2012 v zadevi Alder, C-325/11.

(166) Aprila 2013 je Haaška konvencija o vročanju pisanj iz leta 1965 začela veljati v vseh državah članicah EU, razen v Avstriji; Hrvaška je tudi pogodbenica konvencije.

9.2.2. Struktura in vsebina Uredbe o vročanju pisanj

9.2.2.1. Organi za pošiljanje in sprejem ter osrednji organ

Tako kot prva uredba sedanja uredba poenostavlja vročanje pisanj v čezmejnih sporih z določbo, da morajo vse države članice imenovati t. i. **„organe za pošiljanje“**, ki so odgovorni za pošiljanje pisanj, in **„organe za sprejem“**, ki so odgovorni za sprejem pisanj. Zvezne države, države z več pravnimi sistemi, na primer Združeno kraljestvo, ali države z avtonomno ozemeljsko enoto, lahko imenujejo več kot en tak organ. Poleg tega lahko države članice za take organe imenujejo uradnike, kot so sodni izvršitelji ter drugi sodni in javni uradniki, katerih odgovornosti vključujejo vročanje pisanj [167]. Pisanju ali pisanjem, ki se pošiljajo, mora biti priloženo zaprosilo, izpolnjeno na standardnem obrazcu iz Priloge I. Sedanja Uredba o vročanju pisanj določa, da mora organ za sprejem poslati potrdilo o prejemu pisanj na predpisanem obrazcu iz priloge I v sedmih dneh po tem, ko pisanja prejme. To je eno od številnih področij, na katerih sedanja Uredba o vročanju pisanj določa roke za izvedbo ukrepov v okviru postopkov iz uredbe in s tem pospešuje postopek vročitve in dostop do pravnega varstva. Če organ za sprejem potrebuje pojasnila organa za pošiljanje, čim prej in po najhitrejši možni poti naveže stik s tem organom. Vsaka država članica je imenovala vsaj en „osrednji organ“, ki zagotavlja informacije organom za pošiljanje in rešuje kakršne koli težave, ki se lahko pojavijo pri pošiljanju pisanj za vročitev.

(167) Glej člen 2.

9.2.2.2. Vročitev pisanja naslovniku

Organ za sprejem v državi članici, kjer je treba vročiti pisanje, sam vroči pisanje ali poskrbi za njegovo vročitev v skladu s pravom zaprošene države članice ali na poseben način, ki ga zahteva organ za pošiljanje, če je ta način združljiv s pravom te države članice. Vročitev pisanja se opravi čim prej, v vsakem primeru pa v enem mesecu po prejemu. Če se vročitev ne opravi v tem roku, mora organ za sprejem o tem obvestiti organ za pošiljanje in si še naprej prizadevati za vročitev v razumnem roku.

9.2.2.3. Pravica naslovnika do zavrnitve sprejema pisanja

Naslovnik lahko zavrne sprejem pisanja za vročitev, če pisanje ni v uradnem jeziku zaprošene države članice ali, če je v tej državi več uradnih jezikov, v uradnem jeziku kraja, kjer je treba opraviti vročitev, ali če ni v jeziku, ki ga naslovnik razume. Naslovnika je treba ob vročitvi pisanja poučiti o tej pravici z uporabo obrazca iz Priloge II. Naslovnik mora organ za sprejem obvestiti o zavrnitvi ob vročitvi pisanja ali tako, da pisanje v enem tednu vrne organu za sprejem. [168]

(168) Sodišče Evropske unije je odločilo, da lahko naslovnik zavrne vročitev zgolj na podlagi dejstva, da priloge k pisanju za vročitev niso prevedene v uradni jezik države članice, v kateri je treba opraviti vročitev, tudi če te priloge vsebujejo dokazila, ki opravljajo zgolj dokazno funkcijo in niso nujna za razumevanje predmeta in podlage tožnikovega zahtevka. Poleg tega je Sodišče v isti sodbi menilo, da se dejstvo, da je naslovnik vročenega pisanja sklenil pogodbo, ki je predmet spora in v kateri se je dogovoril, da bo dopisovanje v zvezi s pogodbo potekalo v jeziku države članice, iz katere je bilo pisanje poslano, ter so zadevni dokumenti napisani v tem dogovorjenem jeziku in se nanašajo na to dopisovanje, lahko uporabi kot dokaz v podporo argumentu, da naslovnik razume jezik, v katerem je sestavljeno pisanje za vročitev; glej sodbo z dne 8. maja 2008 v zadevi Ingenieurbüro Michael Weiss und Partner proti Industrie- und Handelskammer Berlin, C-14/07.

9.2.2.4. Potrdilo o vročitvi

Po izpolnitvi formalnosti v zvezi z vročitvijo pisanja organ za sprejem na obrazcu iz Priloge I sestavi potrdilo o izpolnitvi teh formalnosti in ga naslovi na organ za pošiljanje.

9.2.2.5. Stroški vročitve

Eno od vprašanj, izpostavljenih v poročilu o izvajanju prve Uredbe o vročanju pisanj, se je nanašalo na težavo, da osebe, vključene v čezmejne spore v Evropski skupnosti, niso imele informacij o stroških vročitve pisanj v različnih državah članicah. Zato druga Uredba o vročanju pisanj vsebuje določbo, da se za vročitev pisanj, poslanih iz ene države članice v drugo, načeloma ne zahteva nikakršno plačilo stroškov, razen če vročitev pisanja opravijo sodni uradniki ali druge osebe, pristojne za vročitev po pravu države članice, v kateri je treba vročiti pisanje. Če vročitev opravi sodni uradnik ali druga pristojna oseba, se zaračunajo stroški, ki ustrezajo vnaprej določeni enotni fiksni taksi, ki mora biti sorazmerna in nediskriminatorna. Države članice te takse sporočijo Komisiji [169].

9.2.2.6. Neposredno vročanje po sodnih uradnikih v drugi državi članici

Uredba o vročanju pisanj vsebuje inovativno določbo, v skladu s katero lahko vsaka oseba, ki ima interes v sodnem postopku, vroča pisanja neposredno po sodnih uradnikih in drugih pristojnih osebah. To pomeni, da lahko tožnik ali pravni zastopnik tožnika pošlje pisanja za vročitev neposredno sodnemu uradniku v drugi državi članici, da bi ta pisanja vročil naslovniku, ne da bi se bilo treba pri tem obrniti na organ za pošiljanje. Pogoj za uporabo te določbe je, da takšno neposredno vročanje omogoča zakonodaja navedene države članice. Informacije o tem in o drugih vidikih izvajanja Uredbe o vročanju pisanj so na voljo na različnih spletnih straneh, vključno na spletni strani Evropskega pravosodnega atlasa za civilne zadeve. [170] Z uporabo te spletne strani lahko uporabniki najdejo tudi imena in kontaktne podatke sodnih uradnikov in drugih pristojnih oseb, ki lahko vročajo pisanja v posameznih državah članicah.

9.2.2.7. Neposredno vročanje z uporabo poštnih storitev

V prvi Uredbi o vročanju listin so imele države članice možnost nasprotovati neposrednemu vročanju po pošti, v sedanji uredbi pa takemu načinu vročanja ne morejo več nasprotovati. Sedanja uredba določa, da ima vsaka država članica možnost, da osebam s stalnim prebivališčem v drugi državi članici vroča sodna pisanja neposredno z uporabo poštnih storitev, in sicer s priporočenim pismom z vročilnico ali na drug, enakovreden način.

9.2.2.8. Drugi načini pošiljanja

Uredba predvideva tudi druge načine pošiljanja in vročanja sodnih pisanj, kot so pošiljanje po konzularni ali diplomatski poti, vročanje po diplomatskih ali konzularnih predstavnikih in vročanje neposredno z uporabo poštnih storitev.

(169) Informacije so na voljo na spletni strani Evropskega pravosodnega atlasa http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/ds_information_en.htm?countrySession=2&

(170) Povezava: http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/ds_information_sl.htm; glej tudi na primer stran za Združeno kraljestvo na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/ds_otherinfostate_uk_en.jsp#ds_otherinfostate7 – kjer je razvidno, da od treh sodnih okrožij v tej državi članici samo Škotska ne nasprotuje možnosti neposredne vročitve iz člena 15.

9.2.3. Zaščita interesov toženca

9.2.3.1. Začetek postopka

Če je bilo pisanje, na podlagi katerega se je začel postopek, z namenom vročitve poslano v drugo državo članico v skladu z določbami uredbe in se toženec ni spustil v postopek, se sodba ne izreče, dokler se ne ugotovi, ali:

- je bilo pisanje vročeno na način, ki je po pravu zaprošene države članice predpisan za vročanje pisanj v notranjih postopkih osebam, ki se nahajajo na ozemlju te države članice; ali
- je bilo pisanje dejansko dostavljeno tožencu ali na naslov, kjer ima toženec stalno prebivališče, na drug način, predviden v uredbi.

9.2.3.2. Pogoji za izrek sodbe v nenavzočnosti toženca

Države članice lahko izjavijo, da lahko sodišče ne glede na omejitve, navedene v točki 9.2.3.1, izreče sodbo, čeprav ni prejelo potrdila o vročitvi oziroma o dostavi, če so izpolnjeni vsi naslednji pogoji:

- pisanje je bilo poslano na enega od načinov, predvidenih v uredbi;
- od dne pošiljanja pisanja je preteklo obdobje, ki ga sodišče v vsaki posamezni zadevi oceni kot dovolj dolgo in ki ni krajše od šestih mesecev, ter
- kljub razumnim prizadevanjem za pridobitev potrdila pri pristojnih organih zaprošene države članice ni bilo mogoče pridobiti nikakršnega potrdila.

9.2.3.3. Po izreku sodbe

Če je bilo pisanje, na podlagi katerega se začne postopek, v skladu z uredbo z namenom vročitve poslano iz ene države članice v drugo in je bila proti tožencu, ki se ni spustil v postopek, izrečena sodba, lahko sodišče tožencu v zvezi z rokom za vložitev pritožbe dovoli vrnitev v prejšnje stanje, če so izpolnjeni naslednji pogoji:

- toženec brez svoje krivde s pisanjem ni bil seznanjen dovolj zgodaj, da bi lahko pripravil svojo obrambo, ali ni bil seznanjen s sodbo dovolj zgodaj, da bi lahko vložil pritožbo, in
- toženec je v obrambo predložil zadosten dokaz glede same vsebine zadeve.

Prošnja za vrnitev v prejšnje stanje se lahko vloži samo v razumnem roku po tem, ko je bil toženec seznanjen s sodbo.

10 Pridobivanje dokazov

10.1. Ozadje Uredbe o pridobivanju dokazov [171]

V čezmejnih sodnih postopkih v civilni ali gospodarski zadevi, ki se obravnava na sodišču v državi članici, je pogosto nujno potrebno dokaze pridobiti v drugi državi članici. EU je z Uredbo o pridobivanju dokazov vzpostavila vseevropski sistem neposrednega in hitrega pošiljanja in obravnavanja zaprosil za izvajanje pridobivanja dokazov med sodišči in za določanje natančnih meril glede oblike in vsebine zaprosila. Uredba je 1. januarja 2004 začela veljati za vse države članice, razen za Dansko. Kar zadeva Dansko, zanjo velja Haaška konvencija z dne 18. marca 1970 o pridobivanju dokazov v civilnih ali gospodarskih zadevah v tujini, ki velja tudi za take zadeve med ostalimi državami članicami EU in tretjimi državami, ki so podpisnice te konvencije. Vendar pa te konvencije nekatere države članice še niso ratificirale ali pristopile k njej. [172]

10.2. Uredba o pridobivanju dokazov

10.2.1. Področje uporabe, namen in metodologija

Uredba predvideva pridobivanje dokazov v drugi državi članici, če je to potrebno v postopkih v civilnih in gospodarskih zadevah. Ta koncept bi bilo treba razlagati samostojno in v skladu z drugimi instrumenti EU na področju civilnega pravosodja EU. Sodišče v državi članici, na katerem se obravnava primer, lahko izbira med dvema načinoma pridobitve dokazov, in sicer lahko zaprosi pristojno sodišče druge države članice, da pridobi potrebne dokaze, ali pa lahko neposredno pridobi dokaze v drugi državi članici. Uredba temelji na načelu neposrednega pošiljanja med sodišči, pri katerem „sodišče, ki je zaprosilo," pošlje zaprosilo za izvršitev pridobivanja dokazov neposredno „zaprošenemu sodišču". Vsaka država članica je sestavila seznam sodišč, pristojnih za pridobivanje dokazov v skladu z uredbo. [173] Seznam navaja tudi njihovo krajevno pristojnost. Poleg tega je vsaka država članica imenovala osrednji organ ali osrednje organe, odgovorne za zagotavljanje informacij sodiščem in za iskanje rešitev za težave, ki lahko nastanejo v zvezi z zaprosilom.

10.2.2. Zaprosila za pridobitev dokazov

Uredba določa podrobna merila v zvezi z obliko in vsebino zaprosila ter predpisuje posebne obrazce v Prilogi za zaprosilo za pridobivanje dokazov, potrdilo o prejemu zaprosila, zaprosilo za dodatne podatke in podatke o izvršitvi zaprosila. Zaprošeno sodišče mora zaprosilo za pridobivanje dokazov izvršiti hitro in najkasneje v 90 dneh od prejema zaprosila. Če to ni mogoče, mora zaprošeno sodišče ustrezno obvestiti sodišče, ki je zaprosilo za pridobitev dokazov, in navesti razloge.

(171) Uredba Sveta (ES) št. 1206/2001 z dne 28. maja 2001 o sodelovanju med sodišči držav članic pri pridobivanju dokazov v civilnih ali gospodarskih zadevah; glej UL L 174, 27.6.2001, str. 1.

(172) Do junija 2014 so Haaško konvencijo o pridobivanju dokazov podpisale vse države članice EU, razen Avstrije, Belgije in Irske.

(173) Glej Evropski pravosodni atlas na: http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/te_information_en.htm?countrySession=15&.

10.2.3. Odklonitev izvršitve zaprosila

Zaprosilo za zaslišanje priče ne bo izvršeno, če zadevna oseba trdi, da ima pravico odkloniti pričanje ali da ji je pričanje prepovedano, bodisi po pravu države članice zaprošenega sodišča ali po pravu države članice sodišča, ki je zaprosilo, ter je bila ta pravica navedena v zaprosilu ali jo je – po potrebi – na zaprosilo zaprošenega sodišča potrdilo sodišče, ki je podalo zaprosilo. Sicer se lahko zaprosilo za pridobivanje dokazov zavrne samo v nekaterih izjemnih okoliščinah.

10.2.4. Navzočnost strank in sodišča, ki je zaprosilo, pri pridobivanju dokazov

Sodišče, ki je zaprosilo, mora v svojem zaprosilu za pridobivanje dokazov navesti, ali bodo stranke v postopku in/ali njihovi predstavniki navzoči oziroma ali so bili zaprošeni, da so navzoči. Zaprošeno sodišče obvesti stranke in njihove zastopnike, če jih imajo, o datumu, času in kraju pridobivanja dokazov ter presodi, ali se lahko želeno sodelovanje odobri, in v primeru odobritve razmisli o pogojih za dejavno sodelovanje. Tudi predstavniki sodišča, ki je zaprosilo, vključno s člani sodnega osebja, so lahko navzoči pri pridobivanju dokazov in lahko pri tem dejavno sodelujejo, če je to v skladu s pravom države članice zaprošenega sodišča, pod pogoji, ki jih določi zaprošeno sodišče.

10.2.5. Izvršitev zaprosila

Zaprošeno sodišče zaprosilo izvrši v skladu s pravom svoje države članice. Pridobivanje dokazov se lahko na zahtevo sodišča, ki je zaprosilo, opravi tudi v skladu s posebnim postopkom, ki ga predvideva pravo države članice tega sodišča. Zaprošeno sodišče mora izpolniti tako zahtevo, razen če postopek ni v skladu s pravom njegove države članice.

10.2.6. – Uporaba komunikacijskih tehnologij

Uredba določa, da se lahko pridobivanje dokazov opravi z uporabo sredstev komunikacijske tehnologije, zlasti z uporabo videokonferenc in telekonferenc. Tudi v tem primeru mora zaprošeno sodišče izpolniti tako zahtevo, razen če je ta v nasprotju s pravom države članice zaprošenega sodišča ali če to povzroča večje praktične težave. Če sodišče, ki je zaprosilo, ali zaprošeno sodišče nimata dostopa do zgoraj omenjenih tehničnih pripomočkov, lahko sodišči te pripomočke pridobita z medsebojnim sporazumom.

10.2.7. Neposredno pridobivanje dokazov

Zaprosilo za neposredno pridobivanje dokazov se mora predložiti osrednjemu organu ali pristojnemu uradu zaprošene države članice in se lahko zavrne samo v izjemnih okoliščinah. Neposredno pridobivanje dokazov se lahko opravi le, če je lahko izvršeno prostovoljno brez prisilnih ukrepov. V roku 30 dni od prejema zaprosila osrednji organ ali pristojni urad zaprošene države članice obvesti sodišče, ki je zaprosilo, o odobritvi ali zavrnitvi zaprosila in, če je treba, pod katerimi pogoji prava države članice sodišča, ki je zaprosilo, bo izvršitev potekala. Pridobivanje dokazov mora izvršiti član sodnega osebja ali katera koli druga oseba, na primer pooblaščenec ali izvedenec, imenovan v skladu s pravom države članice sodišča, ki je zaprosilo.

10.2.8. Stroški pridobivanja dokazov

Izvršitev zaprosila ne more povzročiti zahteve po povračilu dajatev ali stroškov. Če zaprošeno sodišče to vseeno zahteva, sodišče, ki je zaprosilo, nemudoma zagotovi povračilo naslednjih stroškov:

- nagrad izvedencem in tolmačem ter
- stroškov, ki so nastali zaradi uporabe kakršnega koli posebnega postopka za pridobivanje dokazov, ki ga je zahtevalo sodišče, ki je zaprosilo (odstavka 3 in 4 člena 10).

Samo kadar je potrebno mnenje izvedenca, lahko zaprošeno sodišče zaprosi za ustrezen predujem za kritje stroškov storitev izvedenca.

Opomba: Na voljo sta praktični vodnik Evropske pravosodne mreže v zvezi s pridobivanjem dokazov (174) in poseben vodnik o uporabi videokonferenc (175).

(174) Glej http://ec.europa.eu/civiljustice/publications/docs/guide_taking_evidence_en.pdf

(175) Glej http://ec.europa.eu/civiljustice/publications/docs/guide_videoconferencing_en.pdf

Pravna pomoč

11.1. Ozadje

V Evropski uniji, kjer so meje odprte, se na žalost pojavljajo okoliščine, v katerih morajo državljani EU in podjetja začeti sodni postopek pred sodiščem države članice, ki ni država njihovega prebivališča ali sedeža, da bi izterjali zapadla plačila ali rešili spor. Čezmejni spori lahko vključujejo posameznike, ki imajo za plačilo stroškov sodnih postopkov včasih na voljo le skromna sredstva. Sodni postopki na splošno, vključno s postopki v čezmejnih sporih, so lahko dragi, zlasti če vključujejo visoke zahtevke. Najpogosteje je v čezmejnih sporih potrebno pravno zastopanje v državi članici, v kateri se zadeva obravnava, pa tudi pravno svetovanje odvetnika v matični državi stranke; poleg tega imajo lahko stranke v čezmejnih sporih stroške tudi zaradi prevajanja pisanj, navzočnosti na ustnih zaslišanjih in druge dodatne stroške.

11.2. Direktiva o pravni pomoči [176]

11.2.1. Pregled

Svet je Direktivo o pravni pomoči sprejel januarja 2003 s ciljem premostiti takratne ovire v zvezi z dostopom do pravne pomoči. Direktiva se uporablja za državljane Unije in državljane tretjih držav, ki imajo običajno in zakonito prebivališče v državi članici, in jim omogoča pravno pomoč prav tako, kot jo omogoča državljanom države članice, v kateri odloča sodišče. Namen direktive je torej izboljšati dostop do pravnega varstva za fizične osebe v čezmejnih sporih v EU z uvedbo minimalnih skupnih pravil v zvezi z dostopnostjo pravne pomoči za stranke v takih sporih. Direktiva velja v vseh državah članicah EU, razen na Danskem.

(176) Direktiva Sveta 2002/8/ES o izboljšanju dostopa do pravnega varstva v čezmejnih sporih z uvedbo minimalnih skupnih pravil v zvezi s pravno pomočjo pri takih sporih; glej UL L 26, 31.1.2003, str. 41.

Primer

Gospod A, ki je državljan EU in stalno prebiva v državi članici 1, je prejel obvestilo, da je bil zoper njega vložen zahtevek v državi članici 2 za plačilo približno 235 000 EUR odškodnine za izgubo, poškodbe in škodo, ki jih je domnevno povzročil njegov 12-letni sin, ko so bili na družinskih počitnicah v državi članici 2. Gospod A ima dve hčerki, vendar nima sina. Seveda želi gospod A pripraviti svojo obrambo in je bil po nekaj poizvedbah obveščen, da je odvetniška pisarna v državi članici 2 pripravljena prevzeti zadevo, vendar zahteva plačilo zneska v višini najmanj 8 000 EUR, od katerega bi bilo mogoče v primeru, da bi bil zahtevek zavrnjen, od osebe, ki je vložila zahtevek, izterjati samo majhen del. Mesečni dohodki gospoda A in njegove družine znašajo 1 850 EUR neto. Skrbi jih glede stroškov postopka in ne vedo, ali bodo lahko plačali stroške pravnega zastopanja in kako stopiti v stik z lokalnim odvetnikom v državi članici 2, ki bi jim pomagal in zadevo prevzel po ugodnejši ceni ali ob uporabi pravne pomoči. Poleg tega se bo kmalu iztekel rok za vložitev odgovora na tožbo, ki ga je določilo sodišče v državi članici 2.

Ta položaj, v katerem se je znašel gospod A, je predstavljen za ponazoritev težav in ovir, s katerimi se pogosto srečujejo državljani različnih držav članic v čezmejnih sporih. Težave se pojavljajo zlasti, kadar se je treba braniti v sodnem postopku, ki ga začne sodišče druge države članice, saj to zelo pogosto zahteva pravno posvetovanje in zastopanje v dveh različnih državah članicah, zaradi česar nastanejo

stroški. Poleg tega, da lahko obstajajo jezikovne ovire, ki zahtevajo drage prevode dokumentov, lahko nastanejo tudi dodatni stroški, na primer za izvedensko mnenje in navzočnost prič, in stroški, ki nastanejo v primeru, da mora stranka osebno nastopiti pred sodiščem druge države članice. V zgornjem primeru bi lahko gospod A izkoristil pravno pomoč v državi članici 2, če bi našel odvetnika, ki bi mu zagotovil pravno pomoč v zadevi. Direktiva EU bo gospodu A zagotovila enako pravico do pravne pomoči v državi članici 2, kot bi jo imel, če bi tam prebival.

11.2.2. Področje uporabe

Direktiva se uporablja za spore v civilnih in gospodarskih zadevah, če je stranka, ki zaprosi za pravno pomoč, državljan Unije ali ima sedež ali stalno ali običajno prebivališče v državi članici, ki ni država članica, v kateri odloča sodišče ali v kateri naj bi se izvršila odločba. Prizadeva si za spodbujanje uporabe pravne pomoči v čezmejnih sporih za fizične osebe, ki nimajo dovolj sredstev, kadar je pomoč potrebna, da se zagotovi dejanski dostop do pravnega varstva. Direktiva vsebuje tudi določbe, namenjene poenostavitvi in pospešitvi pošiljanja vlog za pravno pomoč z usklajevanjem pravosodnega sodelovanja med državami članicami.

11.2.3. Pravica do pravne pomoči

Pravno pomoč odobri ali jo zavrne pristojni organ države članice, v kateri poteka obravnava zadeve ali v kateri naj bi se izvršila odločba. Pomoč mora kriti postopke pred sodiščem, pa tudi stroške, ki nastanejo pri izvršbi sodnih odločb ali javnih listin v drugi državi članici, in zunajsodne postopke, če jih morajo stranke uporabiti v skladu z zakonom ali odredbo sodišča. Pravna pomoč mora zagotoviti pravno pomoč in zastopanje na sodišču ter pomoč pri prejemnikovih stroških postopka, vključno s stroški, neposredno povezanimi s čezmejno naravo spora, kot so stroški tolmačenja in prevajanja zahtevanih dokumentov ter potni stroški.

11.2.4. Vloga za pravno pomoč

Država članica, v kateri ima upravičenec stalno ali običajno prebivališče, mora zagotoviti storitve, ki so potrebne za pripravo vloge za pravno pomoč in njeno pošiljanje v državo, v kateri se obravnava ali se bo obravnavala zadeva. Države članice določijo organe, pristojne za pošiljanje (predajni organi) in prejem (prejemni organi) vlog za pravno pomoč. Za lažje pošiljanje sta se uvedla standardna obrazca za vloge za pravno pomoč in za prenos teh vlog.[177]

(177) Glej Sklep Komisije z dne 26. avgusta 2005 o uvedbi obrazca za prenos vlog za pravno pomoč na podlagi Direktive Sveta 2003/8/ES; UL L 225, 31.8.2005, str. 23; obrazec je na voljo na spletni strani portala e-pravosodje na spletnem naslovu https://e-justice.europa.eu/content_legal_aid_forms-157-sl.do; in Odločbo Komisije z dne 9. novembra 2004 o uvedbi standardnega obrazca za vloge za pravno pomoč na podlagi Direktive Sveta 2003/8/ES o izboljšanju dostopa do pravnega varstva v čezmejnih sporih z uvedbo minimalnih skupnih pravil v zvezi s pravno pomočjo pri takih sporih; tudi ta obrazec je na voljo na spletni strani portala e-pravosodje na: https://e-justice.europa.eu/content_legal_aid_forms-157-en.do

12

Mediacija

12.1. Zunajsodna poravnava – alternativni načini reševanja civilnih in gospodarskih sporov v Evropski uniji

Postopki za alternativno reševanje sporov (ARS) so zunajsodni postopki, ki se uporabljajo za reševanje civilnih ali gospodarskih sporov. Po navadi vključujejo sodelovanje sprtih strank pri iskanju rešitev za njihov spor s pomočjo nevtralne tretje stranke. Postopki ARS veljajo za pomemben element v okviru prizadevanj za zagotovitev pravičnih in učinkovitih mehanizmov reševanja sporov na ravni EU.

12.2. Evropski kodeks ravnanja za mediatorje

Evropska komisija je dala pobudo za razvoj politike za alternativno reševanje sporov v EU, in sicer je najprej pomagala razglasiti Evropski kodeks ravnanja za mediatorje, ki je bil sprejet na srečanju strokovnjakov za mediacijo v Bruslju julija 2004.[178] Kodeks določa več načel, v zvezi s katerimi se lahko posamezni mediatorji in organizacije, ki opravljajo storitve mediacije, prostovoljno in na lastno odgovornost odločijo, da jih bodo spoštovali. Uporabljal naj bi se za vse vrste mediacije v civilnih in gospodarskih zadevah. Kodeks upošteva veliko posameznih mediatorjev in organizacij, ki opravljajo storitve mediacije, vendar ne nadomešča nacionalne zakonodaje ali pravil, ki urejajo posamezne poklice.

(178) Glej http://ec.europa.eu/civiljustice/adr/adr_ec_code_conduct_sl.pdf

12.3. Evropska direktiva o mediaciji

12.3.1. Ozadje in cilji direktive

Kmalu po sprejetju kodeksa ravnanja je Evropska komisija Evropskemu parlamentu in Svetu predložila predlog direktive o nekaterih vidikih mediacije v civilnih in gospodarskih zadevah. Ta instrument je bil sprejet 21. maja 2008 in države članice so ga morale do 21. maja 2011 prenesti v svoje nacionalno pravo.[179] Cilj direktive ni bil ustvariti evropski kodeks za mediacijo. Glavni namen je bil določiti nekaj minimalnih standardov v zvezi s pomenom in kakovostjo mediacije ter zagotoviti, da razmerje med mediacijo in sodnimi postopki ostane uravnoteženo. To je temeljilo na prizadevanjih za spodbuditev dostopa do alternativnega reševanja sporov in uporabe mediacije za mirno reševanje sporov v civilnih in gospodarskih zadevah.

12.3.2. Čezmejni spori – člen 2

Direktiva se uporablja samo za mediacijo v čezmejnih sporih. Za namene direktive čezmejni spor pomeni spor, v katerem ima vsaj ena od strank stalno ali običajno prebivališče v državi članici, v kateri ne prebiva nobena druga stranka. To mora veljati na dan, ko:

- se stranki dogovorita za uporabo mediacije;
- mediacijo odredi sodišče;
- za stranki po nacionalnem pravu začne veljati obveznost, da uporabita mediacijo, ali
- sodišče stranki pozove, naj uporabita mediacijo za reševanje spora, ki se obravnava v sodnem postopku.

(179) Do zahtevanega datuma direktive še niso prenesle vse države članice.

Drug primer, ki se po direktivi opredeljuje kot čezmejen, je primer, ko se stranki ne moreta sporazumeti in po neuspešni mediaciji začneta sodni postopek ali arbitražo. Če sodni ali arbitražni postopek poteka v državi članici, ki ni država, v kateri sta stranki stalno ali običajno prebivali v času, ko se je mediacija začela, se spor šteje za čezmejnega za namene določb direktive v zvezi z zaupnostjo ter prekluzivnimi in zastaralnimi roki.

12.3.3. Kakovost mediacije – člen 4

Direktiva od držav članic zahteva, da na vse načine, za katere menijo, da so ustrezni, spodbujajo razvijanje kodeksov ravnanja in njihovo spoštovanje s strani mediatorjev in organizacij, ki opravljajo storitve mediacije. Vsebuje tudi splošen poziv, da morajo države članice spodbujati tudi druge mehanizme nadzora kakovosti v zvezi z opravljanjem storitev mediacije ter usposabljanje mediatorjev.

12.3.4. Uporaba mediacije – člen 5

Direktiva določa, da lahko sodišče stranke, ki so pri njem vložile tožbo, povabi, naj za rešitev spora uporabijo mediacijo ali se udeležijo informativnega sestanka o mediaciji. To državam članicam ne preprečuje uvedbe obvezne uporabe mediacije ali uvedbe spodbud ali sankcij v zvezi z mediacijo, razen če to preprečuje uporabo pravnih sredstev.

12.3.5. Izvršljivost v mediaciji doseženih dogovorov – člen 6

Ta člen, ki je pomembna določba direktive, od držav članic zahteva, da zagotovijo, da se lahko dogovor, dosežen v mediaciji, na zahtevo stranke in ob soglasju ostalih strank razglasi za izvršljivega, pri čemer velja nekaj izjem. Dogovor se lahko razglasi za izvršljivega na primer s sodno odločbo ali na drug način, ki je na voljo v pravnem sistemu države članice, v kateri je bila vložena zahteva za razglasitev izvršljivosti, na primer z javno listino, ki jo je potrdil notar. V vsakem primeru bo tak dogovor izvršljiv v skladu z ustreznimi določbami evropskih instrumentov, na katerih področje spada predmet dogovora. Tako bi bil na primer dogovor o rešitvi čezmejnega pogodbenega spora izvršljiv v skladu z uredbo Bruselj I ali kot evropski nalog za izvršbo nespornih zahtevkov.

12.3.6. Zaupnost mediacije – člen 7

Ena od prednosti mediacije je, da zagotavlja zaupnost na strani strank in na strani mediatorja. Nekateri pravni sistemi v državah članicah zagotavljajo tako zaupnost, poleg tega pa stranke v mediaciji zelo pogosto sklenejo dogovor o mediaciji, ki vključuje pogoj, da postopek ostane zaupen. Direktiva v zvezi s tem določa, da morajo države članice zagotoviti, da niti mediator niti osebe, ki sodelujejo pri vodenju postopka mediacije, ne morejo biti prisiljeni, da v poznejšem sodnem ali arbitražnem postopku zagotovijo dokaze v zvezi s kakršnimi koli podatki, povezanimi z mediacijo, razen če se stranki dogovorita drugače ali če obstajajo pomembni razlogi javnega reda, na primer kadar je treba ob predložitvi takih dokazov zagotoviti zaščito interesov otroka.

12.3.7. Prekluzivni in zastaralni roki – člen 8

Ena izmed možnih težav glede uporabe mediacije je, da se lahko med postopkom mediacije iztečejo prekluzivni ali zastaralni roki. Mediacija po nacionalnem pravu držav članic običajno ni razlog za prekinitev prekluzivnega roka. Zato ta določba od držav članic zahteva, da zagotovijo, da stranke v primeru izteka prekluzivnih ali zastaralnih rokov med postopkom mediacije, za katero se uporablja direktiva, po ustreznem pravu ne izgubijo možnosti uvedbe sodnega postopka ali arbitraže. Tudi ta določba naj bi odstranila enega izmed možnih pravnih dejavnikov, ki odvračajo od uporabe mediacije.

12.3.8. Informacije o mediaciji – člen 9

Da bi se povečala ozaveščenost javnosti o mediaciji, države članice spodbujajo razširjanje informacij o tem, kako vzpostaviti stik z mediatorji in organizacijami, ki ponujajo storitve mediacije. Poleg tega morajo države članice Evropski komisiji sporočiti imena sodišč, ki lahko dogovore, dosežene v mediaciji, razglasijo za izvršljive, kot je predvideno v členu 6, in Komisija mora te informacije objaviti. Te informacije so na voljo na spletni strani Evropskega pravosodnega atlasa za civilne zadeve.[180]

(180) Glej na primer informacije o uveljavljanju poravnalnih sporazumov v sodnih okrožjih Združenega kraljestva na spletnem naslovu: http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/me_competentauthorities_sl.jsp?countrySession=4#statePage0

13 Izvrševanje sodnih odločb

13.1. Ozadje

Kot je bilo omenjeno [181], prenovljena uredba Bruselj I, evropski nalog za izvršbo, evropski plačilni nalog in evropski postopek v sporih majhne vrednosti upnikom, ki so vložili zahtevek za plačilo in pridobili izvršljivo odločbo ali nalog v eni državi članici, omogoča, da v drugi državi članici relativno preprosto in poceni dosežejo izvršbo z malo ali brez dodatnih postopkovnih ukrepov. Vendar je dejanska izvršba naloga še vedno stvar nacionalnega prava in postopki za izvrševanje se med državami članicami zelo razlikujejo.

Nacionalni pravni sistemi se razlikujejo zlasti v zvezi s pogoji za izdajo in izvajanjem zaščitnih ukrepov. Trenutno je pridobitev začasnih ukrepov za zamrznitev sredstev dolžnika v drugi državi članici za upnika zelo zapleten, zamuden in drag postopek. To predstavlja težavo, ker je hiter in preprost dostop do takih začasnih ukrepov pogosto ključnega pomena za zagotovitev, da dolžnik do takrat, ko upnik pridobi in uveljavi meritorno sodno odločbo, ne dvigne ali preusmeri svojih sredstev. To je pomembno zlasti pri sredstvih na bančnih računih. Trenutno se lahko dolžniki zlahka izognejo izvršilnim ukrepom, če svoja denarna sredstva z bančnega računa v eni državi članici hitro prenesejo na bančni račun v drugi državi članici. Upnik pa le s težavo doseže zamrznitev bančnih računov dolžnika v tujini in s tem zagotovi poplačilo svojega zahtevka. Zato številni upniki ne morejo uspešno izterjati svojih terjatev v tujini ali pa se odločijo, da terjatev ni smiselno uveljavljati, in jih odpišejo. Evropska komisija je zato prevzela pobudo in pripravila predlog za evropski nalog za zamrznitev bančnih računov, s katerim bi se preprečila odstranitev denarja z bančnih računov v škodo upnikov. Na podlagi tega predloga je bila 15. maja 2014 sprejeta uredba, ki bo začela veljati 18. januarja 2017. [182]

(181) Točka 3.5.

(182) Uredba (EU) št. 655/2014 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 15. maja 2014 o določitvi postopka za evropski nalog za zamrznitev bančnih računov z namenom olajšanja čezmejne izterjave dolgov v civilnih in gospodarskih zadevah.

13.2. Evropski nalog za zamrznitev bančnih računov

13.2.1. Ozemeljska uporaba

Uredba zavezuje vse države članice EU, razen Danske in Združenega kraljestva, ki se nista odločila za sodelovanje. [183]Postopek za pridobitev naloga za zamrznitev ni na voljo upnikom s stalnim prebivališčem v državi članici, ki je uredba ne zavezuje, ali v državi zunaj EU, tudi če je pristojno sodišče ali zadevni račun ali računi v državi članici, ki jo uredba zavezuje [184]. Nalog za zamrznitev se lahko uporablja samo za zamrznitev bančnih računov v eni ali več državah članicah, ki jih zavezuje uredba [185], vendar se lahko uporablja tudi za račune, odprte pri banki s sedežem zunaj EU, če so odprti pri njeni podružnici, ki se nahaja v EU. [186] Uporaba naloga za zamrznitev je omejena na čezmejne primere [187]. Čezmejni primer pomeni primer, v katerem so bančni račun oziroma računi, ki se zamrznejo na podlagi naloga za zamrznitev, v državi članici, ki ni država članica sodišča, ki obravnava vlogo za izdajo naloga, ali država članica, v kateri ima upnik stalno prebivališče.

(183) Glej uvodne izjave od (49) do (51); Združeno kraljestvo ima na podlagi Protokola št. 21, priloženega k PEU in PDEU, možnost, da v prihodnosti začne uporabljati uredbo.

(184) Glej člen 4(6).

(185) Glej člena 1(1) in 2(2).

(186) Glej člen 2(2).

(187) Kot so opredeljeni v členu 3.

Primeri „čezmejnih primerov“:

Primer 1 – Upnik ima stalno prebivališče v državi članici A, ki jo zavezuje uredba; sodišče v tej državi članici je upniku izdalo sodbo, ki njegovemu dolžniku, ki ima bančne račune v treh drugih državah članicah B, C in D, ki jih zavezuje uredba, nalaga plačilo 100 000 EUR; upnik želi doseči zamrznitev vseh teh računov z uporabo evropskega naloga za zamrznitev bančnih računov; vlogo za izdajo naloga mora vložiti pri sodišču v državi članici A, kjer je bila izdana sodba.

Primer 2 – Upnik s stalnim prebivališčem v državi članici A želi vložiti zahtevek za plačilo 250 000 EUR zoper dolžnika s stalnim prebivališčem v državi članici B in zagotoviti uspešno izterjavo z uporabo evropskega naloga za zamrznitev bančnih računov; dolžnik ima bančne račune v državah članicah B in C. Upnik bi moral vlogo za izdajo naloga vložiti pri sodišču države članice, ki je pristojno za odločanje o glavni stvari. Vendar v državi članici B ne bi mogel vložiti vloge za izdajo naloga, čeprav so sodišča te države pristojna za odločanje o glavni stvari, saj morajo biti vsi računi, ki se zamrznejo z nalogom, v državi članici, ki ni država sodišča, pri katerem se je vložila vloga za izdajo naloga za zamrznitev.

Primeri zadev, ki niso „čezmejne“:

Primer 3 – Upnik s stalnim prebivališčem v državi članici A ima javno listino, ki je bila sestavljena v državi članici A in v skladu s katero mora dolžnik, ki ima stalno prebivališče v isti državi članici, upniku vrniti 150 000 EUR. Upnik ve, da ima dolžnik bančne račune v državah članicah A in B. Za izdajo naloga za zamrznitev bančnih računov so pristojna sodišča države članice A, kjer je bila izdana javna listina. Upnik ne more vložiti vloge za izdajo naloga v zvezi z računi v državi članici A, saj bi bila vloga za zamrznitev takega računa primer, ki ni zajet v opredelitev čezmejnih primerov. Vendar bi lahko upnik vložil vlogo za izdajo naloga v zvezi z računom v državi članici B.

Primer 4 – Upnik s stalnim prebivališčem v državi članici A zaradi dostave pokvarjenih železniških vozil toži dolžnika v isti državi članici za 150 milijonov EUR; upnik ve, da ima dolžnik bančne račune v več državah članicah, vključno z državo članico A, vendar ne ve, na katerem računu je največ denarja; upnik želi vložiti vlogo za izdajo naloga za zamrznitev za vse račune dolžnika, vendar lahko to stori samo v državi članici A; ta primer ni zajet v opredelitvi čezmejnih primerov, saj niso vsi računi v državah članicah, ki niso država stalnega prebivališča upnika ali država sodišča, ki je pristojno za izdajo naloga. Da bi primer spadal na področje uporabe uredbe, bi moral upnik račune v državi članici A izključiti iz vloge za izdajo naloga za zamrznitev bančnih računov.

13.2.2. Vsebinsko področje uporabe in razpoložljivost

Postopek se lahko uporablja za denarne terjatve v civilnih in gospodarskih zadevah. Obstaja nekaj primerov, ki so izključeni iz področja uporabe uredbe in so podobni tistim iz uredbe Bruselj I.[188] Poleg tega postopka ni mogoče uporabljati niti za zamrznitev sredstev na računih, odprtih pri bankah, ki imajo

(188) Glej seznam v členu 2(2); davčne, carinske in upravne zadeve ter acta iure imperii so prav tako izključeni iz področja uporabe.

imuniteto pred zasegom v skladu z ustreznim nacionalnim pravom [189], niti za račune centralnih bank ali bančne račune, odprte pri centralnih bankah, če te delujejo kot monetarni organ. [190] Upnik lahko postopek uporabi pred ali po pridobitvi sodne odločbe. [191] Postopek se lahko uporabi tudi za izvršitev obveznosti, izražene v javni listini ali sodni poravnavi. [192] Postopek, ki ga uvaja uredba, je upnikom na voljo kot alternativa postopkom, ki so že na voljo v nacionalni zakonodaji držav članic. [193]

13.3. Pristojnost

Kadar upnik še ni pridobil sodne odločbe, sodne poravnave ali javne listine, so za izdajo naloga za zamrznitev bančnih računov pristojna sodišča države članice, ki so pristojna za odločanje o glavni stvari. [194] Uredba vsebuje posebna pravila v zvezi z dolžniki potrošniki, v skladu s katerimi so za vloge upnika za izdajo naloga pristojna zgolj sodišča države članice, v kateri ima dolžnik stalno prebivališče. [195] Kadar je upnik že pridobil sodno odločbo, sodno poravnavo ali javno listino, so za izdajo naloga pristojna sodišča države članice, v kateri je bila izdana sodna odločba ali javna listina ali sklenjena sodna poravnava. [196]

(189) Člen 2(3).
(190) Člen 2(4).
(191) Glej člen 5.
(192) Glej prejšnjo opombo; glej tudi opredelitvi v členu 4(9) in 4(10).
(193) Glej člen 1(2).
(194) Člen 6(1).
(195) Člen 6(2).
(196) Člen 6(3).

13.4. Pridobitev naloga za zamrznitev

13.4.1. Narava postopka

Postopek za pridobitev naloga za zamrznitev je ***ex parte*** postopek, da se zagotovi, da dolžnik pred izdajo naloga ni obveščen o nameri upnika in tako ne dvigne ali premesti svojih sredstev. Nalog mora v vsakem primeru izdati sodišče. Sodišče se načeloma odloča na podlagi pisnih dokazov, ki jih je upnik navedel v vlogi ali jih slednji priložil. Če sodišče od upnika zahteva dodatne dokaze, jih mora ta zagotoviti v listinski obliki. Sodišče lahko ustno zasliši upnika, izvedence ali priče, tudi z uporabo komunikacijske tehnologije. Pri izdaji naloga mora sodišče upoštevati nekatere roke, določene v uredbi.

13.4.2. Pogoji, ki jih mora izpolnjevati upnik

Vsekakor bo nalog izdan le, če je upnik predložil zadostne dokaze, iz katerih je razvidno, da je za izvršitev njegovega zahtevka nujno potrebno sodno varstvo. Upnik mora sodišču dokazati, da obstaja dejansko tveganje, da bo brez naloga za zamrznitev izvršitev njegovega zahtevka ovirana ali precej otežena. [197] Če upnik, ki je vložil vlogo za izdajo naloga, še ni pridobil sodne odločbe, mora sodišču dokazati tudi, da bo verjetno uspel v glavni stvari zahtevka. [198] Uvodna izjava pojasnjuje, da je izvršitev odločb lahko ovirana ali precej otežena, ker obstaja tveganje, da je dolžnik porabil, prikril ali uničil svoja sredstva oziroma jih prodal pod ceno v neobičajnem obsegu ali na neobičajen način. Dejstvo, da je finančno stanje dolžnika slabo ali je vedno slabše, samo po sebi ne bi smelo predstavljati zadostnega razloga za izdajo naloga. Vendar sodišče te dejavnike lahko upošteva pri celotni oceni obstoja tveganja.

(197) Člen 7(1).
(198) Člen 7(2).

13.4.3. Zagotovitev varščine

Sodišče lahko od upnika zahteva zagotovitev varščine, s katero se zagotovi, da bo dolžniku pozneje mogoče nadomestiti morebitno škodo, ki bi jo utrpel zaradi naloga za zamrznitev. Sodišče po lastni presoji določi višino varščine. Če ni konkretnih dokazov o višini morebitne škode, bi moralo sodišče znesek, za katerega se izda nalog, upoštevati kot smernico za določitev višine varščine.

V primerih, ko upnik še ni pridobil sodne odločbe, sodne poravnave ali javne listine, ki od dolžnika zahteva poplačilo upnikovega zahtevka, bi morala biti zagotovitev varščine pravilo. Vendar lahko sodišče to zahtevo izjemoma odpravi ali zahteva zagotovitev nižjega zneska varščine, če meni, da glede na okoliščine zadeve taka varščina ni ustrezna, na primer, če ima upnik zelo močne argumente, nima pa zadostnih sredstev za zagotovitev varščine.[199]

V primerih, kadar je upnik že pridobil sodno odločbo, sodno poravnavo ali javno listino, bi morala biti zagotovitev varščine prepuščena presoji sodišča. Zagotovitev varščine je na primer primerna, če sodna odločba, na kateri temelji nalog za zamrznitev, zaradi nerešene pritožbe še ni izvršljiva ali je le začasno izvršljiva.

(199) Glej uvodno izjavo (18) za dodatne primere.

13.4.4. Postopek in roki

Vloga za izdajo naloga se vloži na obrazcu, ki ga določi Komisija.[200] Upniku ni treba nujno zagotoviti točnih podatkov o bančnem računu ali računih, ki naj bi se zamrznili, kot so številke računov. Zadostuje, da upnik navede banko ali banke, pri katerih je odprt račun ali računi. Vloga in morebitni spremni dokumenti se lahko predložijo po elektronski poti, če to dopuščajo postopkovna pravila države članice, v kateri se vloži vloga.[201] Za sprejetje odločitve o vlogi veljajo različni roki, ki so odvisni od okoliščin. Kadar upnik še ni pridobil izvršilnega naslova, sodišče sprejme odločitev do konca desetega delovnega dne po vložitvi vloge. Kadar je upnik že pridobil izvršilni naslov, sodišče sprejme odločitev do konca petega delovnega dne po vložitvi vloge. Če se opravi ustno zaslišanje, se odločitev izda v petih dneh po zaslišanju in podobni roki veljajo za odločitev, ali mora upnik zagotoviti varščino. Če mora upnik zagotoviti varščino, se odločitev o vlogi za izdajo naloga za zamrznitev sprejme takoj, ko upnik zagotovi zahtevano varščino.

13.4.5. Dostop do informacij o bančnih računih

Kot je bilo omenjeno, upniku ni treba zagotoviti številk računov dolžnika, saj zadostujejo imena in naslovi zadevnih bank. Če upnik ne ve, pri kateri banki v določeni državi članici ima dolžnik odprt račun, lahko uporabi poseben postopek za pridobitev podatkov o računu ali računih dolžnika, in sicer lahko v ta namen vloži zahtevo pri sodišču, pri katerem je vložil vlogo za izdajo naloga.[202] Običajno lahko upnik ta postopek za pridobitev informacij o računu uporabi le, če je že pridobil izvršilni naslov, tj. sodno

(200) Glej člene 8(1), 51 in 52.

(201) Glej člen 8(4).

(202) Člen 14.

odločbo, sodno poravnavo ali javno listino, ki določa, da mora dolžnik poplačati upnikov zahtevek. Če upnik še nima izvršilnega naslova, lahko vloži zahtevo za pridobitev informacij o računu le, če je znesek, ki naj bi se zamrznil, precejšen in lahko upnik dokaže, da so informacije o računu nujno potrebne, ker obstaja tveganje, da bo brez takih informacij njegov položaj verjetno ogrožen in bi se lahko zaradi tega njegovo finančno stanje bistveno poslabšalo. Da informacij ne bi bilo treba iskati na slepo, mora upnik utemeljiti, zakaj domneva, da ima dolžnik račune v določeni državi članici.

13.5. Kaj se zgodi po izdaji naloga za zamrznitev bančnih računov

Postopek za pridobitev naloga za zamrznitev ima več inovativnih značilnosti. Poleg ex parte narave prvotnega postopka za vložitev vloge za izdajo se mora izvršba naloga opraviti nemudoma in čim bolj učinkovito. Ta postopek je prvi, za katerega EU neposredno predvideva izvršbo sodnih odločb, zato so ključne značilnosti evropskega naloga za zamrznitev bančnih računov zelo pomembne.

13.5.1. Obrazec za nalog

Nalog za zamrznitev se izda na predpisanem standardnem obrazcu, ki je sestavljen iz dveh delov in vsebuje informacije, določene v uredbi. Sredstva ostanejo zamrznjena, dokler je nalog veljaven ali kot je predvideno v morebitnih spremembah ali omejitvah, oziroma do preklica ali prenehanja veljavnosti naloga ali izvršitve obveznosti, v zvezi s katero je bil nalog izdan. [203] Nalog se izvrši nemudoma in v skladu s pravili, ki veljajo za enakovredne naloge v zadevni državi članici. [204] Razglasitev izvršljivosti ni potrebna. [205]

13.5.2. Posredovanje banki

Nalog se posreduje zadevni banki ali bankam skupaj s praznim obrazcem za izjavo, ki ga izpolnijo banke. Postopek za posredovanje je odvisen od tega, ali je treba nalog izvršiti v državi članici, v kateri je bil izdan, ali v drugi državi članici. V prvem primeru se nalog posreduje v skladu s procesnim pravom zadevne države članice. V drugem primeru pa bo nalog posredovan pristojnemu organu države članice izvršbe in po potrebi mu bo priložen prevod v ustrezni uradni jezik te države. [206]

13.5.3. Odziv banke

Vsaka banka, na katero je naslovljen nalog za zamrznitev, tega nemudoma izvede. Banka zamrzne znesek, naveden v nalogu, in sicer tako, da poskrbi, da ta znesek ni prenesen ali dvignjen z računa, razen na poseben račun, namenjen za zamrznitev. [207] Banka v treh dneh po izvedbi naloga pošlje izjavo o zamrznitvi sredstev upniku ali, če je bil nalog izdan v državi članici, ki ni država izvršbe, pristojnemu organu [208] v zadevni državi članici, ki izjavo pošlje upniku. [209]

(203) Člen 20.

(204) Člen 23(1) in (2).

(205) Člen 22.

(206) Člen 23(3).

(207) Člen 24; ta člen vsebuje različne določbe o izvedbi naloga, ki jih je treba pozorno proučiti.

(208) Glej člen 4(14) za opredelitev pojma „pristojni organ“.

(209) Člen 25.

13.5.4. Vročitev dolžniku [210]

Nato se nalog vroči dolžniku skupaj z izjavo, vlogo za izdajo naloga in spremnimi dokumenti, postopek vročitve pa sproži upnik ali pristojni organ države izvršbe. [211] Če ima dolžnik stalno prebivališče v državi članici, v kateri je bil izdan nalog, se vročitev opravi v skladu s pravom te države članice. Če ima dolžnik stalno prebivališče v državi članici, ki ni država, v kateri je bil izdan nalog, se vročitev opravi v treh delovnih dneh po prejemu izjave banke. Dokumenti, ki jih je treba vročiti, se posredujejo pristojnemu organu v državi članici stalnega prebivališča dolžnika in ta organ jih nato vroči dolžniku v skladu s pravom te države članice. Če ima dolžnik stalno prebivališče v tretji državi, se dokumenti vročijo v skladu s predpisi o mednarodni vročitvi, ki se uporabljajo v državi članici, kjer je bil nalog izdan.

13.6. Pravna sredstva in druge določbe za zaščito interesov dolžnika

Ker se nalog za zamrznitev izda brez zaslišanja dolžnika, mu uredba omogoča uporabo različnih pravnih sredstev zoper sam nalog za zamrznitev ali zoper izvršbo naloga [212]. Pravna sredstva, ki so na voljo dolžniku, so poleg pogojev za izdajo naloga in odgovornosti upnika za morebitno neizpolnjevanje teh pogojev ključni element uredbe za vzpostavitev ravnotežja med interesi upnika in dolžnika. Dolžnik lahko zahteva ponovni pregled naloga za zamrznitev, zlasti če pogoji za izdajo, določeni v uredbi, niso bili izpolnjeni, na primer, če sodišče, ki je izdalo nalog, ni bilo pristojno, če zahtevek upnika ni bil vložen ali se je nanašal na nižji znesek ali če upnikov zahtevek ni potreboval nujne zaščite v obliki naloga za zamrznitev [213].

Poleg tega lahko dolžnik zahteva ponovni pregled, če so se okoliščine, ki so privedle do izdaje naloga, tako spremenile, da izdaja naloga ne bi bila več upravičena, npr. če je bil zahtevek medtem poplačan.

Pravno sredstvo je dolžniku na voljo tudi, če mu nalog ni bil pravilno vročen ali če dokumenti niso bili prevedeni v jezik, ki ga razume, ali v jezik države članice njegovega stalnega prebivališča in če se take nepravilnosti v zvezi z vročitvijo niso odpravile v določenem roku.

Obrazec za vložitev različnih pravnih sredstev predpiše Komisija. [214] Zoper kakršno koli odločitev v zvezi s pravnimi sredstvi, predvidenimi v uredbi, je mogoče vložiti pritožbo. [215] Dolžnik lahko vloži tudi vlogo za sprostitev sredstev, če sodišču, ki je izdalo nalog, zagotovi ustrezno varščino ali drugačno zagotovilo v skladu s pravom države tega sodišča. [216]

Uredba vsebuje tudi več dodatnih določb za zaščito interesov dolžnika. Nekateri zneski se lahko izključijo iz izvedbe naloga, če so izvzeti iz zasega po pravu države članice izvršbe, bodisi na zahtevo dolžnika ali če to zahteva pravo te države; ti zneski vključujejo zneske, potrebne za preživljanje dolžnika

(210) Člen 28.
(211) Člen 28(1).
(212) Členi 33 do 39.
(213) Dodatni primeri so navedeni v uvodni izjavi (12).
(214) Glej člene 36, 51 in 52.
(215) Člen 37.
(216) Člen 38.

in njegove družine.[217] Poleg tega upnik odgovarja za vsakršno škodo, ki jo dolžnik utrpi zaradi naloga za zamrznitev po krivdi upnika; krivda upnika se domneva v nekaterih primerih, navedenih v uredbi[218]. Nazadnje, upnik je dolžan zahtevati sprostitev morebitnega zneska, ki presega znesek, naveden v nalogu o zamrznitvi, če je bilo na podlagi naloga za zamrznitev ali enakovrednega nacionalnega naloga zamrznjenih več računov.[219]

(217) Člen 3.

(218) Glej člen 13.

(219) Člen 27.

Lajšanje pravosodnega sodelovanja in dostopa do informacij v praksi

14.1. Evropska pravosodna mreža v civilnih in gospodarskih zadevah

14.1.1. Ustanovitev in sestava mreže

Evropska pravosodna mreža v civilnih in gospodarskih zadevah je bila ustanovljena z Odločbo Sveta z dne 28. maja 2001 [220] in zavezuje vse države članice, razen Danske, ter je začela delovati 1. decembra 2002. Evropska pravosodna mreža je konkretna in praktična rešitev za poenostavitev pravosodnega sodelovanja v korist državljanov, ki izboljšuje čezmejni dostop do pravnega varstva. Mreža je prožna, nebirokratska in neformalna platforma, katere namen je olajšati pravosodno sodelovanje med državami članicami s podpiranjem izvajanja ukrepov na področju evropskega civilnega pravosodja in mednarodnih konvencij, ki so jih podpisale države članice, ter z obveščanjem javnosti, da se olajša njen dostop do nacionalnih sodnih sistemov. Zagotavlja podporo osrednjim organom, ki jo uporabljajo, kot je določeno v zadevnih specifičnih instrumentih, in lajša stike med različnimi sodišči in pravnimi poklici.

Zamisel, na kateri temelji ustanovitev Evropske pravosodne mreže, je, da postopna vzpostavitev pravega evropskega območja pravice zahteva izboljšanje, poenostavitev in spodbuditev dejanskega pravosodnega sodelovanja med državami članicami v civilnih in gospodarskih zadevah.

(220) Odločba Sveta 2001/470/ES z dne 28. maja 2001 o ustanovitvi Evropske pravosodne mreže v civilnih in gospodarskih zadevah; glej UL L 174, 27.6.2001, str. 25. Odločba št. 568/2009/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 18. junija 2009 je dopolnila pravno podlago za mrežo, in sicer z njeno modernizacijo in vključitvijo pravnih poklicev v mrežo. Komisija trenutno pripravlja poročilo o dejavnostih Evropske pravosodne mreže, ki naj bi bilo objavljeno pred koncem leta 2014.

Mreža je poleg tega izviren in praktičen odziv na cilje v zvezi z dostopom do pravnega varstva in pravosodnim sodelovanjem, ki jih je določil Evropski svet v Tampereju (Finska) leta 1999 in so bili ponovno postavljeni na zasedanju Evropskega sveta v Haagu leta 2004 in v Stockholmu leta 2009. Na Evropskem svetu z dne 26. in 27. junija 2014 je bila poudarjena potreba po nadaljnjem lajšanju čezmejnih dejavnosti in operativnega sodelovanja. Evropska pravosodna mreža torej zagotavlja dragocen dostop do pravnega varstva za osebe, vključene v čezmejne spore ali nepravdne sodne postopke.

14.1.2. Podatki o članstvu v Evropski pravosodni mreži in njenem delovanju

Mreža je sestavljena iz kontaktnih točk (vsaka država članica določi eno ali več kontaktnih točk) ter različnih teles in osrednjih organov, ki jih določajo instrumenti EU na področju civilnega pravosodja, mednarodne konvencije in drugi instrumenti, katerih pogodbenice so države članice. Kontaktne točke imajo ključno vlogo v mreži. Na voljo so drugim kontaktnim točkam in lokalnim sodnim organom v svoji državi članici, ponujajo jim pomoč pri reševanju čezmejnih vprašanj, s katerimi se srečujejo, in jim zagotavljajo vse informacije, da se olajša uporaba zakonodaj drugih držav članic, ki se uporabljajo v skladu z instrumenti Unije ali mednarodnimi instrumenti. Na voljo so tudi organom, določenim v instrumentih Skupnosti ali mednarodnih instrumentih v zvezi s pravosodnim sodelovanjem v civilnih in gospodarskih zadevah. Kontaktne točke tem organom pomagajo na vse izvedljive načine. Poleg tega redno komunicirajo s kontaktnimi točkami v drugih državah članicah.

Z začetkom veljavnosti odločbe [221] o spremembi prvotnega instrumenta o ustanovitvi mreže je bilo članstvo razširjeno tako, da poleg drugih pravosodnih ali upravnih organov, ki so odgovorni za pravosodno sodelovanje v civilnih in gospodarskih zadevah in katerih članstvo država članica šteje za koristno, ter sodnikov za zvezo, ki so zadolženi za sodelovanje v civilnih in gospodarskih zadevah, vključuje tudi strokovna združenja pravnih strokovnjakov.

Evropska pravosodna mreža ima več kot 500 članov in države članice so doslej imenovale približno sto kontaktnih točk. Mreža se sestane šestkrat na leto. Evropska pravosodna mreža je uvedla podatkovne kartice, ki državljanom zagotavljajo informacije na več kot dvajset različnih pravnih področjih in so na voljo na evropskem portalu e-pravosodje v vseh jezikih Unije. Objavila je devet vodnikov za pravne strokovnjake, ki povzemajo informacije in dobre prakse v zvezi s številnimi instrumenti EU na področju civilnega pravosodja in jih mreža redno posodablja.

Države članice na zaupnih dvostranskih srečanjih mreže redno razpravljajo o konkretnih primerih, da bi pripomogle k razrešitvi teh zadev na področju družinskega prava v zvezi s preživninskimi obveznostmi, ugrabitvijo otrok in stiki z otrokom ali pravico do varstva in vzgoje otroka. Evropska komisija zagotavlja tajniške storitve za mrežo ter organizira srečanja mreže in jim predseduje.

Evropska pravosodna mreža prek medsebojnega sodelovanja med nacionalnimi kontaktnimi točkami lajša pravosodno sodelovanje v civilnih in gospodarskih zadevah in je najpomembnejše orodje na tem področju. Zelo pomembna je za reševanje praktičnih težav v konkretnih primerih, ki vključujejo čezmejne sodne postopke. Poleg tega mreža zagotavlja dragocen forum za ocenjevanje instrumentov EU na področju civilnega pravosodja na podlagi izmenjave izkušenj med kontaktnimi točkami in drugimi člani. Je tudi pomembno sredstvo za komunikacijo in vzpostavljanje stikov med osrednjimi organi, ki uporabljajo predvsem instrumente EU na področju družinskega prava, kot sta uredba Bruselj IIa in Uredba o preživninskih zadevah.

Vse več zakonodajnih instrumentov EU na področju civilnih in gospodarskih zadev se izrecno sklicuje na uporabo mreže v podporo njihovemu izvajanju in mreža ima pomembno vlogo pri zagotavljanju informacij o nacionalni zakonodaji na različnih pravnih področjih. Kot je Komisija navedla v svojem sporočilu z dne 11. marca 2014 o agendi EU na področju pravosodja za leto 2020 [222], ima mreža temeljno vlogo pri konsolidaciji razpoložljivih instrumentov Unije na področju civilnega pravosodja.

(221) Odločba št. 568/2009/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 18. junija 2009 o spremembah Odločbe Sveta 2001/470/ES o ustanovitvi Evropske pravosodne mreže v civilnih in gospodarskih zadevah; glej UL L 168, 30.6.2009, str. 35.

(222) COM(2014) 144.

14.1.3. Nedavni razvoj Evropske pravosodne mreže

Glavni izziv za mrežo po spremembi pravnega okvira [223] je vključitev novega članstva pravnih strokovnjakov v dejavnosti mreže od leta 2011. Cilj nove odločbe je zagotoviti boljše pogoje za delovanje mreže v državah članicah prek nacionalnih kontaktnih točk ter tako okrepiti vlogo kontaktnih točk v okviru mreže in v odnosu do sodnikov in pravnih poklicev. Poleg razširitve članstva na strokovna združenja, ki na nacionalni ravni predstavljajo pravne poklice, ki neposredno sodelujejo pri uporabi instrumentov EU in širših mednarodnih instrumentov v zvezi s pravosodnim sodelovanjem v civilnih in gospodarskih zadevah, imajo kontaktne točke Evropske pravosodne mreže ustrezne stike s temi strokovnimi združenji.

To medsebojno sodelovanje lahko vključuje izmenjavo izkušenj in informacij glede učinkovite in praktične uporabe instrumentov Evropske unije in konvencij, sodelovanje pri pripravi in posodabljanju podatkovnih kartic, ki so na voljo na spletni strani Evropske pravosodne mreže, in sodelovanje na ustreznih srečanjih mreže (tj. na letnih srečanjih članov mreže). Evropska pravosodna mreža se je izkazala za koristno pri zadevah družinskega prava, v zvezi s katerimi so države članice poleg sodelovanja na dvostranskih in plenarnih srečanjih mreže v skladu z zahtevami zakonodaje Unije vzpostavile osrednje organe, ki zagotavljajo neposredno pomoč pri čezmejnem pravosodnem sodelovanju v teh težkih in pogosto zelo občutljivih zadevah.

(223) Velja od 1. januarja 2011.

14.2. Zagotavljanje informacij na evropskem portalu e-pravosodje

Ena od ključnih nalog Evropske pravosodne mreže je bila vzpostavitev spletnih strani, kjer so objavljene informacije o evropskih in mednarodnih pravnih instrumentih ter o nacionalnem pravu in postopkih držav članic. Pri tem kontaktne točke mreže tesno sodelujejo z Evropsko komisijo. Cilj je bil tudi postopoma vzpostaviti in posodabljati informacijski sistem, ki je usmerjen k javnosti, da bi se olajšal njen dostop do nacionalnih pravosodnih sistemov, predvsem prek spletišča, katerega večji del podatkov je že preseljen na evropski portal e-pravosodje. V ta namen je Evropska pravosodna mreža sestavila podatkovne liste o nacionalnem pravu in postopkih v zvezi z instrumenti prava Unije. Ti podatkovni listi, ki so pripravljeni v vseh uradnih jezikih EU, so na voljo na straneh Evropske pravosodne mreže na evropskem portalu e-pravosodje: https://e-justice.europa.eu/content_ejn_in_civil_and_commercial_matters-21-sl.do.

Te strani vsebujejo tudi informacije o vseh instrumentih EU na področju civilnega pravosodja in različnih postopkih EU. Poseben oddelek tega portala je namenjen obrazcem.

Poleg tega je mreža veliko prispevala v okviru sodelovanja z Evropsko komisijo za pripravo in posodobitev Evropskega pravosodnega atlasa za civilne zadeve. Tudi ta je na voljo na spletu ter vsebuje dragocene in zelo podrobne informacije o pravnih sistemih posameznih držav članic. Prek pravosodnega atlasa, ki je javno dostopen, je zagotovljena možnost za dostop do informacij o različnih vidikih posameznih pravnih sistemov, kot so informacije o sodiščih držav članic, ki so pristojna za različne nacionalne in evropske postopke, ter informacije o izvršiteljih in pravnih strokovnjakih.

Na tej spletni strani so na voljo tudi obrazci za veliko evropskih postopkov, kot sta postopek za plačilni nalog in postopek v sporih majhne vrednosti.

Po „migraciji“ pravosodnega atlasa bodo informacije lahko dostopne prek evropskega portala e-pravosodje. Tu je povezava do Evropskega pravosodnega atlasa:

https://e-justice.europa.eu/content_european_judicial_atlas_in_civil_matters-88-en.do

Vzporedno z razvojem portala e-pravosodje poteka projekt e-Codex, v okviru katerega si ekipe iz različnih držav članic izmenjujejo informacije glede razvoja tehnik za spletno obdelavo različnih postopkov. Prvi od teh projektov je vzpostaviti spletni evropski postopek v sporih majhne vrednosti.

Poleg tega strani Evropske komisije za pravosodje zagotavljajo informacije o politikah in dejavnostih Evropske unije na področju civilnega pravosodja. Na tej strani je objavljenih tudi nekaj hiperpovezav za dostop do drugih omenjenih strani. Povezava do strani Komisije za pravosodje: http://ec.europa.eu/justice/civil/index_sl.htm

V okviru Evropske pravosodne mreže je bilo objavljenih tudi več praktičnih vodnikov in drugih pisnih informacij o pobudah Evropske unije na področju civilnega pravosodja, ki so prav tako na voljo na spletu na naslovu: http://ec.europa.eu/justice/civil/document/index_en.htm

SEZNAM INSTRUMENTOV, NAVEDENIH V TEM VODNIKU

Naslov instrumenta . . . . . točka

UREDBA SVETA (ES) št. 44/2001 z dne 22. decembra 2000 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah (Bruselj I) . . . . . 1.5 in 2

UREDBA (EU) št. 1215/2012 EVROPSKEGA PARLAMENTA IN SVETA z dne 12. decembra 2012 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah (prenovljena uredba Bruselj I) 2.2

UREDBA (EU) št. 542/2014 EVROPSKEGA PARLAMENTA IN SVETA z dne 15. maja 2014 o spremembi Uredbe (EU) št. 1215/2012 glede pravil, ki se uporabljajo v zvezi z Enotnim sodiščem za patente in Sodiščem Beneluksa . . . . . 2.2.1 in 2.2.8

UREDBA EVROPSKEGA PARLAMENTA IN SVETA (ES) št. 805/2004 z dne 21. aprila 2004 o uvedbi evropskega naloga za izvršbo nespornih zahtevkov 3.2

UREDBA (ES) št. 1896/2006 EVROPSKEGA PARLAMENTA IN SVETA z dne 12. decembra 2006 o uvedbi postopka za evropski plačilni nalog 3.3

UREDBA (ES) št. 861/2007 EVROPSKEGA PARLAMENTA IN SVETA z dne 11. julija 2007 o uvedbi evropskega postopka v sporih majhne vrednosti. 3.4

UREDBA (EU) št. 655/2014 EVROPSKEGA PARLAMENTA IN SVETA z dne 15. maja 2014 o določitvi postopka za evropski nalog za zamrznitev bančnih računov z namenom olajšanja čezmejne izterjave dolgov v civilnih in gospodarskih zadevah. . . . . 3.5 in 13

UREDBA SVETA (ES) št. 1346/2000 z dne 29. maja 2000 o postopkih v primeru insolventnosti 4

UREDBA (ES) št. 593/2008 EVROPSKEGA PARLAMENTA IN SVETA z dne 17. junija 2008 o pravu, ki se uporablja za pogodbena obligacijska razmerja (Rim I). 5.2

UREDBA (ES) št. 864/2007 EVROPSKEGA PARLAMENTA IN SVETA z dne 11. julija 2007 o pravu, ki se uporablja za nepogodbene obveznosti („Rim II“) 5.3

UREDBA SVETA (ES) št. 2201/2003 z dne 27. novembra 2003 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo ter o razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1347/2000 (Bruselj IIa). 6.1

UREDBA SVETA (EU) št. 1259/2010 z dne 20. decembra 2010 o izvajanju okrepljenega sodelovanja na področju prava, ki se uporablja za razvezo zakonske zveze in prenehanje življenjske skupnosti (Rim III). 6.2

UREDBA SVETA (ES) št. 4/2009 z dne 18. decembra 2008 o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, priznavanju in izvrševanju sodnih odločb ter sodelovanju v preživninskih zadevah 7

UREDBA (EU) št. 650/2012 EVROPSKEGA PARLAMENTA IN SVETA z dne 4. julija 2012 o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, priznavanju in izvrševanju odločb in sprejemljivosti in izvrševanju javnih listin v dednih zadevah ter uvedbi evropskega potrdila o dedovanju 8

UREDBA (ES) št. 1393/2007 EVROPSKEGA PARLAMENTA IN SVETA z dne 13. novembra 2007 o vročanju sodnih in izvensodnih pisanj v civilnih ali gospodarskih zadevah v državah članicah („vročanje pisanj“) in razveljavitvi Uredbe Sveta (ES) št. 1348/2000 9

UREDBA SVETA (ES) št. 1206/2001 z dne 28. maja 2001 o sodelovanju med sodišči držav članic pri pridobivanju dokazov v civilnih ali gospodarskih zadevah 10

DIREKTIVA SVETA 2002/8/ES z dne 27. januarja 2003 o izboljšanju dostopa do pravnega varstva v čezmejnih sporih z uvedbo minimalnih skupnih pravil v zvezi s pravno pomočjo pri takih sporih 11.2

DIREKTIVA 2008/52/ES EVROPSKEGA PARLAMENTA IN SVETA z dne 21. maja 2008 o nekaterih vidikih mediacije v civilnih in gospodarskih zadevah 12.3

ODLOČBA SVETA št. 2001/470/ES z dne 28. maja 2001 o ustanovitvi Evropske pravosodne mreže v civilnih in gospodarskih zadevah 14.1

ODLOČBA št. 568/2009/ES EVROPSKEGA PARLAMENTA IN SVETA z dne 18. junija 2009 o spremembah Odločbe Sveta 2001/470/ES o ustanovitvi Evropske pravosodne mreže v civilnih in gospodarskih zadevah 14.1

Izjava o omejitvi odgovornosti: Nič v tem vodniku se ne sme razlagati tako, da nadomešča neposredno sklicevanje na opisane instrumente; ne prevzemamo odgovornosti za kakršne koli napake ali trditve v vodniku, ki uporabnikom vodnika povzročijo kakršno koli izgubo ali škodo.

Europe Direct je služba za pomoč pri iskanju odgovorov na vprašanja v zvezi z Evropsko unijo.

Brezplačna telefonska številka (*):

00 800 6 7 8 9 10 11

(*) Informacije so brezplačne, kakor tudi večina klicev (nekateri operaterji,telefonske govorilnice ali hoteli lahko klic zaračunajo).

© Naslovnica, str. 4, str. 10, str. 24, str. 30, str. 36, str. 50, str. 62, str. 70, str. 84, str. 90, str. 94, str. 98, str. 102, str. 110: © Thinkstock

ISBN 978-92-79-39716-5
doi:10.2838/28059

© Evropska unija, 2014
Reprodukcija je dovoljena z navedbo vira.

Printed in Belgium

Tiskano na papirju, beljenem brez elementarnega klora (ECF)

SL

DS-01-14-725-SL-N

Kontaktni naslov
Evropska komisija
Generalni direktorat za pravosodje
Evropska pravosodna mreža
v civilnih in gospodarskih zadevah
just-ejn-civil@ec.europa.eu
http://ec.europa.eu/justice/civil

Evropska pravosodna mreža
v civilnih in gospodarskih zadevah

Urad za publikacije